

# ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS \* JANUÁR \* STYCZEŃ \* 1998 \* Č. 1 (476) CENA 1,50 ZŁ

**OSLAVY  
POLSTOROČIA  
SPOLKU  
SLOVÁKOV  
V POĽSKU**

**NÁRODNOSTNÝ  
FESTIVAL  
V URSUSE**





Oslavy 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku pocitili svojou účasťou viacerí významní hostia, vtom najmä predseda Národnej rady SR Ivan Gašparovič. Na snímke zľava: Jozef Rydlo, Peter Labas, Jozef Čongva, Kamila Labasová, Ivan Gašparovič, Matej András, Jozef Šoltés, Marián Servátka a Ján Molitoris. Podrobnejšie o oslavách pišeme na str. 1 - 8 a 16 - 17. Foto: Peter Kollárik

## V ČÍSLE:

Seminár o Slovácoch v Poľsku .....	2
Čestná hostia osláv .....	4
Slávnostné zasadanie ÚV SSP .....	4
Príhovor veľvyslance SR na zasadanie ÚV SSP .....	6
Vyznamenania .....	6
Pozdravy a telegramy .....	7-8
Vo veci polonizácie Spiša a Oravy .....	9
Sociálna pomoc na Orave .....	10
Odevy z druhej ruky .....	12
Na zasadanie lipnickej rady .....	13
Slovenskí etnológovia na Orave .....	13
VI. národnostný festival v Ursuse .....	14
Slávnostná akadémia v Krempachoch .....	16-17
Povedky na voľnú chvíľu .....	18-19
Čitatelia - redakcia .....	20-22
Poľnohospodárstvo .....	23
Mladým - mladším - najmladším .....	24-25
Šport a hudba .....	26
Móda .....	27
Naša poradňa .....	28-29
Psychozábava - humor .....	30-31
Stáva sa... .....	32

### NA OBÁLKE:

Čarobná spišská krajinka v zimnom rúchu. Foto: Jozef Pivovarčík

## ŽIVOT

### MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

#### Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7  
tel. 633-36-88

#### Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE  
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU  
ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7  
tel.: 632-66-04, 633-09-41  
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane  
przy pomocy finansowej  
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:  
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:  
Peter Kollárik

Społeczne kolegium doradcze:  
Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,  
František Harkabuz, Žofia Chalupková,  
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšálová,  
Anton Pivovarčík

Skład:  
Redakcja Život

Łamanie i druk:  
Drukarnia TSP  
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

#### Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje  
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:

do 30 listopada na I kwartał,  
I półrocze oraz cały rok następny;  
do 15 czerwca na II półrocze  
roku bieżącego lub bezpośrednio  
wpłatą na konto: BDK w Lublinie  
II/O Kraków 10701193-2017-2221-0100  
Prenumeratę czasopisma można zacząć  
w każdej chwili.

#### Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,50 zł  
półrocze - 9 zł  
rocznie - 18 zł

Cena prenumeraty zagranicznej  
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej  
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków  
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega  
sobie prawo skrótów oraz zmian  
tytułów nadesłanych tekstów.

## OSLAVY NÁŠHO JUBILEA

Sotva dohrmeli delá na bojiskách druhej svetovej vojny, ked' Slováci na severnom Spiši a hornej Orave - opäťovne pripojení k Poľsku - museli začať nový, t'ažký zápas o svoje práva a národnú identitu. Odkázaní sami na seba, bez nádeje na návrat k starej vlasti, vyvinuli silné krajanské hnutie, ktoré zahrňovalo takmer celé obyvateľstvo žijúce na tomto území. Toto hnutie vyústilo do príprav k založeniu strešnej organizácie slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, ktorá by v presvedčení krajanov reprezentovala menšinu navonok a bola účinným obhajcom jej práv. V roku 1947, po viacmesačných prípravách, stretnutiach a schôdzach, organizovaných nezriedka v tajnosti, vznikli takmer vo všetkých obciach severného Spiša a hornej Oravy miestne krajanské skupiny, ktoré mali riadnu organizačnú štruktúru s výbormi a revízno-kontrolnými komisiemi, a po oficiálnom zaregistrovaní vytvorili dva samostatné Spolky Čechov a Slovákov na Spiši a na Orave. Spolky od začiatku vyvinuli aktívnu organizačnú, národnovýchovnú, osvetovú a kultúrnu činnosť. V nasledujúcich rokoch sa spojili do jednej celoštátnej organizácie, ktorá na svojich zjazdoch sústavne zdokonalovala organizačnú štruktúru, viackrát menila svoj názov, až sa z nej na 9. zjazde v roku 1995 vykryštalizoval dnešný Spolok Slovákov v Poľsku.

Až sa nechce veriť, že od tých čias uplynulo už pol storočia. Bolo to 50 rokov utrpenia, sklamania a neprestajného boja o zachovanie národného povedomia, ale i roky radostí a menších či väčších úspechov. Napriek mnohým nepriaznivým okolnostiam, prenasledovaniam a násilnému asimilačnému tlaku Slováci v Poľsku pretrvali a sú nadálej životoschopní. Dnes v radoch Spolku pôsobí



Krempašské žiačky a Bartek Mišinec na slávnostnej akadémii vlastne druhá a nezriedka už tretia generácia krajanov, ktorá sa vedome snaží uchovať si dedičstvo svojich dedov a otcov.

V dňoch 14. až 16. novembra sa konali ústredné oslavys 50. výročia vzniku a činnosti Spolku slovákov v Poľsku. V rámci osláv sa uskutočnilo niekoľko pozoruhodných podujatí, vtom: stretnutie spisovateľských obcí Krakova a Slovenska (v Klube novinárov Pod hruškou v Krakove), seminár venovaný polstoročiu Spolku Slovákov v Poľsku, slávnostné zasadnutie Ústredného výboru SSP v rekreačnom stredisku Naftobudowa v Łopusznej, slávnostná slovenská svätá omša v kostole svätej Kataríny v Novej Belej, jubilejná akadémia s bohatým kultúrnym programom v Krempachoch a stretnutie čestných hostí osláv s krajanmi v Novej Belej.

Text a foto: JAN ŠPERNOGA

## PO OBOCH STRANÁCH TATIER

Oslavy 50. výročia vzniku Spolku Slovákov v Poľsku sa začali 14. novembra 1997 v známom krakovskom klube novinárov Pod hruškou, kde sa stretli členovia Konfraternie krakovských básnikov a členovia Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych pracovníkov žijúcich v zahraničí. V krásnej secesnej sále Fontany, akoby stvorennej na takéto stretnutia, sme si všimli peknú výstavku rozprávkových kaziet a nahrávok Dr. Ak-Zúbky ako perličky, ktorú prezentoval zástupca firmy Perspektíva z Bratislavы Jozef Vízda.

Na stretnutí básnikov. Zľava: G. Zelenay, M. Servátka a L. Molitoris



### Rozprávkový poklad

tvorí 24 Prostonárodných slovenských povestí Pavla Dobšinského. Dielo sa zrodilo v nahrávacom štúdiu vydavateľstva Ema Records a pozostáva z 12-tich magnetofónových kaziet, ktoré sú symbolicky vložené do troch truhličiek: medenej, striebornej a zlatej. Každá obsahuje osem rozprávok (štyri kazety), ktoré nahrali členovia činohry SND v Bratislave: Michal Dočolomanský (medenú), Božidara Turzonovová (striebornú) a Karol Machata (zlatú). Sme presvedčení, že tieto rozprávkové kazety by boli vynikajúcim da-

rčekom pre všetky krajanské deti na Orave a Spiši.

### Večer poézie,

v ktorom sa umelecké slovo striedalo s interpretáciou operetkových kupletov z tvorby J. Straussa a F. Lehára v podaní speváčky krakovskej opery Ewy Warty-Šmietany (na klavíri ju sprevádzala Renata Želobowská-Orzechowská), sledovalo mnoho hostí. Nechýbal medzi nimi veľvyslanec SR v Poľsku Marián Servátka, predseda a tajomník ÚV SSP Jozef Čongva a Ľudomír Molitoris, generálny riaditeľ sekcie miestnej a osobitej kultúry pri Ministerstve kultúry SR Dušan Mikolaj, známy slovenský novinár a politik Gabo Zelenay,

Krakovský básnik J. Lubart-Krzysica





Recituje slovenský básnik a novinár Š. Balák



Na koktaili v sídle Spolku v Krakove. Snímky: J. Šternoga

bývalý čs. konzul v Katoviciach Matej András, čestný predseda SSP Ján Molitoris, riaditeľka Kysuckého osvetového strediska v Čadci Magda Hacková, riaditeľ vydavateľstva Kubko Goral Ján Kubán, predsedca OV SSP na Orave Róbert Kulaviak, šéfredaktor Života Ján Šternoga, lektorka slovenského jazyka na UJ v Krakove Vlasta Juchniewiczová, predstaviteľia tlače a televízie.

Stretnutie, ktoré viedol jeho iniciátor Jacek Lubart-Krzysica, otvoril tajomník ÚV SSP L. Molitoris, ktorý krátko pripomeral vznik nášho Spolku i jeho činnosť a podľaňoval účastníkom za obohatenie jeho jubilea. Potom už v sále zavládla poézia, ktorú striedavo recitovali slovenskí a krakovskí básnici.

Tematika veršov bola veľmi rôznorodá, vážna i veselá, reflexívna i lyričká. Napr. Štefan Balák predstavil básničky pre deti a niekoľko lirických. Krakovský básnik Józef Baran venoval jednu básničku Slovenke, ktorá ho kedysi očarila a Eugenia Basara-Lipiecová nás zaujala bášňou Pozdravujem hory...

Básnik a maliar Andrzej Beuermann-Legiecki (žijúci v Berline a Toskánsku) prednesol o.i. báseň O veršoch, kym publicista, kri-

tik, historik a básnik Viliam Jablonický sa vo svojich bášňach vrátil k zážitkom z cest po Grécku a Španielsku. Anna Kajtochová z Krakova venovala svoje verše Jalu Kurkovi, a Wojciech Kawiński vzdal hold filozofovi Güntherovi Grassovi. Mladá slovenská poetka Kamila Labasová, žijúca vo Viedni, vyjadrila v básni Staršej dcere vzťah matky k svojmu dieťaťu. Báseň Noci s Gerbócom, v prednese Jacka Lubarta-Krzysicu, bola venovaná slovenskému priateľovi tohto krakovského básnika a prekladateľovi poľskej poézie. Fínsky básnik Aarne Puu, žijúci v Krakove, nám prednesol báseň bez názvu vo svojej mateřine, a potom i po poľsky.

Nasledovali ďalšie vystúpenia. S ukážkami svojej tvorby sa predstavil Ján Pyszko z Tešína, ktorého vystriedal Dr. Jozef Rydlo z Bratislavы s bášnami Vyznanie a Môj plesnivec. Krystyna Szlagova očarila prítomných nostalgickými veršami Jeseň a bášňou bez názvu. Po recitácii Adama Szypera žijúceho v New Yorku sa k slovu dostał Slovák Jozef Šoltés z Mnichova, ktorý zarecitoval básne Lúba Luba, Miluj a vedz a ďalšie. Pomaly sa večer, preplený čarom poézie a spevu, chýlil ku koncu.

Tomuto čaru neodolal ani veľvyslanec SR v Poľsku M. Servátka, ktorý k prednesom pripojil tri svoje spomienky na Krakov a stretnutie ukončil výstižnými slovami: rozlúčme sa s poéziou v duši...

Tu sa žiada poznamenať, že hoci recitácie odzneli v jazyku svojich tvorcov, prekladateľ neboli potrebný. Ešte raz sa ukázalo, že ani Tatry, ani žiadne iné hranice nedelia ľudí, ktorí si veľmi dobre rozumejú. Tatry bez hraníc by mohol byť aj podtitul tohto stretnutia.

## Koktail

Básnici a ostatní účastníci večera poézie sa v tento deň stretli ešte raz - na koktaili usporiadanim večer pri príležitosti 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku v sídle SSP v Krakove. Na tomto neformálnom stretnutí sa mali možnosť volne porozprávať, zaspomínať na minulé roky a dohodnúť ďalšiu spoluprácu, ktorá sa v rámci poľsko-slovenských kultúrnych vzťahov už roky úspešne rovíva. Tak, aby sa ľudia, žijúci po oboch stranách Tatier lepšie spoznávali a častejšie navštěvovali.

PETER KOLLÁRIK

## SEMINÁR O SLOVÁKOCH V POĽSKU

Významným podujatím usporiadaným pri príležitosti osláv polstoročného jubilea nášho Spolku bol osobitný seminár venovaný dejinám Slovákov na severnom Spiši a hornej Orave a ich organizácii - Spolku Slovákov v Poľsku. Uskutočnil sa 15. novembra 1997 v Klube novinárov Pod hruškou v Krakove a zúčastnilo sa ho niekoľko desiatok záujemcov, historikov, novinárov, študentov slovakistiky JU a pod. Medzi účastníkmi bol aj veľvyslanec SR v Poľsku Marián Servátka, riaditeľ Slovenského inštitútu Ján Budziňák a riaditeľ Oddelenia pre občianske záležitosti Vojvodského úradu v Nowom Sączu Janusz Pater.

Kým sa začali prvé referáty, prečítal veľvyslanec SR pozdrav pre Spolok od prezidenta SR Michala Kováča, zase L. Molitoris

pozdrav od bývalého premiéra SR, predsedu Kresťanskodemokratického hnutia Jána Čarnogurského.

V prvom referáte predsedu SSP, prof. Jozef Čongva predstavil všetky najdôležitejšie politické fakty, ktoré priviedli k rozdeleniu historicky jednotných krajov Spiša a Oravy na slovenskú a poľskú časť. Poukázal tiež na zápas Slovákov o prinávratenie inkorporovaných území k starej vlasti, o slovenské školstvo, zavedenie slovenčiny do bohoslužieb, boj proti polonizácii a na súčasné problémy slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku.

Predsedu SPSP v Bratislave Matej András predstavil vo svojom referáte situáciu v Európe tesne pred druhou svetovou vojnou a v tomto kontexte i vzťahy medzi Poľskom a vtedajším Československom. Pripomenal tiež

povojnové obdobie, v tom roky svojho pôsobenia vo funkcii čs. konzula v Katoviciach, prvé kontakty s krajanmi, pomoc pri zakladaní Spolku a zavádzaní slovenského školstva na Spiši i Orave a ďalšie menej známe faktky z tých čias.

Jozef Rydlo, predsedu Únie slov. spisovateľov, básnikov a kult. pracovníkov žijúcich mimo Slovensko, poukázal vo svojom príspevku na niektoré momenty z dejín poľsko-slovenských vzťahov v 20. stor. Upozornil tiež, že história slovenskej menšiny v Poľsku a najmä jej súčasné problémy sú na Slovensku, ale aj v ďalších krajinách, málo známe. On sám sa o mnohých otázkach dozvedel až počas terajšej návštevy. Preto ich treba spracovať a publikovať.

Podpredseda ÚV SSP Dominik Surma načrtol stručne dejiny slovenského školstva na Spiši a Orave od jeho vzniku po súčasnosť. V



Počas otvorenia (zľava): J.Rydlo, M.Servátka, J.Čongva, M.Andráš a L.Molitoris

tomto kontexte poukázal na podmienky, v akých prebieha výučba slovenčiny, na situáciu škôl po ich prechode pod správu gmín, učiteľské kádre, vybavenie škôl učebnicami, no a nedostatky a problémy, s akými sa dnes borí slovenské školstvo.

Šéfredaktor Života Ján Šternog sa vo svojom príspevku sústredil najmä na úlohe nášho časopisu v živote slovenskej národnostnej menšiny. Pripomelení niektoré okolnosti jeho vzniku a zdôraznil jeho význam ako činiteľa, ktorý zoskupuje krajanov, obhajuje ich záujmy, povzbudzuje ich národné povedomie, umožňuje im stály styk s materským jazykom, udržiava kontakt s krajanou mládežou, no a informuje o živote našej menšiny.

Učiteľka Mária Głodasiková sa zamerala na oblasť metodológie vyučovania slovenčiny. Vychádzajúc z vlastných skúseností upriamila pozornosť o.i. na také otázky, ako vzbudzovať záujem žiakov o slovenčinu, ako začínať vyučovanie v situácii, keď žiaci nevládajú spisovné slovenčinu a bežne rozprávajú nárečím. Venovala sa tiež problematike učebníc, ktoré už začínajú zostavovať naši učitelia. Autorkou dvoch je i M. Głodasiková.

Jozef Šoltés z Mnichova sa venoval súčasným trendom v národnostných otázkach a situácii našej menšiny v posledných desaťro-

čiach. Vyjadril obdiv krajanom, že napriek veľmi nepriaznivým podmienkam, v akých im prichodilo žiť a pôsobiť, vydržali a dočkali sa krásneho, polstoročného jubilea svojej prepotrebej činnosti.

V prestávke seminára krakovský básnik Jacek Lubart-Krzysica prečítal účastníkom svoju básničku o Slovácoch, ktorú pohotovo napísal k 50. výročiu nášho Spolku.

Počas diskusie, ktorej sa zúčastnilo vyše desať osôb, sme si vypočuli viacero pripomienok, jednak k referátom, jednak k súčasnej problematike Spolku. Ľubica Bartalská vyjadriala radosť, že naša mládež môže nadálej študovať na Slovensku a pokračovať v krajanskej práci. Konštatovala však, že kedysi boli študenti aktívnejší a národne uvedomelejší. Preto by sa im malo venovať viac pozornosti. Ako vieme počet miest na slovenských vysokých školách je obmedzený. Existuje však možnosť, na čo upozornila Vlasta Juchniewiczová, študovať slovenčinu aj v Poľsku, medziďom na Jagellovskej univerzite v Krakove, kde už vyše 30 rokov úspešne pôsobí katedra slovakistiky. Škoda však, že krajanská mládež túto možnosť nevyužíva. Mária Hurtajová upozornila, že naša menšina nemá dodnes spracované svoje dejiny. Treba to urobiť čím skôr. Materiálom je dosť, čo zistila počas prípravy výstavy Slováci v Poľsku, zorganizovanej v r. 1994 v Bratislave. Na túto



Referuje M. Głodasiková z Jurgova

potrebu poukázal aj Ján Siráčky, ktorý zároveň zdôrazil, že by sa do toho malo zapojiť Ministerstvo kultúry SR.

Viacerí zahraniční účastníci seminára o niektorých problémoch našej menšiny počuli po prvý raz, preto vo svojich výpovediach sa snažili nájsť ich riešenie. Napr. Gabriela Zelenaya veľmi prekvapil nedostatok detských časopisov a literatúry, s ktorým sa už dlhšie boríme, preto prisľúbil pomoc v ich zabezpečení. Zase Jozef Rydlo navrhol vytvoriť pri slovenskej biskupskej konferencii osobitný výbor, ktorý by sa zaoberal otázkami slovenského dušpastierstva v zahraničí. Ján Kubán oboznámil prítomných s problematikou časopisu Slovenský sever a navrhol rozšíriť spoluprácu a výmenu materiálov so Životom.

Dušan Mikolaj zdôraznil, že Slovenská republika prejavuje veľký záujem o svojich rodákov v zahraničí. Na Ministerstvách kultúry a školstva vznikli oddelenia pre podporu Slovákov v cudzine, podobný cieľ má i osobitná nadácia založená pri ministerstve zahraničných vecí. Prejavom starostlivosti o krajanov je i nový zákon NR SR o postavení zahraničných Slovákov.

Janusz Pater z Nowého Sącza upozornil, že obraz Slovákov Poľsku v referátoch a diskusných príspevkoch bol predstavený v príliš čiernych farbách. Ovšem, vyskytlo sa →

#### Učastníci seminára



#### Vystúpenie D. Surmu z Krempáč... ... a M. Andráša z Bratislavы



v minulosti mnoho záporných javov, ale nemôžno opomínať to, čo bolo kladné. Aj v minulosti, aj dnes.

Na záver diskusie tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris oboznámil účastníkov so

súčasnou činnosťou Spolku a plánmi do budúcnosti, v tom s projektom výstavby kultúrnych centier na Spiši a Orave. Zároveň zdôraznil, že popri problémoch a negatívach z minulosti treba vidieť aj pozitívne, k akým patrí

napr. činnosť spolkovej tlačiarne v Krakove, ktorá si už vypracovala výrokú úroveň a získať si dobrú povest'.

J.Š.

## ČESTNÍ HOSTIA OSLÁV

Ivan GAŠPAROVIČ, predseda Národnej rady SR,  
 Marián SERVÁTKA, veľvyslanec SR v Poľsku,  
 Dušan MIKOLAJ, generálny riaditeľ Sekcie miestnej a osobitej kultúry Ministerstva kultúry SR,  
 Ján BUDZIŇÁK, riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave,  
 Vladimír PETROVIČ, zástupca Odboru pre záležitosti krajanov Ministerstva zahraničných vecí SR,  
 Matej ANDRÁŠ, predseda Spolku priateľov Slovákov v Poľsku, bývalý konzul ČSR v Katoviciach,  
 Janusz PATER, riaditeľ Odboru pre občianske záležitosti Vojvodského úradu v Nowom Sączi,  
 Stanisław MAKOWSKI, predseda Gminnej rady v Novom Targu, Antoni MENDYKA, vedúci delegatúry Kuratória osvetového a výchovného v Novom Targu,  
 Małgorzata KALARUS, riaditeľka Vojvodského kultúrneho strediska v Nowom Sączi,  
 Józefa KUCHTA, riaditeľka Gminného kultúrneho strediska v Novom Targu,  
 Gabriel ZELENAY, politický činiteľ, zástupca Združenia slovenských novinárov,  
 Vladimír BABNIČ, tajomník Ústrednej rady Zväzu protifašistických bojovníkov v Bratislave,  
 Jozef RYDLO, predseda Únie slovenských spisovateľov, básnikov a kultúrnych pracovníkov žijúcich mimo Slovensko,  
 Peter LABAS, generálny tajomník Únie slovenských spisovateľov, básnikov a kultúrnych pracovníkov žijúcich mimo Slovensko,  
 Ján KUBÁŇ, riaditeľ vydavateľstva Kubko Goral v Bratislave, Emília TIRŠELOVÁ, zástupkyňa vydavateľstva Kubko Goral v Bratislave,  
 Ján SIRÁCKY, vedecký pracovník, bývalý riaditeľ Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej,

Lubica BARTALSKÁ, zástupkyňa Domu zahraničných Slovákov v Bratislave,  
 Mária HURTAJOVÁ, zástupkyňa Krajanského múzea v Bratislave, Ondrej KARKUŠ, predseda nadácie Vladimíra Mináča, bývalý riaditeľ Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, Ol'ga ŽABENSKÁ, riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne,  
 Magda HACKOVÁ, riaditeľka Kysuckého kultúrneho strediska v Čadci,  
 Danka ROŽAROVÁ, riaditeľka Podtatranského osvetového strediska v Poprade, Mária ŠEVČÍKOVÁ, šéfredaktorka regionálneho týždenníka Aspekt, Jozef ŠOLTÉS, básnik, vedecký pracovník Technickej univerzity v Mnichove, Štefan BALÁK, básnik, redaktor denníka Slovenská republika, Michal GRIGER, pedagóg, býv. riaditeľ jurgovskej meštianky zo Spišskej Belej, Viliam JABLONICKÝ, publicista a kritik z Bratislavu, Michal HRIVNÁK, publicista, zástupca Slovákov z Maďarska, Oldřich KNÍČHAL, básnik, zástupca Slovákov z Maďarska Svorad ZAVARSKÝ, zástupca časopisu Proglas z Bratislavu, Lubica KRÍŽKOVÁ, zástupkyňa nár. knižničného centra Univerzitnej knižnice v Bratislave, Kamila FIRCAKOVÁ, zástupkyňa nár. knižničného centra Univerzitnej knižnice v Bratislave, Jozef VÍZDAL, zástupca firmy Perspektíva z Bratislavu, Jozef MALEC, slovenský kapln z Nedece, Kazimierz KONIARCZYK, farár v Novej Belej, Jacek WIECZOREK, farár v Krempachoch, Barbara PALUCHOVÁ, riaditeľka Základnej školy v Krempachoch, Jan SZENDEREWICZ, riaditeľ Základnej školy v Novej Belej, Jan KALATA, richtár v Krempachoch.

## SLÁVNOSTNÉ ZASADANIE ÚV SSP

Po skončení krakovských podujatí usporiadaných v rámci osláv nášho jubilea - stretnutia básnických obcí Krakova a Slovenska a vedeckého seminára sa ich účastníci prestáhli do Łopusznej, kde sa v tamojšom rekreačnom stredisku Naftobudowa konalo slávnostné zasadnutie Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku. Otvoril ho predseda SSP, prof. Jozef Čongva, ktorý srdečne privítal zhromaždených členov ÚV a čestných hostí z domova a zo zahraničia (zoznam na str. ), pozvaných na naše oslavu.

O historii Spolku Slovákov v Poľsku a všetkých najvýznamnejších udalostiach, aké sa udiali za tých 50 rokov jeho činnosti, o všetkom nadznení jeho zakladateľov, neskorších t'ažkostíach i problémoch v organizačnej, osvetovej, kultúrnej i náboženskej oblasti, ale i o úspechoch i radostach krajanov z dosiahnutých výsledkov hovoril tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. Poukázal tiež na súčasnú činnosť Spolku i jeho vyhliadky do budúcnosti a vyjadril podľakovanie všetkým inštitúciám a organizáciám za ich podporu, pomoc a spoluprácu s SSP, v tom najmä: Ministerstvám kultúry a školstva SR, Nadácií pre



Predseda ÚV SSP J. Čongva otvára zasadanie

pomoc krajanom MZV SR, Veľvyslanectvu SR v Poľsku, Slovenskému inštitútu vo Varšave, Matice slovenskej, Oravskému osvetovému stredisku v Dolnom Kubíne, Podtatranskému osvetovému stredisku v Poprade a Kysuckému kultúrnemu stredisku v Čadci. Vrelé podlakovanie patrí tiež poľskej vláde a Ministerstvu Kultúry a umenia



D. Mikolaj gratuluje J. Molitorisovi k vyznamenaniu

PR za ich podporu a dotovanie Života i kultúrnych podujatí Spolku.

Po tejto správe dostali priestor hostia. Ako prvý sa ujal slova veľvyslanec SR Marián Servátka, ktorý odovzdal pozdravy od niekoľkých ministerstiev SR a o.i. vyjadril krajanom podčakovanie za ich obetavú prácu a za to, že pretrvali a uchovali si národné povedomie (plný text príhovoru uverejňujeme vedľa).

Riadič Sekcie miestnej a osobitej kultúry MK SR Dušan Mikolaj odovzdal pritomným pozdrav od ministra kultúry Ivana Hudeca a súčasne zdôraznil starostlivosť Slovenskej republiky o krajanov, ako aj potrebu sústavných kontaktov našej menšiny so Slovenskom a jeho ustanovizňami. D. Mikolaj zároveň odovzdal pocut Štefana Romana čestnému predsedovi SSP Jánovi Molitorisovi, ktorú mu udelil minister kultúry SR za jeho dlhorocnú obetavú prácu pre rozvoj nášho Spolku.

Našu organizáciu vrele pozdravil v mene Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov tajomník jej ústrednej rady Vladimír Babnič, ktorý vo svojom príhovore o.i. zdôraznil aktívnu účasť našich krajanov v protifašistickom odboji a v Slovenskom národnom povstani. Zároveň oznámil, že predsedníctvo SZPB udelilo pri priležitosti nášho jubilea vojenské vyznamenania - medaily SNP desiatim krajanským odbojárom a pamätné plakety SNP Spolku Slovákov v Poľsku a redakcii Života (zoznam vyznamenaných na str. 6).

V mene Únie slovenských spisovateľov, básnikov a kultúrnych pracovníkov v zahraničí pozdravil Spolok a našu menšinu jej predsedu Jozef Rydlo. Zdôraznil, že keď Boh doprial Slovákom slobodu po tisícročnej porobe, bol to nepochybne boží znak. Aj v tom, že sa Slováci v Poľsku dočkali krásneho, polstoročného jubilea v piatom roku existencie samostatnej Slovenskej republiky, je tiež božia ruka.

„Slovenský sever pozorne sleduje a zaznamenáva na svojich stránkach krajanské dianie na severnom Spiši a hornej Orave. Odovzdávajte slovenského ducha mládeži a držte sa nadalej pevne, tak ako ste sa držali doteraz“ - prial krajanom riaditeľ vydavateľstva Kubko Goral Ján Kubáň.

Krajania a hostia počas rokovania ÚV



Členovia ÚV na zasadani

Srdečný pozdrav a blahoželania k nášmu jubileu odovzdal i riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave Ján Budziňák, ktorý súčasne podčakoval Spolku za doterajšiu spoluprácu s Inštitútom pri organizovaní rôznych kultúrnych podujatí a za propagáciu Slovenska v Poľsku.

V príhovore Mateja Andráša, predsedu Spolku priateľov Slovákov v Poľsku, nemohli chýbať spomienky na prvé povojnové roky, keď vznikala naša organizácia. Ved' ako konzul ČSR v Katowiciach stál fakticky pri jej zrade. Srdečne nám blahoželal a o.i. zdôraznil, že „dnes, keď máme svoju samostatnú republiku, nič nemôže byť na prekážku rozvoju starostlivosti SR o krajanov a súčasne rozvíjaniu dobrých, susedských vzťahov s Poľskou republikou“.

V mene Domu zahraničných Slovákov v Bratislave zhromaždených pozdravila Lubica Bartalská. V príhovore nadviazala o.i. na roky úspejnej spolupráce s Maticou slovenskou a zdôraznila že Dom zahraničných Slovákov - v súlade s jeho poslaniem - bude pre krajanov vždy otvorený.

Na uplynulé roky nadviazal i predseda Nadácie Vladimíra Mináča Ondrej Karkuš, bývalý riaditeľ Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej. Vyzdvihol zásluhy Adama Chalupca a Jána Molitorisa pre rozvoj Spolku a podčiarkol potrebu zaktivizovania pre krajanskú činnosť našich študentov, oživotvorenia súborov, ktoré boli kedysi našou pýchou, udržiavania stálych kontaktov s miestnymi skupinami, no a zabezpečenia, najmä pre mládež, slovenských kníh a časopisov, v čom by SR mohla a mala pomôcť.

V mene Kuratória osvety a výchovy v Nowom Sączu a jej delegatúry v Novom Targu pozdravil Spolok jej vedúci Antoni Mendyka. Zároveň vyjadril podčakovanie za spoluprácu a súčinnosť pri riešení mnohých, nezriedka zložitých otázok, spojených s vyučovaním slovenčiny na spišských a oravských školách.

Uvádzame len niektoré pozdravy prednesené priamo na zasadani ÚV. Ďalšie, zaslané na adresu ÚV SSP v Krakove, publikujeme na str. 7.

J.Š.

Spolok pozdravuje

L.Bartalská z Bratislavu...

... a J. Šoltés z Mnichova



# PRÍHOVOR VĒLVYSLANCA SR NA ZASADANÍ ÚV SSP

**Vážení krajania, panie, páni,**

pred príchodom na Veľvyslanectvo SR vo Varšave som mal šťastie, že som realitu krajanov v Poľsku poznal. Môžem preto porovnať a vychodí mi, že krajanský život, a nech to neznie pre vás paradoxne, ožil a dosial novú dynamiku. Slová bolestínskej bezradnosti nahradila konkrétna organizačná práca. Tento malý signál dobrej správy nech je súčasťou viňšu predsedu vlády SR Vladimíra Mečiara k vášmu jubileu.

Povzbudivé slová vám zasiela v listovom pozdrave ministerka ZV Z. Kramplová, ktorá plánuje s krajanmi stretnutie. Predseda NR SR I. Gašparovič svoj podrav vám odovzdá osobne.

Chcem vám podakovať za nový štýl práce, ktorý sa tu rodí a ktorý má formu dialógu. Ďakujem za propagáciu Slovenska prostredníctvom tlačiarne, za jeden z najkrajších krajanovských časopisov, ale aj za krásnych mladých ľudí, ktorých som už po tretikrát aj v tomto roku pozval na nás zastupiteľský úrad, za učebnice, ktoré ste napísali, za vedecké štúdie i smelé obhajoby národnostných práv, za organizačnú prácu v miestnych skupinách, za výuku detí, za prácu v súboroch i v sekretariáte spolku. Za to, že vás poľské ústredné orgány dávajú za príklad iným národnostným menšinám. Za obete, za slzy i za radosť vám d'akujem. Ďakujem za to, že ste ostali.

Ďakujem tým, ktorí začínali skromne a odvážne organizovať krajanovský život pred 50 rokmi, tým, ktorí to po nich prevzali, vybudovali slovenské školstvo i spolkovú štruktúru. Skláňam sa pred krajanmi, ktorí za slovenskú národnosť obetovali život. Naštastie dlhý je zoznam krajanov, ktorým by bolo treba osobne podakovať. Myslím na tých, ktorí odišli od

roku 1947. Ich práca a dielo sa stali súčasťou pamäti slovenského národa, nášho kultúrneho dedičstva. Pomodlime sa za nich zajtra nahlas i potichu. Verím, že ich duch je tu a teší sa spolu s nami z vašej druhej mladosti.

Ďakujem všetkým tým Poliakom, politikom, poslancom, učiteľom, knázom, ktorí pomáhajú slovenskej národnostnej menšine v Poľsku.

Milí priatelia, som rád, že veľvyslanectvo SR vám mohlo v niečom pomôcť. To, že ste to pocítili, je pre nás dostatočnou satisfakciou. Nebola v Poľsku návšteva slovenských ústavných činiteľov, ktorá by nemala v programe stretnutie s krajanmi. Osobne mi záleží na bohoslužbách v slovenčine, preto som vykonal návštevy u kardinála Macharského, uskutočnilo sa stretnutie krajanov s jeho Eminenciou. Ked' vám v roku 1995 kardinál poslal po mne požehnanie, začal som dúfať, že sa niečo zmení. Ešte väčšia nádej sa mi objavila, keď kardinál Macharský predložil mnou označil pápežovi Jánovi Pavlovi II., že spolu s veľvyslancom SR sa snaží, aby na Spiši a Orave boli sv. omše v slovenčine. Pri našom poslednom stretnutí som dostal informáciu, ktorú som prostredníctvom MZV označil predstaviteľom Biskupskej konferencie Slovenska. Kardinál Macharský navrhhol, aby túto otázkou riešil s predstaviteľmi slovenskej cirkevnej hierarchie.

Podarilo sa nám docenit' účasť Slovákov vo Varšavskom povstani. Pomáhali sme pri získavaní prostriedkov na štipendiá. Pomohlo sa pri kompletovaní zariadenia tlačiarne. Z fondu na MZV SR spolok získal príspevok na klubovňu v Kacvíne, teraz MK SR prispieje na opravu sídla SSP v Krakove. Som presvedčený, že krajanom pomôže krajanská karta, ktorej sa dlho dožadovali.



Veľvyslanec SR Marián Servátku

Čo vám popriat', drahi krajania?

Možno okrem bozej pomoci aj nástupcov i dobrých partnerov v dialógu so samosprávnymi orgánmi, a možno viac vašich predstaviteľov v miestnej samospráve - tak mi to odporúčali predstaviteľia poľského MZV, dobrých učiteľov, knázov, mládež, ale tiež to, aby ste nemuseli (popri skutočnej pomoci zo strany MZV, MK SR) prosiť o časopisy či 300 kníh v situácii, keď máme na Slovensku organizácie, ktoré majú styk so zahraničnými Slovákm v pracovnej náplni i v názve.

Nemusíme vás presvedčať, že dvere veľvyslanectva sú vždy otvorené, neraz ste sa o tom presvedčili.

Prajem vám na prahu novej päťdesiatky, aby v roku 1998, keď PR bude predsedníckou krajinou OBSE, boli splnené všetky vaše žiadosti, ktoré treba jasne a možno nanovo sformulovať. Neraz som sa osobne presvedčil o ochote poľských predstaviteľov štátnej správy i parlamente pomôcť slovenskej národnostnej menšine v Poľsku.

## VYZNAMENANIA

### Medaily SNP

Predsedníctvo Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov udelilo pri príležitosti polstoročia činnosti nášho Spolku vojenské vyznamenania - medaily SNP desiatim krajanom odbojárom, účastníkom Slovenského národného povstania. Sú to:

Ján BLAHUT z Kacviny,  
Alojz GALUŠ, z Krempách,  
Vojtech GALOVIČ z Kacviny,  
Vojtech LUKÁŠ z Krempách,  
František MAGERA z Kacviny,

František NEMEC z Novej Belej,  
Andrej PACIGA z Krempách,  
Pavol SURMA z Krempách,  
František ŠOLTÝS z Novej Belej,  
Andrej VOJTAŠ z Jurgova

Predsedníctvo SZPB priznalo tiež pamätné plakety SNP:

- Spolku Slovákov v Poľsku,
- redakcii Život,

Odoszadal ich do rúk predsedu SSP, prof. Jozefa Čongvu a šéfredaktora Života Jána Špernogu tajomník SZPB Vladimír Babnič.

### Pocta Štefana Romana

Ján MOLITORIS z Kacviny, čestný predseda SSP.

### Pamätné diplomy

Pri príležitosti 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku udelil Ústredný výbor SSP za obetavú krajanom pomôže pamätné diplomy viačerým krajanom činnitom. Obdržali ich: Dominik BEDNARČÍK z Novej Belej, Žofia BOGAČÍKOVÁ z Nedece, Mária GLODASIKOVÁ z Jurgova, František HARKABUZ z Harkabuza, Žofia CHALUPKOVÁ z Novej Belej, Jakub KAČMARČÍK z Tribša, František KOVALČÍK z Krempách, Ján KOVALČÍK z Krempách, Valent KRIŠTOFEK z Krempách, Anna MAČIČÁKOVÁ z Jurgova, Eduard PRILINSKÝ z Podvlnka, Dominik SURMA z Krempách, Jozef VOJTAŠ z Jurgova

# POZDRAVY A TELEGRAMY

PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY Bratislava, 12.11.1997

Vážený pán  
Prof.dr.hab. Jozef Čongva  
predseda Spolku Slovákov v Poľsku  
Krakov  
Poľská republika

Vážený pán predseda,  
vážené slávnostné zhromaždenie,  
úprimne Vám d'akujem za pozvanie na oslavu 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku. Pre neodkladné pracovné povinnosti sa na nich, žiaľ, nemôžem zúčastniť. Prijmíte preto aspoň tento pozdrav.

Zánik totalitného systému a vznik Slovenskej republiky umožnil aj nám Slovákom, aby sme si väčšimi uvedomili vzájomnú späťosť materského národa s našimi slovenskými národnými komunitami roztratenými po svete. Patrime k sebe kultúrnymi a duchovnými koreňmi rovnako ako etnickým pôvodom. Naša slovenská identita, ktorá v mnohých častiach sveta, našla priestor na slobodné sebavyjadrenie, si na niektorých územiach tento priestor ešte musí vydobyť. Malo by sa tak stať prv, ako strati životaschopnosť a vitalitu, prv ako sa rozplynie v inej, väčšinovej identite.

Mne osobne by bolo veľmi lúto a považol by som to za nenahraditeľnú stratu, keby sa tak stalo v ktorejkoľvek krajinе, kde žijú naši krajania. Preto je najvyšší čas, aby sme obnovili čo najpriečehodnejšie komunikačné kanály medzi nami. Je treba, aby čo najviac krajanov prichádzalo na Slovensko, aby Vaša mládež študovala na našich vysokých školách, aby Vaši umelci boli vnímaní ako súčasť slovenského kultúrneho kontextu, aby sa stala bežnou výmena informácií a aby každý z Vás mal na Slovensku pocit skutočného domova.

Verím, že sa pri príležitosti osláv 50. výročia založenia Spolku Slovákov v Poľsku bude rozprávať o tomto všetkom, ako aj o mnohom inom, čo som nepomenoval. Myslím na Vás a pevne dúfam, že aj s pomocou svojej starej vlasti nazbierate dostatok sôl na uchovanie svojho vlastného, originálneho ducha, na uchovanie svojej slovenskej identity.

Želám Vám veľa úspechov do ďalšej polstoročnice Vášho spolku.  
Michal Kováč

MINISTER KULTÚRY SR

Bratislava, 14.11.1997

Spolok Slovákov v Poľsku  
Ústredný výbor  
ul. sv. Filipa 7  
31-150 Krakov

Vážení krajania, drahé sestry a bratia Slováci,  
dovoľte mi, aby som pri príležitosti významného jubilea Vášho Spolku Slovákov zaželal Slovákom v Poľsku všetko najlepšie.

Časť obyvateľov, ktorí v súčasnosti žijú na Hornej Orave a severnom Spiši v Poľskej republike, sa vždy hrdo hlásila k slovenskej národnosti. Obdobie od vzniku spoločnej krajanskej organizácie v roku 1947 po súčasnosť je vhodnou príležitosťou pre bilancovanie Vašej záslužnej činnosti zameranej na udržanie, podporu a rozvoj slovenskej menšiny v Poľsku. Som presvedčený o tom, že napriek prirodzenému procesu asimilácie sa slovenská menšina v Poľsku udrží a Váš spolok svojou činnosťou prebudí záujem mladšej a najmladšej generácie o osud Slovákov v Poľsku a posilní ich novou otvárajúcej perspektívou.

Do ďalších rokov Vám prajem veľa úspechov a neutichajúci záujem o starú vlast - nám spoločné drahé Slovensko.

S krajanským pozdravom

Ivan Hudec

MINISTERKA ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR

Bratislava, 14. november 1997

Váž. pán predseda  
Prof.dr.hab. Jozef Čongva  
Spolok Slovákov v Poľsku  
31-150 Krakov

Vážený pán predseda,  
Vážení krajania,

dovoľte mi, aby som Vám pri príležitosti 50. výročia organizovaného života Slovákov žijúcich v Poľsku vyjadrila svoju úctu za doteďaž vykonanú prácu na poli zachovania slovenskej identity a popriala veľa tvorivých sôl pri organizovaní kultúrno-spolkového života a ďalších aktivít v krajskom hnutí.

Verím, že podujatie, ktoré sa pri tejto príležitosti uskutoční, bude dôstojnou oslavou činnosti Spolku Slovákov v Poľsku a prispeje k pozitívnejmu zviditeľneniu slovenskej menšiny v Poľsku. Chcela by som využiť túto príležitosť a ubezpečiť Vás, že Slovenská republika ako Vaša materská krajina, na Vás Slovákov v Poľskej republike nezabúda. Usilujeme sa pomáhať Vám tak, aby slovenská reč a slovenské povedomie v blízkom poľskom prostredí nezaniklo.

Na záver mi dovolte srdečne podakovať za pozvanie na oslavu 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku. Žiaľ, s polutovaním Vám musím označiť, že z dôvodu pracovnej zaneprázdnenosťi sa nebudem môcť tohto vzácnego podujatia osobne zúčastniť. Preto Vám toto cestou želám úspešný priebeh osláv a verím, že sa v blízkej budúcnosti nájde vhodná príležitosť na stretnutie s Vami.

S úctou

Zdenka Kramplová

MINISTERKA ŠKOLSTVA SR

Bratislava, 17.11.1997

Spolok Slovákov v Poľsku  
Ústredný výbor  
ul. sv. Filipa 7  
31-150 Krakov

Vážené dámy, vážení páni,  
drahi naši krajania,

dovoľte mi, aby som Vás pri príležitosti 50. výročia založenia Spolku Slovákov v Poľsku čo najsrdcejšie pozdravila a vyjadrila úctu i podakovanie tak bývalému, ako aj terajšiemu vedeniu Spolku Slovákov, všetkým jeho členom a zároveň aj všetkým našim krajanom, ktorí žijú na území Poľskej republiky, za zachovávanie zvykov a tradícií svojich predkov, za všetko, čo doteraz urobili pre zachovanie vyučovania slovenského jazyka a národnej identity.

Podakovanie patrí učiteľom a rodičom, ktorí vedú deti k láske voči svojej pôvodnej domovine a k zachovaniu materinskéj reči.

Prijmíte moje úprimné blahoželanie k významnému výročiu založenia Spolku Slovákov v Poľsku. Želám Vám a Vašim rodinám veľa šťastia, spokojnosti a božieho požehnania.

S úprimným krajanským pozdravom

Eva Slavkovská

PREZYDENT MIASTA KRAKOWA

Kraków, 14 listopada 1997 r.

Pan  
Józef Ciągwa  
Przewodniczący Zarządu  
Towarzystwa Słowaków w Polsce

Szanowny Panie Przewodniczący,

Proszę przyjąć moje najserdeczniejsze gratulacje z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia istnienia Towarzystwa Słowaków w Polsce.

Dzisiejszych obywateli Polski i Słowacji łączy nie tylko geograficzne sąsiedztwo i nasza wspólna historia, która w Krakowie zapisa-

la tak piękne karty działalności Towarzystwa Słowiańskiego, propagującego w początkach XX wieku kulturę i język słowacki. Łączy ich także to samo dążenie do wolności i demokracji, które po 1989 roku Polsce pozwoliło przebudować podstawy państwa, a Słowacji - wybić się na niepodległość.

Jestem szczerze przekonany, że podobnie jak przez ostatnie dziesięciolecia, działalność Towarzystwa Słowaków w Polsce będzie jednym ze sposobów budowania więzi pomiędzy Polską a Słowacją. Gorąco życzę Państwu powodzenie w tej działalności, a także sukcesów w pracy zawodowej i szczęścia w życiu osobistym.

Z wyrazami szacunku

**Józef Lassota**

#### KRESŤANSKODEMOKRATICKE HNUTIE

Bratislava, 12. novembra 1997

**Vážený pán predseda  
Prof.dr.hab. Jozef Čongva  
Spolok Slovákov v Połsku  
Ústredný výbor  
31-150 Krakov**

Vážený pán profesor,  
d'akujem Vám za pozvanie na oslavu 50. výročia Spolku Slovákov v Połsku. Spolok Slovákov vykonáva veľmi záslužnú prácu pri rozvíjaní kultúry a národného povedomia Slovákov v Połsku. Spomínam si veľmi rád na svoje stretnutie s Vašim Spolkom v júni 1991 v Čiernej Hore. Žial', tentoraz nemôžem prijať vaše pozvanie, pretože tento víkend sa po Slovensku konajú zhromaždenia občanov pri priležitosti výročia pádu komunizmu v bývalom Česko-Slovensku v novembri 1989. Slúbil som účasť na niektorých týchto zhromaždeniach.

Prajem Spolku Slovákov v Połsku veľa úspechov pri obhajobe záujmov Slovákov v Połsku.

S pozdravom

**JUDr. Ján Čarnogurský  
predseda KDH**

#### DOM ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Bratislava, 13.11.1997

**Vážený pán  
Prof. Jozef Čongva  
predseda  
Spolok Slovákov v Połsku**

Vážený pán predseda Spolku Slovákov v Połsku, vážení a milí krajania!

Dovoľte, aby som Vám v mene Domu zahraničných Slovákov pri Vašom vzácnom jubileu - 50. výročia Spolku Slovákov v Połsku srdečne zablahoželal.

*Krajania kladú veniec pri pomníku zavraždených v Novej Belej*



Vysoko si vážime prácu niekoľkých generácií predstaviteľov Vašho spolku, ktorí za tvrdých a zložitých podmienok mali odvahu, silu a oduševnenie organizačne zastrešiť národnno-kultúrnú prácu Slovákov, ktorí sa zmenou hraníc stali zahraničnými Slovákm, ale duša im zostala slovenská, čo prejavovali vo všetkých formách činnosti.

Ako pracovisko, ktoré je v priamom kontakte so zahraničnými Slovákm dôverne poznáme, aké obete na úkor voľného času a na úkor Vašich rodín prinášate pri realizovaní náročných úloh, pri udržiavaní slovenského života, pri propagácii slovenskej kultúry. Vieme, že ste vždy vo Vašom spolku s veľkým entuziazmom tieto úlohy realizovali, aby ste boli nielen dôstojními reprezentantmi svojho národa, ale aby ste boli aj nositeľmi ideí priateľstva a porozumenia medzi Slovákm a Poliakmi. V krajinе, v ktorej žijete a ktorá Vám dáva možnosť vytvárať hodnoty prinášajúce úžitok nám všetkým.

Som presvedčený, že vznikom slovenskej štátnosti, sa pozdvihlo i Vaše národné povedomie a že spolu s nami, žijúcimi na Slovensku budete i v budúcnosti pozitívne ovplyvňovať naše spoločné ciele a predsačiatia, národné tradície a hrdosť na svoje korene.

Dom zahraničných Slovákov, v ktorom máte aj „svoj dom“, Vám chce byť nápmocný pri všetkých aktivitách, podporovať všetky úsilia v krajskom hnutí, v krajskej práci.

Do ďalších rokov Vašej obetavej práce, Vám želám veľa súťaží, trpezlivosti a veľa úspechov v činnosti spolku i vo Vašom osobnom živote.

S úctou

**Dr. Rastislav Šaling  
riaditeľ**

#### SLOVENSKÝ INŠTITÚT VO VARŠAVE

Vážený pán predseda

Vážený pán tajomník

Vážení členovia Spolku Slovákov v Połsku,  
dovoľte mi ako riaditeľovi Slovenského inštitútu vo Varšave osobne, aj v mene celého kolektívu pracovníkov, poblahoželať Vám k významnému jubileu 50. výročiu vzniku Vášho Spolku.

Polstoročie Vašej úspešnej práce, aj keď veľakrát veľmi zložitej, významne napomohlo šíreniu slovenskej kultúry v Połsku, udržiavaniu tradícií a národného povedomia, v posledných rokoch nemalou mierou aj štátnosti Slovenskej republiky.

Slovenský inštitút si všetky Vaše iniciatívy v oblasti kultúry, prezentáčné, divadelné či výtvarné súťaže, folklórne festivaly, Vás časopis Život a všetky ďalšie Vaše aktivity, ktoré motivujú hlavne mladých ľudí veľmi väzí a chce Vám byť pri týchto iniciatívach nápmocný.

Ďakujem Vám taktiež za spoluprácu pri obsahovom a organizačnom zabezpečení akcií Slovenského inštitútu organizovanými v spolupráci s Vami.

Želáme všetkým členom - krajanom pevné zdravie a veľa úspechov v práci aj osobnom živote.

S úctou

**Ján Budziňák**

Levoča, 8.11.1997

**Spolok Slovákov v Połsku  
ul. sv. Filipa 7  
31-150 Krakov**

Vážený pán predseda,  
veľmi úprimne d'akujem za pozvanie na oslavu 50. výročia Spolku Slovákov v Połsku. Bohužiaľ dohodnuté a záväzné termíny, ktoré mám na tieto dni mi nedovolia zúčastiť sa na oslavách. Pokúsim sa však aspoň v nedele o 9.00 byť pri hoteli v Lopošnej, aby som sa mohol zúčastiť výhliadkovej cesty po našich obciach. Žial', v ten istý deň o 15.30 už musím byť v Levoči, kde viedem výročnú schôdzku KDH.

So srdčným pozdravom

**Dr. Ivan Chalupecký  
predseda SDS**

Decembrové číslo Života prinieslo dva texty o Slovácoch na Spiši a Orave. Oba boli predtým publikované v katovickom denníku „Dziennik Zachodni“. Prvý článok a vlastné rozhovor redaktora K. Karwata so mnou vyšiel 16. júna 1997. O dva mesiace neskôr, 18. augusta 1997, podráždene naň reagovali predstaviteľia troch poľských organizácií: Zväzu poľského Spiša, Spoločnosti priateľov Oravy a Zväzu Podhalcov. Katovické noviny uverejnili len časť obšírnego listu, písaného v

Nižných Lapšoch, pod ktorým sa podpisali devätnásť činitelia uvedených poľských organizácií. Katovická redakcia uviedla len jedno priezvisko - Józefa Kramarza z Bukowiny. Čitatelia si teda môžu myslieť, že autormi listu boli členovia Zväzu Podhalcov. Keď si však uvedomíme, že protest vznikol v Nižných Lapšoch a že obsahuje informácie o posviacke kostola v Repiskách, budeme môcť presne identifikovať pravého pôvodcu listu. Je ním Jan Budz z Čiernej Hory, ktorý sa pod listom aj podpísal. Z ďalších signatárov listu som si v redakcii všimol podpisov: Juliana Kowalczyka, Mariana Pukańskeho, Tadeusza Traj-

dosa (všetci zo Zväzu poľského Spiša), ako aj Władysława Pilarczyka - predsedu Spoločnosti priateľov Oravy.

Cítim mravnú povinnosť napísť toto krátke vysvetlenie, keďže niektorí krajania mohli mať pocit, že ma obviňuje redakcia Života.

Nemôžem mlčať, keď na mňa moji nepriatelia bez príčiny kydadajú špinu. Preto som sa ešte raz ozval v novinách „Dziennik Zachodni“ (č. 276, 27.11.1997, str. 12), ktorý uverejnil moju odpoved pod názvom: Vo veci polonizácie Spiša a Oravy. Publikujeme ju dnes v celku v slovenskom preklade.

**JOZEF ČONGVA**

## VO VECI POLONIZÁCIE SPIŠA A ORAVY

„Dziennik Zachodni“ č. 191 (z 18. VIII. 1997) uverejnil článok *Hlas zo Spiša a Oravy*, ktorý je reakciou na rozhovor redaktora K. Karwata so mnou, publikovaný dva mesiace skôr („Dziennik Zachodni“ č. 138, 16. VI. 1997).

Hlas zo Spiša a Oravy nie je dobrý titulok. Vhodnejší by bol titulok Hlas Zväzu poľského Spiša a Spoločnosti priateľov Oravy, keďže polemika uverejnená v spomínanom denníku neodzrkadľuje mienky a názory obyvateľov týchto dvoch území, ale iba niekoľkých funkcionárov uvedených organizácií, ktoré združujú nie viac ako po 50 osôb.

Obšírnu odpoveď ilustruje fotografia, ktorá vraj predstavuje obyvateľov spišskej obce Krempachy. To je prvá chyba, lebo predstavené kroje goralov nie sú spišské, ale podhalské.

„Hlas“ je pokusom o úplne zúčtovanie so slovenskostou Spiša a Oravy, s obyvateľstvom slovenskej národnosti žijúcim na týchto územích, so Spolkom Slovákov v Poľsku, ktorý toto obyvateľstvo reprezentuje, s jeho činiteľmi a nakoniec so mnou - predsedom Spolku. Zámerom autorov „Hlasu“ bolo dokázať, že slovenská menšina v Poľsku neexistuje, preto ani nemožno hovoríť o jej polonizácii. Našťastie jestvovanie Slovákov v Poľsku nezávisí od stanoviska funkcionárov ZPS a SPO.

Autori polemiky útočia predovšetkým na SSP, kym mne venujú málo miesta. V súvislosti s tým ich publikácia na mnohých miestach nezapadá do kontextu článku K. Karwata. Mne vyčítajú falšovanie historickej pravdy o hraniciach, reči ľudu, osadníctve a pod. Je to demagógia, lebo o osadníctve som nepovedal ani slovo, a keď ide o hranice a jazyk, kritici sa ani nepokúšajú poukázať na to, čo sa v mojej výpovedi nezhoduje s pravdou. Ničím nie je zdôvodnená ľažká výčitka, že „popieram pravdu a neopodstatnenie osočujem“. Prekvapujúce je obvinenie, že neuznávam žiadne authority. Aj túto „pravdu“ predstavili čitateľovi ako očividný fakt, ktorý nevyžaduje zdôvodnenie. Neopodstatnené je tiež nahováranie čitateľom, že moja účasť na slávnostnej posviacke kostola v Repiskách (12. VII. 1997) bola politickým aktom. Napriek tomu, čo napísali moji protivníci, neliškal som sa dlhším roz-

hovorom krakovskému metropolitovi, aby som „ukázal miestnemu obyvateľstvu svoje vplyvy a známosti“. Tí, čo ma poznajú, dobré vedia, že sa nikomu neliším. Vyratúvanie neopodstatnených výčitiek, ktoré mi robia autori polemiky z dvoch poľských zväzov, by zabralo ešte veľa miesta. Nebudem ich uvádzat. Aj ony boli vymyslené preto, aby ma ponižili v očiach verejnej mienky.

Rovnako neobjektívne „pravdy“ ponúkajú čitateľom činitelia ZPS a SPO vo vetách, ktoré nie sú venované priamo mne. Tak napríklad nie je teda pravdou, že net príkladov polonizácie, ktorú vyvíja cirkev. Polonizáciou je zakazovanie slovenským deťom zúčastňovať sa bohoslužieb odbavovaných v slovenskom jazyku, alebo vysvetľovanie veriacim, že „slovenská“ svätá omša je neplatná. Prejavom netolerancie a polonizácie je aj odmietnutie niektorých farárov odslúžiť pohrebnú svätú omšu v slovenskom jazyku, hoci si to rodina zosnulého výrazne žiada. Navyše dochádza k tomu vo farnosti, v ktorej krakovský metropolita povolí odbavovať sväté omše aj v slovenčine. Polonizačné podtexty vyznievajú aj z inej činnosti poľského duchovenstva: pred zavedením raz v týždni „slovenskej“ svätej omše v Jablonke, rehoľné sestry - akiste nie sua sponte - organizovali podpisovú akciu proti zavedeniu slovenského jazyka v kostole; z kostolnej veže v Podvuku na Orave bol odstránený dvojramenný kríž v snahe zaistieť pamäť o slovenskosti bud' uhorskosti Oravy; žiadost' tej istej farnosti o slovenčinu v kostole vybavuje Krakovská metropolitná kúria už štvrtý rok; jurgovský farár odmietol žiadost' repišských farníkov pozvať slovenského biskupa na posviacku ich kostola (12. VII. 1997) hovoriace: „a ten čo tu bude hľadat“. To je iba niekoľko príkladov.

Mojim odporcom sa nepáči, že na posviacie Slovákov z Jablonky, Nedece, Novej Belej a Jurgova prichádzajú k nim slovenskí biskupi. Prečo? Ved' katolícka cirkev je aj apoštolská, aj všeobecná, a slovenskí biskupi sú svojim úradom rovní s poľskými biskupmi. Okrem toho nikto nenutí zúčastňovať sa bohoslužieb, ktoré odbavujú so súhlasom arc-

biskupa F. Macharského. Podobne, ako nikto nenutí rodičov zapisovať svoje deti na vyučovanie slovenského jazyka na školách. Z dynamických viet „Hlasu“ zreteľne vidno, ako jeho autorov veľmi mrzí, že sa slovenský literárny jazyk ešte stále učí okolo 650 detí. Lídri ZOS a SPO celkom zbytočne tento fakt považujú za ozajstné nešťastie. Ved' ani úplná likvidácia slovenčiny ako voliteľného predmetu, ktorý ešte stále existuje na vyše desiatich školách, nič nevyrieši. Nikomu nepomôže.

A ešte posledné nedorozumenie „Hlasu“: autori polemiky slovenské protesty považujú za vydieranie a nelojálnosť. Avšak dožadovanie sa rešpektovania práv príslušníkov Slovákom nie je vôbec vydieraním ani prejavom nelojálnosti. Slovenská národnostná menšina v Poľsku vôbec nemieni mlčať a predstierať, že všetko je v poriadku.

Ked' ide o exkomunikáciu slovenských rodín (22. VI. 1968), záujemcov odosielam k jej textu, uverejnenému pred 10 rokmi (Kardinál Karol Wojtyla. Krakovský arcibiskup metropolita. Učiteľ a pastier. Pastierske listy - správy - nariadenia. Rím 1987, s. 247)

**Prof. dr. hab. JOZEF ČONGVA**  
predseda Spolku Slovákov v Poľsku

## KRÁTKO ZO SPIŠA

23. novembra min. roka sa v klubovni MS SSP v Kacvíne konala pracovná schôdza tamojšieho krajanského aktív, ktorú viedol predseda MS Jozef Kuchta. Rokovalo sa o otázkach súvisiacich so získaním krajanskej karty, s aktuálnym stavom členskej zakladnej, ako aj otázkami d'aljšej výstavby domu slovenskej kultúry v tejto obci.

\* \* \*

Vo Fridmane prebieha d'alšia etapa telefónizácie tejto spišskej obce. Ako sme sa dozviedeli, o nové telefónne pripojky prejavilo záujem takmer 160 d'alších obyvateľov Fridmana.

\* \* \*

Telekomunikačný podnik namontoval na Spiši d'alší telefónny automat na tzv. magnetickú kartu, tentoraz na miestnom potravinárskom obchode v Tribši. Ako sme sa dozviedeli, obyvatelia sú s ním spokojní a využívajú ho najmä tí, ktorí doma nevlastnia telefóny.

**JOZEF PIVOVARČÍK**



Pracovníčky sociálneho oddelenia vo Veľkej Lipnici...



... a v Jablonke

## SOCIÁLNA POMOC NA ORAVE

### GMINA VEĽKÁ LIPNICA

Stredisko sociálnej pomoci v tejto gmine pôsobí od decembra 1991. Vo svojej práci so sociálne odkázanými ľuďmi vychádza zo zákona z 29.11.1990, inovovaného 1. septembra 1997. V súčasnosti pracujú v stredisku tri pracovníčky: Zofia Ziębowá, Božena Solavová a Jadwiga Janowiaková. Ich pracovisko sa nachádza na 1. poschodi v budove gminného úradu. Sem prichádzajú ľudia po pomoc na svoje problémy.

Stredisko navštíví mesačne niekol'ko desiatok ľudí a k povinnostiam pracovníčok o.i. patrí cestovať za ľuďmi po celej gmine, aby mohli zmapovať sociálnu situáciu všetkých rodín. Zaznamenávajú úroveň ich bývania, životné podmienky, vedú rozhovory, na základe ktorých určujú potom druh a výšku sociálnej podpory. V gmine, ku ktorej patrí aj osada Kičory, žije 5 343 ľudí, takže neraz majú práce vyše hlavy. Uvedomujú si však jej nevyhnutnosť a význam pre potrebujučích v nôdzi.

### Získať podporu

však často hraničí s menším zázrakom. Nárok na peňažnú podporu prináleží osobám a rodinám, ktorých príjem na 1 osobu neprevyšuje (od 1. septembra 1997): 1. na samostatne hospodáriacu osobu - 316 zlých, 2. na prvú osobu v rodine - 287 zlých, 3. na druhú a ďalšie osoby v rodine nad 15 rokov - 202 zlých, 4. na každého člena rodiny do 15 rokov - 144 zlých, pričom musí byť splnená aj jedna z ďalších podmienok, vtom napríklad bieda, stupeň invalidity (značná, mierna a ľahká), siroba, bezprízornosť, potreba ochrany v materstve, nezamestnanosť, dlhodobá choroba, neschopnosť opatery detí, vedenia domácnosti najmä v rodinách neúplných alebo mnohodetných (t.j. 4 a viac detí), alkoholizmus, narkománia, ľažkosti s adaptáciou na normálny život po návrate z väzenia a postihnutie živelnou alebo ekologickou katastrofou.

Je toho veru nemálo, čo treba pre získanie nároku na finančnú podporu.

### Sociálne stredisko

má vo svojej starostlivosti 300 osôb, t.j. 5,69% obyvateľov veľkolipnickej gminy. Je to veľa, či málo? Čažko na to jednoznačne odpovedať, rozhodne to však nie je nízke číslo. Sú medzi nimi osoby, ktorým len poskytujú poradenskú službu, ako vyjsť z ľažkej životnej situácie, ale najmä ti, ktorí splnili náročné kritériá, a majú priznaný jednorázový či stály finančný príspevok. Stredisko vypláca o.i. materské, rodinné, opatrovateľské a tzv. účelové príspevky. Hradia tiež poistné osobám poberajúcim stály príplatok z titulu opatery telesne alebo duševne postihnutého dieťaťa, ako aj osobám poberajúcim dočasné príspevky, ak si aspoň 5 rokov platili poistné. Stredisko na základe čl.16 zákona o sociálnej pomoci hradí Žiakom ZŠ jedno teplé jedlo denne.

### Nezamestnanosť,

to je pojem, s ktorým sa dnes, žiaľ, stretávame aj na Orave. Hovorí sa sice, že roľníci majú určitú výhodu, keďže hospodária na svojom. Nie je to však úplná pravda a navyše nie v prípade malých oravských gazdovstiev.

Veľkolipnickej gmine bolo ku koncu minulého roka zaregistrovaných 340 nezamestnaných. Ich problémy rieši Klub práce (vznikol vo februári 1997), sídliaci v budove Technického lycia. Vedúca Grażyna Pilchová nám o.i. povedala.

*- V náplni činnosti nášho klubu je riešenie problémov ľudí, ktorí z rôznych dôvodov stratili prácu a sú bezradní, často apatici a nesťastní. Z tohto dôvodu uskutočňujeme terapiu v rámci individuálnych i skupinových rozhovorov, počas ktorých sa učia o.i. lepšie spoznávať svoje možnosti, čo je nevyhnutné najmä pri výbere ďalšieho zamestnania.*

Medzi nezamestnanými majú najviac mladých ľudí vo veku do 25 rokov, prevažne mužov. Klub práce spolupracuje o.i. s nadáciou Children in Crisis (Deti v kríze), ktorá má v obci zdravotné stredisko pre choré deti. Na účelovú sociálnu podporu majú nárok iba najchudobnejšie rodiny, ktoré dostávajú kurivo, školské pomôcky pre deti a podobne. Sú však rodiny, ktorým peniaze nedávajú, ale kupujú

potrebné veci. Mohlo by sa totiž stať, že otec - alkoholik - by mohol finančnú podporu vydať na niečo iné.

### GMINA JABLONKA

Tu sa Stredisko sociálnej pomoci nachádza v dvoch kanceláriach gminného úradu. Na tej istej chodbe je tiež Klub aktívneho hľadania práce. Štyri pracovníčky Strediska sociálnej pomoci, ktoré vede Zofia Skawska, každodenne navštevujú obce patriace ku gmine, t.j. Podvilk, Oravku, Chyžné, Malú Lipnicu, Dolnú a Hornú Zubricu a samozrejme Jablonku. V gmine žije okolo 16 tisíc ľudí.

### Prostriedky

pre sociálne slabých pochádzajú z 2 zdrojov, sú to vlastné prostriedky gminy a zo štátnej pokladne.

Z vlastných prostriedkov je o.i. hradená jednorazová pomoc, ktorú možno využiť aj viackrát (napr. na nákup uhlia) a účelové podpory, napr. na výdavky súvisiace s pohrebom - ak nie je občan poistený. Stredisko poskytuje tiež vecnú podporu, napr. na šatstvo, bielizeň, dožívovanie detí a pod.

Zo štátneho príspevku sa udeľuje napríklad stála mesačná podpora vo výške maximálne do 287 zlých na 1 osobu, úplný invalidný dôchodok, ktorého výška sa mení súčasne so zvyšovaním dôchodkov. Na sociálny dôchodok má nárok invalidný občan len po dovršení 18. roku života (podmienkou však je, že mu invalidita bola uznána už pred 18. rokom života), kym opatrovateľský príspevok prislúcha invalidovi s vysokým stupňom invalidity.

Výška finančných prostriedkov vyčlenených na sociálnu pomoc dosiahla v minulom roku v jablonskej gmine 474 500 zlých plus 47 500 zl. z vlastných prostriedkov. Mohli tak uspokojiť 760 ľudí, t.j. 4,75% obyvateľstva gminy. Sociálnu pomoc však žiada niekol'konásobne viac, ktorí sa vo veľkej mieri hľásia najmä pred príchodom zimy. Vtedy sa im snažia, v odvodených prípadoch, pomôcť hlavne so zabezpečením uhlia.

*- Počet ľudí odkázaných na sociálnu podporu - hovorí Z. Skawska - stúpa z roka na rok. Hoci roľníci to majú na prvý pohľad ľahšie, prax dokazuje, že to nie je celkom tak. Značné percento sociálne odkázaných je totiž*

práve medzi nimi. Veľa je tiež starších, samotných ľudí, invalidov a mnohodetných rodín, ktoré majú veľmi ťažké životné podmienky. Zákon je však zákon, a my ho musíme dodržovať. Súčitme s mnohými, najmä keď o pár zlých prekročia limit na 1 osobu a podporu dostať nemôžu...

Pracovníčky stredísk sociálnej pomoci vo Veľkej Lipnici a Jablonke si dennodenne musia vypočuť veľa osudov tých najbiednejších spoluobčanov. O mnohých z nich by sa iste dala napísat' hrubá kniha. Tým, ktorí majú nárok na poskytnutie pomoci všemožne vyhádzajú v ústrety. Horšie je vtedy, keď stránka neuzná argumenty a dožaduje sa svojho. Stáva sa im, že príde podnápiť občan, a žiada sociálnu podporu. Je len samozrejmé, že v takomto prípade nemá na ňu absolútny nárok, najmä keď sa navyše ukáže, že s jeho fina-

nou situáciou to nie je až také zlé. Aj takého treba vypočuť a trpeživo presvedčať o škodlivosti jeho závislosti.

### Klub aktívneho hľadania práce

funguje v Jablonke sice len od apríla 1996, ale za tú dobu už pomohol a poradil viac ako 100 nezamestnaným. V minulom roku chodilo na stretnutia 70 osôb. Z nich vyše 45% našlo prácu v Novom Targu (hlavne ženy), či dokonca až v Krakove alebo Varšave (muži, chodiaci na tzv. týždňovky). Ako nám povedala vedúca Klubu práce Krystyna Oskwareková, skupiny sa skladajú zo 7 až 10 osôb a na svojich posedeniach sa schádzajú 4-krát mesačne (vo štvrtky od 12.00 do 15.00).

- Na stretnutiach - hovorí K. Oskwareková - sa záujemcov snažíme o.i. naučiť pozitívne myslieť, pripravujeme ich na vstupné

rozhovory s budúcimi zamestnávateľmi, učíme zostavovať životopis a podobne. Medzi nezamestnanými je najviac žien vo veku od 25 do 35 rokov a starších osôb v predôchodkovom veku. Polovica z nich sú ľudia s odborným vzdelaním, potom so základným a stredným.

Ku koncu minulého roka bolo v jablonkej gmine 805 osôb bez práce, k čomu prispliel o.i. miestny odevný podnik, zamestnávajúci hlavne ženy. V ťažkej situácii sú tiež čerství absolventi základných či stredných škôl, ktorí ďalej neštudujú alebo si nenájdú robotu. Zaregistrujú sa v Úrade práce v Novom Targu, ale nárok na finančnú podporu nemajú. Dúfajme, že ich situácia sa postupne bude meniť na lepšie.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

## KRÁTKO ZO SPIŠA

V Nižných Lapšoch zavŕšili výstavbu kanalizácie. Občania teraz čakajú na cestárov, ktorí musia opraviť vozovku a položiť na nej nový asfaltový koberec.

\*\*\*

Aj počas nedávnych Vianoc na mnohých spišských a oravských štetrovečerných stolách zahoreli sviečky katolického charitatívneho hnutia Caritas. Finančný výťažok z ich predaja poslúžil na podporu najmladších obetiam minuloročnej povodne.

\*\*\*

Nedávno v Kacvíne zmizla posledná dvojjazyčná tabuľa na tamojšom potravnárskom obchode, ktorého majiteľom je Gminné družstvo z Nižných Láp. Ako sme sa dozvedeli, družstvo prenajalo budovu novému majiteľovi F. Magierovi, ktorý tam vraj mieni zriaďiť kaviareň a nocľaháreň.

\*\*\*

Ako predpovedali odborníci z americkej kozmickej agentúry NASA, v tomto roku má vraj byť dlhá a mrazivá zima. V súvislosti s tým sa niektoré oblastné a samosprávne orgány snažili pripraviť obyvateľstvo na tohoročnú zimu. Naši Spišiaci a Oravci sú otužili, ved' aj v minulom roku si poradili s veľmi

tuhou zimou, keď na Orave namerali vyššie 30-stupňový mráz.

\*\*\*

Začiatkom novembra kežmarský a popradský okres navštívil minister životného prostredia SR Jozef Zlocha. Zavítal aj do osady Majere a do Spišskej Staré Vsi, odkiaľ sa bol pozriet' na Dunajec a nádrž nedeckej priehrady. Na stretnutí s občanmi sa o.i. podotýkalo zhoršujúci sa stav prírodného prostredia.

\*\*\*

Už niekoľko mesiacov funguje dohoda o malom pohraničnom styku medzi PR a SR. Ako sme sa dozvedeli, pohraničiai a polícia zatiaľ nezaznamenali väznejšie priestupky. Pohraničný styk čoraz viac ožíva. Počas nedávneho odpustu na sv. Mikuláša vo Veľkej Frankovej navštívili túto obec desiatky obyvateľov Kacviny, Nedece a iných okolitých dedín.

\*\*\*

22. novembra min. roka na hraničnom priehode Kacvin-Velká Franková bola odovzdaná do užívania nevelká drevená budova (na snímke) pre potreby tamojších pohraničiarov. Pri odovzdaniu boli prítomní predstaviteľia nižnolapšanskej samosprávy a zástupcovia Spišskej Staré Vsi, Osturne, Veľkej a Malej Frankovej.

\*\*\*

Ako sa dozvedáme, začal sa kanonizačný proces spišského biskupa Jána Vojtaššáka. Skúmanie jeho života si bude vyžadovať určitý čas. Preto ktorol'vek z našich spišských a oravských krajanov by mohol doplniť údaje o biskupovi J. Vojtaššákovi o menej známe buď neznáme fakty, môže sa písomne prihlásiť na adresu postulátora: Vdp. ICLIC. Ján Duda, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie.

\*\*\*

28. októbra min. roka nový predseda vlády PR Jerzy Buzek odvolal z funkcie nowosądzského vojvodu Mareka Oleksińskiego. Pripomeňme, že M. Oleksińskiego poveril riadením vojvodstva bývalý premiér W. Cimoszewicz 19. júna 1996.

\*\*\*

7. decembra min. roka na krakovskom letisku Balice po prvýkrát pristálo lietadlo Boeing 767 letiace priamo z New Yorku. Týmto sa otvára - po pondelňajšom spojení s Chicago - druhá pravidelná letecká linka (v nedeľu) Krakov - New York. Nové letecké spojenie začali už využívať aj Spišiaci a Oravci, ktorí prišli na návštevu na vianočné sviatky, alebo odišli do zámoria.

**JOZEF PIVOVARČÍK**





Obchodovaní slúži aj autobusová zastávka vo Fridmane



O lacných odevoch informuje nápis na dome v Krempachoch

## ODEVY Z DRUHEJ RUKY

Veľké kartónové krabice a v nich množstvo pestrofarebného šatstva - košeľa, kabát, tričká, pyžamy a pod. Každý záujemca si v takomto „textilnom“ obchode nájde niečo pre seba a - čo je veľmi dôležité - môže si to kúpiť za lacné peniaze.

Je nepochybne, že v súčasnosti sa podnikanie s lacným obnoseným šatstvom vypĺaca. Preto neprekvapuje, že v mestách a na dedinách, teda aj u nás, vzniklo už veľa obchodov s týmto druhom textilného tovaru.

### Second hand, alebo partiový obchod

Aj pred pádom totality existovali obchody s lacnými textiliami, ktoré napr. na Slovensku mali názov Partiový tovar. V takýchto stánkoch sme popri textiliach mohli o niečo lacnejšie kúpiť dokonca kožušiny, koženky a pod. V súčasných podmienkach podnikania partiové obchody v podstate zmizli a nahradili ich second handy, čiže obchody s odevmi z druhej ruky.

Podnikanie s užívaným textilom prišlo k nám zo Západu. Najprv sa začalo formou humanitárnej pomoci, keď do Poľska začali smerovať obrovské nákladné automobily - TIR-y, ktoré dovážali celé tony obnoseného šatstva. Jeho rozdeľovaním sa často zaoberali osobitné výbory, ktoré pôsobili napr. pri farách a pod. Vela lacných odevov dovážali tiež prví „podnikatelia“ z Turecka a iných „lacných“ krajin. Dnes možno povedať, že trh s týmto artiklom sa plne rozvinul.

### Náročný zákazník

Treba poznamenať, že dnešní nákupujúci sú čoraz náročnejší. Vyhľadávajú obchody s odevmi, ktoré majú slušnú úroveň, kde si môžu šaty nielen dôkladne prezriet, ale aj vyskúšať. Podstatný je aj výber a sortiment textilného tovaru, no a samozrejme nákupná cena. Preto sa podnikatelia s textilom snažia svojim zákazníkom čo najviac vychádzať v ústrety.

Obchody s lacným šatstvom sa objavili v poslednom čase aj na Spiši a Orave.

Veľký výber rozličného textilného tovaru poskytujú napr. obchody v Jablonke, ale aj v Nižných Lapšoch, Krempachoch, Fridmane, Kacvíne a v ďalších obciach. Všimme si však, že viacerí ludia navštievujú obchody second handu mimo svého bydliska. Možno preto, že sa hanbia - ako o tom niektorí hovoria - „hrabáť sa v textilných smetiach“. Preto radšej nakupujú v riadnych obchodoch. S veľkou ponukou šatstva prichádzajú tiež „potulní podnikatelia“ z krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Stretávame ich na trhoch, bazároch, ba aj vo viacerých obciach na Spiši a Orave.

Obchody s lacným šatstvom navštevujú predovšetkým ženy, ktoré najlepšie vedia, ako na to. Hned zistia, čo sa ešte dá nosiť, prípadne ktoré šaty možno upraviť pre potreby členov domácnosti. Lacné ale ešte pekné šatstvo sa zíde pri každej robe, najmä v rolníckych domácnostach. Dnes totiž nikto nechce byť ani pri práci zle oblečený. Preto aj známe porekadlo „šaty na sviatok a piatok“ stratilo svoje opodstatnenie.

**Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK**

## Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje mladého amerického divadelného a filmového herca, s ktorým sa dosť často stretávame najmä na televíznych obrazovkách. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď pripomenieme, že hrá hlavnú úlohu v televíznom seriáli Supermanov návrat. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

\*\*\*

V Živote č. 11/97 sme uverejnili fotografiu pästiara Andrzeja Golotu. Knihy vyžrebovali: Gabriela Zgamová z Ja-

blonky, Marek Kurnát a Kristína Klukovská z Novej Belej a Bartolomej Surma z Krempáčov.



## KRÁTKO ZO SPIŠA

Na záver roka 1997 vyšla Štatistická ročenka nowosączského vojvodstva, ktorú prípravil redakčný kolektív pod vedením F. Górkmu. Obsahuje takmer 400 strán zaujímavých údajov, nákresov, schém a pod. Prečítali sme si v nej, že nowosączské vojvodstvo obýva takmer 738.228 obyvateľov v 457 lokalitách. Najviac obyvateľov má samozrejme sídlo vojvodstva - Nowy Sącz - 82.877. Rolníci v tomto vojvodstve vlastnia najviac hovädzieho dobytka - 198 tisíc, oviec - 72 tisíc, ošípaných - 69 tisíc, koní - 23,5 tisíc, kôz - 10 tisíc. Zlepšila sa situácia v školstve a osvete. Oveľa horšie je však v oblasti zamestnanosti. Ročenka uvádzá 47 tisíc nezamestnaných. A ešte jeden smutný údaj - nowosączské vojvodstvo má najnižšiu priemernú mzdu v Poľsku.

**JOZEF PIVOVARČÍK**



## SLOVENSKÍ ETNOLÓGOVIA NA ORAVE

Orava so svojimi bohatými prírodnými krásami každoročne príťahuje tisícky turistov, ktorí v lome prírody hľadajú odpočinok, voňavý vzduch presýtený kvetmi z podhorských lúk, ale aj idylický život na dedine. Za bohatými zdrojmi ľudovej kultúry, stavebníctva, miestnych zvykov a tradícii sem však neraz prichádzajú mnohí odborníci, snažiaci sa zachytiť písmom, či na filmovom alebo zvukovom pásse tieto klenoty z histórie života tunajších ľudí. Nepreberné množstvo pamiatok ľudovej kultúry si predsa zaslúži, aby sa zaznamenali a odovzdali súčasníkom i budúcim generáciám. Z tohto dôvodu sem pred koncom minulého roka zavítali pracovníci Ústavu etnológie SAV z Bratislavы, aby zbierali materiály na vydanie Atlasu ľudovej kultúry Slovákov v Poľsku.

- *Naše putovanie po Orave - hovorí PhDr. Mojmír Benža - je zamerané na získanie čo najväčšieho množstva materiálov, dokumentujúcich spôsob života tunajších ľudí, ich kultúru, zvyky, tradície, zachovanú drevenú architektúru, miestne názvy, a podobne. Využívame k tomu dotazníkovú formu, na základe ktorej získavame porovnávateľný materiál. Projekt, na ktorom pracujeme, je dotovaný z prostriedkov nadácie medzinárodnej organizácie UNESCO.*

Pripomeňme, že už boli vydané Atlasy ľudovej kultúry Slovákov žijúcich v Maďarsku a Rumunsku a po spracovaní života Slovákov v Poľsku má vyjsť takýto atlas aj o slovenskej menštine na Ukrajine. Etnografický atlas Slovenska (vydaný v roku 1990), je tiež dielom skupiny etnológov pod vedením M. Benža, a v roku 1991 bol ocenený národnou cenou SR. On bol vlastne inšpiráciou Slovákom žijúcim v Maďarsku, aby požiadali SAV o spracovanie svojich zvykov a tradícii, a vďaka tamojšiemu Zväzu Slovákov atlas onedlho uzrel svetlo sveta. V Rumunsku sa na jeho vydanie podielala Vedecká a kultúrna spoločnosť I. Krasku so sídlom v Nadlaku. V skupine etnológov, s ktorými som sa v Jablonke rozprával, boli ešte Mgr. Ľubica Faltánová CsC., Phdr. Rastislava Stoličná CsC. a Phdr. Peter Slavkovský CsC., pracovníci Ústavu etnológie SAV v Bratislave. Na Orave sa stretávali s bohatými zdrojmi materiálov, ktoré im poskytovali mnohí naši krajania. Veríme, že tak bude aj na Spiši, kde zavítajú na jar t.r. Prieskumy na Orave zamerali najmä na Veľkú a Malú Lipnicu, Chyžné, Harkabuz, Jablonku a obe Zubrice. Ukázali mi niekoľko hrubých dotazníkových zošitov, v ktorých sa nachádza nepreberné množstvo otázok, zahrnutých do 170 tematických celkov. Ich vyplnenie však na moje počudovanie nezaberá príliš veľa času, takže týždňový pobyt na jesennej Orave mohli využiť aj na zaznamenanie viacerých sakrálnych i iných stavebných pamiatok. Chválili si veľmi dobrú spoluprácu a ochotu miestnych ľudí, ktorí im vo všetkom vychádzali v ústretu. Atlas bude odzrkadľovať nielen kultúru, zvyky a tradície krajanov, žijúcich na tomto území už niekoľko storočí, ale zachytiť tiež množstvo výrazov, ktoré pomaly v ich reči zanikajú. Je teda dobre, že sa takýto výskum koná. Atlas bude iste bohatým zdrojom informácií o živote našich súčasníkov, ako aj ich predkov, ktorí kedysi vkočili na tieto územia, aby tu žili, pracovali, stavali svoje domy a kostoly, a vo svojom voľnom sa čase sa aj zabávali, spievali a tancovali.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

*Posledná porada pred začatím výskumu v Jablonke*



**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

## NA ZASADANÍ LIPNICKEJ RADY

Nie často sa nám podarí osobne sa zúčastniť na zasadaniach gminných rát, ktoré sú väčšinou uzavreté. Na jednom z posledných vo Veľkej Lipnici som však, vďaka predsedovi gminnej rady Emiliovi Kowalczykovi, mohol byť prítomný. Prerokúvali sa viaceré otázky, ktoré už oddávna trápia občanov. K hlavným patrí výstavba a oprava ciest, a v zimnom období lepšie odstraňovanie snehu z nich. V jarných mesiacoch t.r. sa o.i. počíta s asfaltovaním úseku cesty vedúcej k hraničnému priechodu Winiarczykóvka-Bobrov. Z ďalších investícií v roku 1998 treba spomenúť najmä prípravu k výstavbe čističky odpadových vôd (náklady 1 milión 700 tisíc zlôtých) a ukladanie kanalizačných potrubí k domom. Požiarienci by mali dostať nový automobil. Na svojom konte mali už 96 tisíc zlôtých, ku ktorým gmina prídá ďalšie finančné prostriedky, aby sa mohol tento ciel' čím skôr zrealizovať. Veľa miesta venovala rada lesnému hospodáreniu, poľnohospodárskym otázkam, vtom i rozvoju agroturistiky, na ktorú podľa informácie Franciszka Pindziaka, možno dostať výhodnú, iba 9 - percentnú pôžičku z Vojvodskej poľnohospodárskej komory.

Osobitnú pozornosť si vyžadujú otázky mládeže. Ako vyplývalo z informácií veliteľa polície W. Fraňčaka, začala sa prísnejsia kontrola dodržiavania zákazu pohybu mladých ľudí v nočných hodinách (od 23.00 do 06.00), čo by malo prispieť k zniženiu výtržnosti, rušenia nočného kludu, ako aj krádeží. - *Mládež musíme - povedal veliteľ - zaujať ináč. Treba ju častejšie pritiahať do športovej haly, mládežníckych klubov a nepodporovať bezcielene potulovanie sa po nociach, či tolerovať nemiestne správanie sa počas diskoték a podobne...*

V gmine sa začal, žiaľ, vyskytovať už aj problém užívania rôznych omamných látok. Predpokladá sa, že si ich možno zadovážiť, dokonca bez väčších problémov, už aj na trhu v Jablonke! Proti tomu treba prísne bojovať.

Účastníkov zasadania znepokojila informácia o výsledkoch 3-mesačného celopolského prieskumu, vtom vo veľkolipnickej gmine, týkajúceho sa predaja alkoholu mladistvým osobám. Vyplýva z nich, že dve 15-ročné dievčatá (účastníčky prieskumu), nedostali alkohol len v dvoch - troch z 50 kontrolovaných predajní!

Na problém nadmerného užívania alkoholu nadviazala Božena Solavová, pracovníčka miestneho strediska sociálnej pomoci, zodpovedná za boj proti alkoholizmu. Informovala o.i., že podľa anonymného prieskumu sa v lipnických školách k dosť častému užívaniu alkoholu priznalo až 43% žiakov 7. tried (ide o 13 ročné deti)! Je to jednoducho ohromujúce!

Veľkolipnický vojt Franciszek Adamczyk informoval o úspešnom znižovaní nezamestnanosti v gmine, o zamestnaní nového stavebného inžiniera, zlepšení autobusového spojenia, opravách zábradlí na zástavkach, o komasácii, lepšom značkovaní hraničného priechodu, modernizácii kuchyne v Privarovke a podobne.

Niekoľkohodinové zasadanie gminnej rady vo Veľkej Lipnici mi umožnilo nahliadnuť do problémov i radostí tejto rýchlo sa rozvíjajúcej gminy pod Babiou horou. Chýbala mi však na ňom zmienka o našich krajanoch. Ved' aj oni sa nemalou mierou podieľajú na práci a rozvoji tejto obce.



Súbor Rombań na scéne...



... a chyžňanské dievčatá s populárnym hlásateľom Z. Chajzerom

## VI. NÁRODOSTNÝ FESTIVAL

Vedúca kultúrneho strediska Arsus v Ursuse pri Varšave Grażyna Zaczek, je hlavnou iniciátorkou myšlienky stretávania sa a prezentácie kultúry národnostných menšína a etnických skupín žijúcich v Poľsku. Podujatie pod názvom Spoločenstvo v kultúre, prebiehajúce každoročne v novembri, aj tentokrát pritiahlo do hlavného mesta množstvo vystupujúcich, divákov, vzácnych hostí, a vzbudilo záujem tlače, rozhlasu i televízie. Medzi účinkujúcimi bol aj folklórny súbor Rombań z Chyžného, ktorý zastupoval slovenskú menšinu. Cestou do Ursusa sa mladí Chyžňania nakrátko zastavili vo Varšave, presnejšie v slovenskom inštitúte.

Návštěva tohto kúsku slovenskej pôdy v hlavnom meste Poľska je pre krajanov vždy vitaná a zaujímavá. Škoda len, že nebola doстатocne organizačne zabezpečená. Pracovníčky Inštitútu Mária Benkovičová a grafička Ľudmila Millerová boli najskôr z nášho

prichodu prekvapené, avšak situáciu zvládli. Dozvedeli sme sa niečo z histórie a činnosti tohto ústavu, ba dostali sme aj skromné pohostenie. Z Inštitútu sme si nakoniec odniesli nielen dobré dojmy, ale tiež 50 slovenských kníh Slovensko moje, dar prezidenta SR Spolku Slovákov v Poľsku.

### Už šiesty ročník

tejto pestrej kultúrno-spoločenskej akcie, sa konal v dňoch 21. - 23. novembra 1997 v kultúrnom stredisku Arsus, v tamojšej galérii AD-HOC, v kultúrnom dome Rakowiec a v Staromestskom dome kultúry. Otvárací koncert, na ktorom sa zúčastnilo viacero oficiálnych hostí, zástupcovia TV, rozhlasu a tlače, sa konal 21. novembra v kultúrnom stredisku Arsus. Divákom sa na ňom predstavil o. i. staroverský súbor Riabina zo Žarnowca, prezentujúci sa piesňami, tancami a starými zvykmi, vokálny zbor nemeckej menšiny Lorelei z Gryfic, ktorý má v repertoári o. i. diela kla-

sikov (W. A. Mozarta, J. Brahmsa), ľudové i mládežnicke piesne a interpretka súčasnej ukrajinskej tvorby Anna Kuraková z Miastka. Ako čestný hostia večera vystúpili členovia lublinského Orchestra sv. Mikuláša.

Koncerty druhého večera sa konali na dvoch rôznych miestach - v Arsuse a v kultúrnom dome Rakowiec. V tom druhom tlieškali diváci nemeckému folklórnemu súboru Pomorze z Międzyzdrojov, vokálno-inštrumentálneho súboru arménskej menšiny Arach, a židovskej tanecnej skupine Snunit. Program ukončili ohnivé tance a clivé spevy romského súboru Kaľe Baľa z Čiernej Hory.

### Na koncerte v Arsuse

bol prítomný aj bývalý námestník ministra kultúry a umenia PR Michal Jagielo, ktorého všetci prítomní vrelo privítali. Ocenili jeho zásluhy v podporovaní národnostných menšína i pomoc v organizovaní podujatia Spoločenstvo v kultúre.

Program, ktorý uvádzal redaktor TV Polsat 2 Zygmunt Chajzer, otvorilo vystúpenie členiek ženskej bieloruskej skupiny Orzeszki z Orzeszkova. V ich podaní sme si vypočuli krásne zádumčivé a veselé melódie, vtom i populárnu pieseň Dnes sobota, zajtra nedela, ktorá vhodne zapadla do choreografie celého programu.

Po nich patrilo javisko nášmu súboru Rombań z Chyžného. Všetkým známa pesnička Na Orave dobre, a zvuky harmoniky Jána Capiaka zahájili, trúfam si povedať, jedno z najvydarenejších vystúpení na festivale. Cyklus regionálnych a slovenských ľudových piesní a tancov v majstrovskom predvedení roztieskal preplnenú sálu a aj preto boli vyvolaní na scénu ešte raz. Mladí oravskí speváci a tanecníci nechali na javisku svoje srdce a dušu, a to vedia vyspelí diváci aj náležite oceniť.

Alna, to je názov litovského súboru piesní a tancov z Puńska a Sejn, odvodený od mena riečky. Divákov zaujala o. i. sólistka, hrajúca na hudobnom strunovom nástroji kanckles, čo je vlastne druh citary, zhotovený najča-

Rómsky súbor Ciercheň z Nového Targu



stejšie z lipového dreva. Sympatie obecenstva si členovia súboru získali aj neočakávaným, ale o to prijemnejším prekvapením. Zíšli totiž medzi čestných hostí a pozvali ich do tanca. Potom osobne podčakovali M. Jagielovi za jeho starostlivosť o národnostné menšiny a ododvzdali mu veľkú kyticu kvetov.

Vystúpenia Rómov sa na podobných podujatiach vždy tešia veľkému záujmu. Súbor Ciercheň z Nového Targu rozohral v prítomných všetky žilky. Umeleckým vedúcim súboru, skladajúceho sa z tanečnej skupiny (v ktorej je aj niekoľko malých detí), hudobníkov a sólistov, je Gabriel Gabor. Clivé i ohnívne melódie, vyludzované vynikajúcimi huslistami, doplnované hrou 3 gitár a harmoniky, sa preplietali s horúcimi tanečnými rytmami v podaní sólistiek Kristíny Bedžilážovej a Evelíny Gaborovej. V pôsobivých, zlatom vyšívanych šatách sa len tak mihali po javisku, popierajúc svojím temperamentom slová jednej z pesničiek Dnes už ozajstných Cigánov niet...

Na záver sa predstavila ukrajinská umelkyňa Olena Leonenko, žijúca od roku 1992 v Po-

lsku, ktorá vystupuje o. i. vo varšavskom Malaom divadle, v Krakove, a v mnohých štátach Európy. Za hudobného doprovodu gitarového virtuóza Romana Ziemiańského predvedla o.i. zádumčivé ukrajinské a ruské romance.

- *Svojim hlasom dokáže vyjadriť smútok ženy opustenej, rozpačitosť ženy zradenej i clivotu ženy zaľubenej* (R. Pawłowski, Gazeta Wyborcza). Za hudobného doprovodu gitarového virtuóza Romana Ziemiańského predvedla ukážky svojho speváckeho umenia, čím položila dôstojnú bodku za sobotňajšimm koncertom.

Po vystúpení všetci účastníci podujatia dostali kvety, vitráž miestneho umelca a symbolické čestné uznanie. Boli to ocenenia nie len za dobrý výkon, ale aj za príspevok účinkujúcich k uskutočneniu krásnej myšlienky vzájomného spoznávania sa.

### Sprievodné podujatia

už tradične dopĺňajú festival v Ursuse. A tak sme v Staromestskom kultúrnom dome boli svedkami bieloruského literárneho večera Wiktora Szweda a Jerzyho Bajena, na ktor-

rom recitoval Wojciech Semion, autorského večera z tvorby rómskej poetky Teresy Mirgovej, ktorej básne prednášala známa herečka Anna Chodakowská. V kultúrnom stredisku Arsus sa konala prehliadka televíznych filmov z cyklu U seba. V tamomjesej galérii AD-HOC ma zaujala zaujímavá výstava Madon maliara Marka Leszynského z Radzina Podlaského, ktorý svoje diela tvorí akvarelovými, temperovými i pastelovými farbami, na špeciálne preparovanom papieri. V galérii boli tiež vystavené mnohé regionálne pamiatky, drevorezby a erby Pomoranska od Jacka Bildlera, ako aj zbierka fotografií z rodinných albumov príslušníkov Karaimskeho náboženského zväzu.

Šiesty ročník prehliadky sa mimoriadne vydařil a aj v porovnaní s predošlými mal oveľa bohatší kultúrny program. Dôkazom bola vysoká návštěvnosť a záujem o tvorbu národnostných menšín. Verme, že toto pekné podujatie bude pokračovať aj v nasledujúcich rokoch.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

## KRÁTKO Z ORAVY

12. decembra 1932 sa 65 rokov dožil kramjan Eugen Antalčík, predseda MS SSP v Kicoroch. K jeho sviatku mu srdečne blahoželáme a želáme veľa zdravia a spokojnosti v ďalšom živote.

\*\*\*

13. novembra uplynulo 85 rokov od úmrta bývalého oravského dekanu Štefana Piornáčka, ktorý je pochovaný v Jablonke (pisali sme o ňom v Živote č. 5/96). Výročie jeho úmrta si jablonskí občania uctili kyticou kvetov. Je však škoda, že zničený náhrobny kamien nie je ešte stále opravený.

\*\*\*

Ako sme sa dozvedeli, svorka vlkov šarapatí aj na Orave. Na začiatku zimy zabila v Hornej Zubrici - Studenej Diere jalovicu a barana a podľa očitých svedkov potuľovala sa aj v okolí Chyžného.

\*\*\*

V dňoch 7.- 8. novembra sa v Jablonke konalo školenie členov gminnej komisie a riaditeľov škôl z jablonskej gminy, zamerané na prevenciu v boji proti alkoholizmu.

\*\*\*

Zlé počasie, alkohol a rýchla jazda, to boli v posledných mesiacoch minulého roka hlavné príčiny dopravných nehôd na oravských cestách.

K jednej z nich došlo 9. novembra t.r. v Chyžnom, kde opitý cyklista vpadol pod kolesá protiľúceho automobilu Fiat 125 P. Na šťastie vyviahol len so zlomenou nohou. 9. novembra sa v Hornej Zubrici podnapíty

motocyklista zrazil s osobným automobilom Polonez, na čo doplatil zlomeninu kľúčnej kosti. 24. novembra v Chyžnom vodič Forda Escort za veľkej rýchlosťi vyletel z cesty. Jeho spolucestujúca bola s väzonymi zraneniami prevezená do nemocnice v Krakove. V ten istý deň došlo k havárii v Podvilku, zavinenej neprimeranou jazdou vodiča osobného automobilu Mercedes Benz, v ktorej sa zranili dvaja spolujazdci.

\*\*\*

V jablonskej škole č. I zažili pred koncom min. roka chvíle strachu, vyvolané anonymným telefonátom, informujúcim o podložení bomby! Na miesto sa dostavila polícia, pyrotechnik, požiarinci a lekárska služba, ktorí nakoniec zasahovať nemuseli. Ako sa totiž ukázalo, išlo len o nemiestny žart.

\*\*\*

Futbalisti Oravy Jablonka vedú po jesenných zápasoch skupinu B oblastnej ligy s 28 bodmi a skóre 28:8. Na piatom mieste tejto skupiny je spišské družstvo ZOR Frydman a na deviatom Granit Čierna Hora.

\*\*\*

Počas majstrovstiev gminy Cz. Dunajec vo volejbale žiakov, ktoré sa konali v Podčerwonom za účasti 17 škôl, dobre obstáli mladí Pekelníčančia, ktorí obsadili 4. miesto.

\*\*\*

Veľkú nespokojnosť krajanov a ostatných obyvateľov Oravy a Spiša vyvolalo novembrové, asi 27%-né zvýšenie povinného poistenia (OC) za motorové vozidlá. Možno očakávať, že značná časť majiteľov prestane svoje vozidlá poistovať.

Tohtoročný Silvester mal na Orave a Spiši pokojný priebeh. Ľudia sa lúčili so starým rokom obvykle v rodinnom kruhu (najmä pri televíznych obrazovkách), na malých súkromných zábavách, a mládež navštívila silvestrovské zábavy. S príchodom Nového roka sa v mnohých oravských obciach ozývali výbuchy svetlíčiek a žiarili prskavky.

\*\*\*

Január na stredných školách obvykle prebieha v znamení slávnostného odovzdávania zelených maturitných stužiek. Ani teraz tomu nebolo ináč. V jablonskom lýceu končí v tomto roku 83 štvrtákov (v 3. triedach) a - čo je zvlášť potešiteľné, niektorí z nich chcú maturovať aj zo slovenského jazyka. Stužková slávnosť v lýceu sa uskutočnila v polovici mesiaca.

\*\*\*

25. január je podľa ľudových predpovedí dňom „obrátenia Pavla“, čo znamená, že vstupujeme do druhej polovice zimy. Dni sa čoraz viac predĺžujú a nezadržateľne sa bliží 21. marec, prvý jarný deň.

\*\*\*

46-ročný Jozef K. z Pekelníka sa veľmi túžil pred začiatkom zimy dostať do väzenia, kde by mal zabezpečenú strechu nad hlavou a teplú stravu, takže sa dva razy po sebe vlámal do obchodov s potravinami v Novom Targu. Svoje dosiahol, súd ho zatvoril na dva mesiace. Nezdá sa nám, aby to bol najlepší spôsob zabezpečiť si ubytovanie na zimu. Kde sú strediská sociálnej pomoci?

Text a foto: PETER KOLLÁRIK



Kňazi J. Malec (sprava) a K. Koniarczyk počas slávnostnej sv. omše



Zhromaždených pozdravuje predseda NR SR I. Gašparovič a J. Čongva

## SLÁVNOSTNÁ AKADEMIA V KREMPACHOCH

Vyvrcholením trojdňových osláv 50. výročia založenia nášho Spolku, ktoré sa konali v Krakove a Novej Belej bola slávnostná akadémia, ktorá sa konala 16. novembra 1997 v kultúrnom dome v Krempachoch. Kým však došlo k tejto veľkolepej prehliadke slovenskej kultúry a folklóru zo Spiša a Oravy, účastníci osláv sa v nedelne predpoludnie zišli v kostole sv. Kataríny v Novej Belej na slávnostnej slovenskej sv. omši, ktorú celebroval spolu s miestnym farárom Kazimierom Koniarczykom slovenský knaz Jozef Malec z Nedeca. Po sv. omši sa delegácia krajanov pobrala na miestny cintorín, kde položila kyticu kvetov na hrobe štyroch belianskych Slovákov, zavraždených po 2. svetovej vojne za svoje národné presvedčenie členmi bandy Ogňa. Nasledoval slávnostný obed v pekne vyzdobenej miestnej hasičskej zbrojnici, ktorý pripravili belianske kuchárky. Odtiaľ sa potom všetci náhlili do kultúrneho domu v Krempachoch.

Tu sa už medzitým pripravovali členovia folklórnych súborov z Oravy a Spiša, prichádzali prví hostia a diváci, ktorých pred budovou vitali veselé tóny miestnej dychovky pod vedením J. Kalatu. Presne o pol tretej zastala pred kultúrnym domom čierna li-

muzina, z ktorej vysadol, v spoločnosti vevyslanca SR Mariána Servátku, najvzácnejší host osláv - predsedu Národnej rady SR Ivan Gašparovič. Srdečne ho privítali predseda a tajomník ÚV SSP Jozef Čongva a Ľudomír Molitoris a uviedli milého hosta do slávnostne vyzdobenej sály.

### Prejavy a ocenenia

Konferenciérky Vlasta Juchniewiczová a Agneša Lukášová ešte raz privítali pána predsedu a ďalších vzácných hostí (zoznam uverejňujeme na str. 4), členov predsedníctva ÚV SSP, krajanský aktiv, zástupcov tlače a TV a ostatných divákov, ktorí zaplnili sálu do posledného miestečka. S otváracím prejavom k zhromaždeným vystúpil predseda ÚV SSP J. Čongva, ktorý porozprával o. i. o histórii a súčasnosti Spolku Slovákov v Poľsku. Pripomenu jeho ľažké začiatky a časy prenasledovaní Slovákov po vojne, činnosť Spolku v období totality, ale aj terajšie národnostné problémy, aké sa, žiaľ, vyskytujú v období budovania demokratického systému v Poľsku. Slova sa ujal i predseda NR SR Ivan Gašparovič, ktorý poukázal na stále sa zlepšujúce vzťahy medzi Poľskom a Slovenskom, najmä v posledných rokoch.

- Som veľmi rád - zdôraznil I. Gašparovič - že sa môžem zúčastniť osláv vášho pekného jubilea. Počul som sice, že Slováci v Poľsku sa odnárodnjujú, strácajú svoju identitu, ale to, čo tu vidím a počujem, svedčí, že je opačne, že si uchovávate národné povedomie a ste ako menšina života schopní. Máte svoje problémy, ved ktože ich nemá, ste však občania demokratického štátu a môžete sa smelo dožadovať rešpektovania svojich práv.

Predsedu NR SR zároveň prisľubil osobne sa zasadíť o to, aby sa aspoň ďalších 50 rokov mohli Slováci v Poľsku modliť po slovensky. Potom zástupcom nášho Spolku odovzdal dar - slovenské knihy. Sála jeho vystúpenie odmenila povstáním a búrlivým potleskom.

Predsedu Únie slovenských spisovateľov a básnikov žijúcich mimo Slovensko Jozef Rydl poplahoželal predstaviteľom Spolku k významnému výročiu a vyzdvihol potrebu častejších takýchto kontaktov s krajanmi, ktoré významne pripievajú k vzájomnému spoznávaniu sa.

I. Gašparovič spolu s Vladimírom Petrovičom z ministerstva zahraničných vecí SR, predsedom a tajomníkom ÚV SSP J. Čongvom a Ľ. Molitorisom potom odovzdali desiatim krajanským odbojárom a priamym účastníkom SNP medaily, ktoré im udeliilo ministerstvo obrany SR. Ďalší krajania boli ocenení za zásluhy v spolkovej činnosti pamätnými diplomami SSP (zoznam vyznamenaných na str. 6).

Divadelníci z Podvulká



Spieva súbor Veselica z Nedeca





Odrozdávanie vyznamenaní a prvé gratulácie



Cestní hostia a krajania sledujú kultúrny program

## Bohatý kultúrny program

začal vystúpením žiačok 8. triedy ZŠ v Novej Belej a ukážkami poézie zo zbierky Prečo mám rád Slovensko v prednese Bartka Mišinca z Dolnej Zubričce. Po nich sme si v podaní členov súboru Veselica z Nedece, ktorý nedávno oslavil 25. výročie svojho vzniku, vypočuli krásne spišské a slovenské pesničky a mohli sme obdivovať bohatu vyšívané kroje, ktoré si uchovávajú z pokolenia na pokolenie. Javisko ožilo ešte viac, keď sa na scéne objavil 4-ročný Mirko Bogáčik v sprievode svojej mamy, vedúcej súboru, ktorý na malej harmonike zahral niekoľko ľudových pesničiek, vtom Červené jablčko. Bolo vidieť, že jablko nespadol d'aleko od stromu, a že o našu budúcnosť sa zrejme báť nemusíme. Diváci ocenili hru malého Mirka búrlivým potleskom a mnohým z nich sa veru v oku objavila aj malá slzička radosti a dojatia. Vystúpenie Neděčanov zavŕšila pesnička Slovensčina moja, krásne ty zvuky máš, ktorú si s členmi súboru zaspievali všetci prítomní.

Len čo doznela pieseň, javisko patrilo dvom oravským harmonikárom, krajanom Františkovi Harkabuzovi a Jozefovi Oškvarkovi z Harkabuza. V ich podaní sme si vypočuli niekoľko starých oravských a slovenských melódii, ktoré zneli Oravou ešte v dobách, keď J. Oškvarek chodil do ľudovej školy.

Vystúpenia krajanských divadelníkov sa vždy tešili veľkému záujmu divákov. Nebolo

tomu ináč ani v Krempachoch, keď na javisko vyšli členovia súboru Ondrejko z Podvylka a predvedli upravenú humoresku Starý figliar. Sledovali sme, ako sa obecnému figliarovmu predalo predáť v jednej rodine až tri krajanské kalendáre. Dobrá hra účinkujúcich, vtom V. Pieronka, manželov Prilinských, ako aj téma, znamenite zabavili krempašské publikum.

Nepochybne zaujímavé bolo i vystúpenie predstaviteľov dvoch krempašských hudobných generácií, 83-ročného huslistu Karola Sloviáka a 15-ročného študenta Strednej hudobnej školy v Novom Targu Lukáša Petráška. Dávne melódie starého majstra v spojení s novšími skladbami jeho žiaka chytili za srdcia všetkých.

Folklórny súbor Zelený javor z Krempáčov pod vedením Márie Wněkovej, bol založený v roku 1989, ale už si vypracoval vysokú úroveň. Na akadémii sa predstavil pásmom regrútskych pesničiek, kyticou horohronských tancov a piesní a sólistickým vystúpením Márie Wněkovej a Mareka Bryju. Je iste zaujímavé, že v piatich tanečných pároch súboru je šesť dievčat a len štyria mládenci. Ako je to možné? Nuž veľmi jednoducho. Asi majú v obci nedostatok šikovných tanečníkov, pretože jedna z členiek súboru, Monika Brižeková, sa preoblečená za mládenca musí vykručať v tanci s ďalším dievčaťom. Ide jej to však vynikajúco a diváci

často nič nezbadajú. Vystúpenie súboru bolo viackrát odmenené dlhým potleskom.

Folklórny program teraz vystriedala báseň o solúnskych bratcoch Cyrilovi a Metodovi, ktorú prednesla Veronika Surmová. Po nej sa na javisku predstavili dve malé speváčky: troj- i päťročná Adrianka a Veronika, dcérky M. Wněkovej z Krempáčov, ktoré bez väčej trémky zaspievali niekoľko krásnych ľudových pesničiek.

Program vrcholil, keď na scénu vyšiel oravský súbor Rombaň z Chyžného, pod vedením Jána Capiaka. Predvedol pásmo oravských tancov a pesničiek, vtom i známej Na Orave dobre, nepochybne na vysokej úrovni a so srdcom, takže si vyslúžil búrlivý potlesk.

Na záver vystúpil detský speváčky zbor z Krempáčov pod vedením učiteľa hudobnej výchovy J. Pierzgu, ktorý zaspieval rad slovenských ľudových i národných piesní. Pri hymnickej piesni Kto za pravdu horí všetci vstali a spievali spolu s nimi. Bol to skutočne dôstojný záver krásneho kultúrneho programu na počesť nášho jubilea. Krajania sa rozchádzali v presvedčení, že majú byť na čo hrdi, že to, čo sa podarilo pred polstoročím rozbahnúť zakladateľom nášho Spolku, úspešne pokračuje, a verme, že bude aj v nasledujúcich 50. rokoch.

**Text: PETER KOLLÁRIK**

**Foto: J. ŠPERNOGA a P. KOLLÁRIK**  
DOKONČENIE NA 3. STR. OBÁLKY

Krempašský Zelený javor vo víre tanca

Súbor Rombaň z Chyžného v plnej krásie





JÁN ŠTIAVNICKÝ

# CIFROVANÉ OPASKY

Nech je fajermanská uniforma akokoľvek pekná, keď nie je opaskom v driekuobre stiahnutá, poriadne jej z tej krásy ubudne. A práve s opaskami mali fajermani v Kaľave riadnu patáliu. Zo začiatku stískali korunu ku korune, aby si mohli dať ušít nové uniformy, ale keď im krajčír začítal cenu, na opasky im neostal ani halier.

- Nič to, tešíľ ich sám veliteľ. - Vydržime aj bez opaskov!

- Pravdaže! - prikývol mu trubač. - Bez opasku sa i dych do trúby lepšie naberá.

Uspokojili sa a na parádu do Vlách prišli bez opaskov.

- Pozrite sa! - zval ktorísi z panských fajermanov, keď ich zbadal. - Dedinu majú chudobnú, ved' aj studňa je v nej len jedna, ale bruchá im rastú tak rýchlo, že ani opasky na uniforme nenosia!

- Nie, pre bruchá ich nemajú, priskočil mu na pomoc iný.

- Nevedia si pracky zakvačiť!

Keby sa nebola začala paráda, možno by sa fajermani z Kaľavy aj inakše porátili s posmešníkmi. Taktôľ len naprázdno hanbu s hnevom pregľiali a hned' po slávnostnom marši cez mesto vykročili domov.

- Aj keby im hned' pol mesta vyhorelo, neštandardne im pomôcť! - fučal od zlosti hákmaistre.

- Pre mizerné opasky nám plné misy posmeškov podávali! - vyfukol i podveliteľ. - Čitil som sa ako nevolaný host' na svadbe!

- Pravdu majú, - ozval sa ďalší z fajermanov. - Bez opaskov nie sme poriadni fajermani.

- Tol'ko vieme aj z vlastných hláv, - zastavil sa veliteľ.

- Len nám povedz, odkiaľ na ne vziať peniaze. Dedinská kasa je prázdná a v našej fajermanskej tiež dno vidno.

- Treba ísť nejakú pomoc na župné veliteľstvo pýtať!

- Dajú oni skôr komárovi podkovy ako nám opasky, - zatímal ruky veliteľ do vzduchu. - Bližšia košeľa ako kabát.

Čo-ako sa fajermani radili, hlavy stískali, nič mûdreho nevymysleli. Kým prišli domov, a je to do poriadneho kopca, aj vlastné uniformy sa im znepáčili. Najradšej by boli celé fajermanstvo dolu vodou pustili, keby nejaká v dedine tieckla.

Medzi robotou v lese a na poli, tak ako sa každý deň obracal, na svoje fajermanské opasky i zabudli. Len keď sa lístie začalo do hnedá farbit' a jeseň sa tlačila z kopcov i dolin do dediny, starost' o opasky sa začala znova. Fajermanov pozvali na parádu do Krompách, a opaskov nikde.

- Za rechtorom treba ísť, nech písma napiše. - vykladal trubač, - že na parádu neprideme!

- Čažko nejakú výhovorku nájsť, keď sme susedia a do vlastných vrecák si vidíme!

- Nech sa na robotu vyhovorí! - držal sa svojho trubač.

- Planá reč! Neuveria! - krútil hlavou hákmaistre. - Sami prídu na to, prečo sme sa neráčili unúvatiť.

- Tak je, - súhlasil veliteľ. - Ešte ostrejšie sa nám začnú pre opasky posmievat'.

Fajermani stíckli a každý hľadal nejakú príčinu, prečo na parádu nejsť.

- A ja vám vravím, - naraz sa potisol dopredu Fučko, ktorý ku fajermanom len zaskakoval, keď niekto do radu chýbal, - že na tú parádu treba ísť. Aj s opaskami!

- Chceš ich od niekoho požičať? - opýtal sa ho trubač. - To som zvedavý, kde majú dva tucty fajermanských opaskov na požičiavanie?

- Nie požičať, - pokračoval v reči Fučko.

- Azda si poklad vykopal a všetkým nám opasky kúpiť? - posmešne sa postavil pred Fučka veliteľ.

- Na inšie som prišiel. Každý si môže opasok sám urobiť!

- Hovor už mûdrejšie, lebo čím dlhšie pletieš, tým menej ti rozumieme, - začal sa zlostiť veliteľ.

- Počul som, len tak medzi rečou, na poslednej paráde vo Vlachoch, že najlepšie opasky pre fajermanov sú zo svinskej kože. Každý z nás má doma v chlieve nejakého krocháčika. Či bude týždeň dlhšie alebo kratšie zemiaky žrat', na slanine už veľmi nenaberie. Treba ich poklat' a z chrbta, kde je koža najmocnejšia, každý si opasok urobi. Srst' sa stiahne, pracka sa pripoji a budeme mať opasky, že nám i župný veliteľ bude závidieť.

Rozjasnili sa oči fajermanov v Kaľave, a keby svine rozumeli ľudskej reči, ešte v tú noc by boli všetky zutekali do okolitých lesov. Lebo to, čo sa nasledujúce dni robilo, môžeme pomenovať len fajermansko-svinskou vojnou. Každý brúsil nôž a z kože si naozaj každý vyrezal opasok, pripevnil pracku, a aby boli čo najkrajšie, vycifrovali si ich fajermani každý podľa svojej ruky: ten dierkami, iný klinčekmi, či iný ozdobami.

Ked' sa v určený deň zišli, navzájom jeden druhému obdivovali tol'ko krásu na bruchách.

- Niet takých fajermanov, ktorí by sa nám v opaskoch vyrovvali! - pýšil sa veliteľ. - Každý má iný, ale držia nám bruchá i uniformu!

- Všetci sa budú za nami obzerat'! - pripojil sa aj trubač.

- Prestanú posmešky!

- Závidieť nám budú, uvidíte!

- Nech!

Takými rečami sa častovali fajermani z Kaľavy, kym ku Krompachom prišli. Tam ich veliteľ pekne postavil vedľa seba po troch a trubača dopredu.

- Pochodom vchod! - skrikol a fajermani vydričili smerom k zbrojnici, kde mali všetci zraz.

Zo začiatku išlo všetko podľa poriadku. Hlavu niesli zdvihnuté, nohy udierali o zem naraz a opasky držali uniformy jedna radosť. Už sa ukázali aj prvé domy a pred nimi ľudia, aby ešte pred parádou cudzích fajermanov privitali.

- Fajermani z Kaľavy idú! - nieslo sa z úst do úst.

- Pozrite, Nové opasky majú!

- Cifrovane.

- Vytiahli sa!

Keby veliteľa neboli nohy pri zemi držali, od hrdosti by bol ponad svojich fajermanov i lietal.

Naraz len, odkiaľsi spomedzi domov pribehol psisko. Pretisol sa dopredu, a keď zaňuchal fajermanské opasky, celý sa premenil. Zdvihol chvost, zježil srst' a nozdrami vsával do seba vônu svinskej kože. Chvíľu ešte zapieral nohy do zeme, ale pri pohlade na tol'ku dobroru, ktorá stískala fajermanské brucháč, skočil dopredu a so strašným brechotom sa vrhol na prvý fajermanský opasok.

- Ideš ho! - hnali sa päťšťa fajerman na havkáča.

- Ber sa preč! - pomáhal mu kamarát.

Lenže pes sa pajedil viac a viac a svojim zavýjaním privolal havkáčov z celých Krompách. Obskakovali okolo fajermanov, skácali na opasky, a ktorému sa podarilo túto krásu do zubov chytiť, už ju nepustil.

Fajermani zo začiatku chceli kráčať dalej. Lenže psov bolo stále veľa, a oni už prekračovali len na mieste. Stískali sa k sebe a veru mali čo robiť, aby tol'kým pajednikom odolali.

- Opasky im dajte! - kričal šarha, ktorý na tol'ky psí brechot pribehol.

- Tol'kú krásu im máme dat'? - držal si trubač opasok rukou, kym druhou trubu pridržiaval a na poplach fúkal.

- Daj, inak aj o uniformy pridete!

- Veru, kamaráti, odopínajte opasky! - smutno zavolal veliteľ. Sám to už ani nemusel urobiť, lebo jeho opasok si už poriadny dunčo v pysku odnášal, aby ho niekde v ústrani mohol spokojne zožrať.

- To vám vari čert takú radu pošepkal, - začali sa fajermanom z Kaľavy posmievat' ostatní. - Opasky z nevyrobenej svinskej kože si spravit!

- Ej, ale im chutia!

- Ešte ste im mali i po kúsku slaniny priložiť!

Netrvalo dlho a opasky zmizli v psich papuliach. Fajermani z Kaľavy, ktorí sa nimi ešte pred chvíľou tak hrdili, stáli stúlení pri sebe, a ktorému psi aj kus nohavic vytrhli, radšej sa tak ku ľuďom obracal, aby svoje holé sedisko svetu priveli mi neukazoval.

Paráda v Krompachoch sa odbavila bez fajermanov z Kaľavy. Bez opaskov sa im smiechu ušlo, s opaskami zo svinskej kože iba do hanby prišli. Nuž potom radšej dlho na parády nechodili, kym si také opasky nekúpili ako ostatní.

# JOZEF FRANTIŠEK KUNÍK

## KOSY A KAMENE

Už tak bolo súdené, že sa raz aj Parobkova britká kosa vyštrbí na tvrdom kameni.

Na laze pod Vlčou jamou vyrástol vrchár Peter Konárik. Bystrý a prešibáný. Hoci to ho neprekabátil. Rád mal pekné kone a rád ich v zime prihal do saní. Preto neraz jeho ochoťtu využili aj poľovníci. Vozil ich do revíru pod Javorim.

Starého poľovníka Joža Parobku vždy pochytilo pokušenie, keď sedel na Konárikových saniach, vyparatiť mu čosi, dobehnuť ho, aby trochu skrotla jeho namyslenosť. Raz sa mu konečne naskytla príležitosť.

Viezli sa horou a Parobok zrazu zbadal v snehu pri ceste zmrznutý človečienec.

„Nože postoj!“ oslovil Konárika.

Zoskočil zo saní, ako že ide na malú potrebu. Obozretne vzal človečienec do novín, zabalil ho a keď prišli do revíru, strčil ho Konárikovi do vrecka.

„Tu máš kúsok klobásy, aby si nebol hladný, kým dačo zastrelíme.“

Pri poľovačke nezabudol prezraditi komarátom, čo vyparatił Konárikovi. Všetci boli zvedaví, ako to vypálí. Keď sedeli večer v horárni a pochutnávali si na kapustnici, opýtal sa Parobok Konárika, ktorý sa obšmietal okolo kuchyne:

„Tak čo, Peter, aká bola tá klobása?“

„Veru ani neviem,“ odpovedal Konárik rovnako furtáky. „Dal som si ju prihriat' do tej vašej kapustnice - a rozvarila sa.“

Čo potom nasledovalo, nehodno opisovať. Joža Parobok nielenže utržil posmeh, ale od toho času ho pochytilo aj akési žalúdzene mordovisko.

Odvtedy Joža Parobok špekuloval, ako sa za tú klobásu odvŕať.

Onedlho, keď Petra Konárika zvolili za predsedu národného výboru, Joža Parobok si pokladal za povinnosť získať ho medzi poľovnícku chasu. Konárik si dal povedať, najmä keď mu poľovníci doniesli krásnu novú flintu.

Bližil sa deň prvej poľovačky s Konárikom, ktorá sa mala osláviť a navždy zapísť do pamäti novou čertovinou. A nebol by to Joža Parobok, keby niečo nevyhútal!

Na pôjde mal kožu z poľného zajaca. Pozošival a vypchal ju tak majstrovsky, že keď zajaca položil na zem, vyzeral ako živý. Potom zajaca doniesol do pol'a a drôtom ho priviazał o šíp na medzi, kade sa mali uberať na poľovačku.

V ich spoločnosti sa vžil taký nepísaný zákon, že prvý úlovok patril nováčikovi. Preto Konárika pustili pred seba, ak by niečo vylebilo pod mušku. Joža Parobok sa mu prilepil na päty ako dobrý hörny duch. Sledil po okoli, napinal uši. Zrazu strhol k sebe Petra Konárika.

„Stoj! Pozri! Nevidiš?“  
Konárik märne napínal zrak. Nevidel.  
„Tam! Pri šípe!“  
Ozaj! Sedel tam zajac!  
Konárik zalícil a báč!  
Zajac podskočil, no ostal d'alej sedieť.  
„Ešte raz! Chytro! Aby neušiel!“  
Konárik znova zalicil a znova zarachotil výstrel.

Zajac zase podskočil. Ani sa mu nesnivalo, aby sa prekoprcol, alebo aby ušiel!  
„Juj, ten má tuhý život!“ čudoval sa Konárik.

Napochytre strčil do dupľovky obo náboje a chcel na zajaca zdupľovať. No Joža Parobok mu nedovolil.

„Nestrieľaj! Ten je už dávno nebohý!“

Všetci sa rozosmiali. Iba Petrovi Konárikovi nebolo do smiechu, keď vzal do rúk svoju prvu trofej. V duchu sa zaprisahal, že to Jožovi Parobkovi neodpustí. A od tej chvíle začal zas on kuť pomstu.

Všeličo sa pritrafilo, čo mohlo vyznieť na poučenie, Peter Konárik sa však nemienil uspokojiť len s hocijakými fréckami. Chcel dat' Jožovi Parobkovi poriadny príučok, aby sa naň dlho spomínať.

A o čom sa človeku sníva, to sa vraj už za nim kýva. Stretli sa zas na poľovačke. Na Joža Parobka sa usmialo šťastie. Pod mušku mu podbehol diviak. Skoro dva metráky vážil, keď ho doteperili do horárne. A tu sa vykľula slabá stránka Joža Parobka. Od radosti sa spil. Vyvalili ho na lavicu a diviaka obriadili aj bez neho.

Keď Peter Konárik videl Joža Parobku takto šibnutého na lavici, vari mu čert čosi pošepol.

„Chlapí, tomuto Jožovi by sme mali dačo vyparatiť, aby sa viacej nedocengal.“

Len čo?

„Pomôžete?“

Čo by nepomohli!

Vrchári vedia všeličo postvárať, keď majú pod klobúkom.

Doniesli vo vede vnútornosti z diviaka a položili ich na zem pred Parobkovu hlavu. Konárik ho hned začal budíť:

„Jožo! Hej! Počuješ? Vstaň!“

Ale Parobok len čosi zamrmral.

Poliali ho studenou vodou. Len čo mu začala stekáť po chlpatich prsiach, rozškľala oči.

„Čo je? Čo nedáte pokoj?!“

„Nevidiš, čo sa stalo?“ ukázal Peter Konárik na črevá.

Parobok fl'očhol v tú stranu.

„Črevá! No a čo?“

„Hej črevá. Ale čie? Tvoje!“

Parobok si habol na bricho. Mal ho splasnút, lebo nič nejedol, iba slopal.

„Moje?“ začudoval sa a bolo badat', že sa zo všetkých sil namáha, aby si pozbieral pamäť.

„Veru tvoje!“ prizvukoval Peter a mrkol významne na chlapov. „Oslopal si sa a tak ťa napínalo, že si aj črevá vysili.“

„Netáraj!“

„Chlapí, pravda je?“

„Svätá pravda!“ do jedného prisvedčili.

Iba potom Parobka šobil strach.

„Ježišmária! A čo teraz?“

Všetci krčili plecami. Iba Peter Konárik vedel poradiť:

„Inšie neprichodí, len ťa aj s črevami odviežt' do nemocnice.“

„A keď dovtedy zomriem?“

„Aj to sa môže stať. Mal by si sa pripraviť aj na to najhoršie.“

„Na spoved?“

„Veru tak.“

„Ale kde vziať kňaza?“

„Ked' je človek v nûdzi, môže aj verejne vyznať svoje hriechy.“

„Moje hriechy už poznáte ...“

„Ale predsa! Ak o dačom nevieme?“

Parobok smutne pokyvkal hlavou, ťažko sa odhodlával na takúto spoved'.

„Akože vám ...?“ začal s nevôľou. „Viete, moja slúžila na fare. Pán farár bol zvedavý, čo večierkami stvárame, keď som brúsil za ňou. Chodil pod oblok kukať. Bosý. Aby sme ho nepočuli, keď išiel po podstene. To ma napajedilo. Doniesol som pod oblok rozkošatené bodliačisko. A on - rovno naň! Vari týždeň si z podošvy vytahoval bodľačie. Od toho času sme mali pokoj. Ak ja nestihнем, povedzte mu, aby mi odpustil, keď sa stretne na súde božom.“

Odmlčal sa.

„A viac hriechov nemáš?“

„Neviem. Pamäť mi akosi badzguje. Aha! Už si spominam. Povedzete môjmu kmotrovi, ak by som sa pominul, aby mi odpustil. Veru som nevedel, že to on.“

Potom vyzoprával, ako mu v hore ktosi kradol metrovicu. Nuž zavŕtal do polena rozbušku a čakal, koho výbuchom prezradí.

„Nevedel som, že v hore páli akurát môj kmotrik. Vyletel mu kotlik aj s vôdkou do povetria. Sám sa chytil. Nemal to robiť. Dosiaľ nevie, že to bola moja robota.“

A odmlčal sa znova ako človek, čo sa lúči so svetom.

„To je všetko?“ nedal mu pokoj Konárik.

„Ešte na jeden hriech si spominam, a už ma potom netrápte. Sused išiel s vajcami na trh. Ako sa vtedy nosilo - v širokých mangľovaných gatách s vyšívanskou fertuchou. Nakladol si do fertuchy vajcia a tak postojačky kričal: Kúpte vajcia! Čerstvé vajcia! A ja som mu nebadane odzadu prerezal britvou tkanicu na gatach aj na fertuche. Nevedel chudák, čo má skôr ratovať, či tie svoje a či tie slepačie. Nech mi to odpustí!“

Nepamäťal si, že bol daraz zažil takúto spoved'. Kamaráti namiesto toho, aby si väzí-

DOKONČENIE NA STR. 22



## VÝZVA OV SSP NA SPIŠI

Nedávno sme oslavili polstoročné jubileum založenia našej krajanskej organizácie. Máme za sebou 50 rokov obetavej práce pre zachovanie našej slovenskej národnej identity, teda dlhé obdobie utrpenia, prenasledovania a ponižovania, ale aj úspechov a radostí z dosiahnutých výsledkov v oblasti výučby slovenčiny a krajansko-organizačného, kultúrneho a náboženského života. Viacerí krajania sa dnešného jubilea nedožili a niektorí v tomto zápase o slovenskost' položili dokonca svoje životy. Napriek všetkým prikoriám a ťažkostiam sme sa nevzdali a nadľal existujeme, hoci niektorí naši odporcovia už dávno predpovedali náš zánik.

S nastávajúcim rokom 1998 začíname novú päťdesiatku krajanskej spolkovej činnosti. Snažme sa ju začať s novým elánom a zvýšenou aktivitou. Čaká nás veľa práce vo všetkých miestnych skupinách, ak chceme, aby čin našich predchodcov - zakladateľov Spolku, nevyšiel nazmar. V dnešnom demokratickom systéme sa už nikto nemusí ničoho obávať. Ústava nám zaručuje národnostné práva. Preto urobme všetko pre ďalší rozvoj našej organizácie a slovenskej národnostnej menšiny na Spiši a Orave.

Začnime už dnes medziiným získavat' nových žiakov a prihlasovať ich na vyučovanie slovenčiny. Nech sa jej výučba uskutočňuje v každej obci. Získavajme nových členov pre našu organizáciu, ale aj pre Spolok sv. Vojtecha a miestne odbory Matice slovenskej, najmä z

kruhu mládeže. Máme už v siedmich obciach slovenské bohoslužby. Snažme sa a žiadajme, aby sa sv. omše v slovenčine odbavovali v každej farnosti. Máme predsa na to, ako každá iná národnosť, právo, čo ostatne mnohokrát zdôrazňoval aj sám pápež Ján Pavol II. Usilujme sa tiež propagovať náš krajanský časopis Život a získavať jeho nových predplatiteľov, aby nechýbal v žiadnej krajanskej rodine. Nech v každej miestnej skupine, v súlade s odkazom našich dedov a otcov, prekypuje slovenský duch a krajanský kultúrny život!

V novom roku všetkým krajanom veľa zdravia, osobného štastia, elánu a optimizmu želá

Obvodný výbor SSP  
na Spiši

## 5. VÝROČIE SLOVENSKEJ ŠTÁTNOSTI

1. januára t.r. oslavilo celé Slovensko 5. výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Práve pred piatimi rokmi sa tak splnila odveká túžba Slovákov - mať svoj nezávislý štát. Jeho zrod ohlásili na Silvestra 1992 zvuky štátnej hymny Nad Tatrou sa blýska. Novoznáknutú republiku vítili na uliciach Bratislavu a iných slovenských miest a dedín tisíce nadšených občanov. Spolu s nimi sa tešili aj krajania žijúci na Orave a Spiši, ktorí hlboko prežívali celý proces vedúci k novému štátoprávnemu usporiadaniu v ich starej vlasti.

Kým však k tomu došlo, uplynula veľmi dlhá doba. Slovenský národ však pretrval a nikdy nestrelil nádej na svoju samostanost'. Nová Slovenská republika nezabudla na svojich rodákov v cudzine a vydala tak túžobne očakávaný zákon o zahraničných Slovácoch, ktorý ich zrovnoprávňuje s občanmi žijúcimi na území SR. Pri príležitosti 5. výročia vzniku Slovenskej republiky vyslovujú svojej starej vlasti srdečné blaženstvá a prajú jej požehnanie do ďalších rokov. (pk)

## SLOVENSKÝ VEČER VO VARŠAVE

Na záver minulého roka (12.12.97) bolo Národné divadlo vo Varšave dejiskom neobyvklého kultúrneho podujatia - krásneho štědrovečerného koncertu, ktorý pre obyvateľov hlavného mesta usporiadal Slovenský inštitút vo Varšave za spoluúčasti veľvyslanectva SR. Zúčastnili sa ho viacerí predstavitelia parlamentu i vlády PR, zástupcovia diplomatického zboru, sveta kultúry, médií a stovky ďalších milovníkov hudby. Boli medzi nimi aj predstaviteľia nášho Spolku, predseda ÚV SSP prof. Jozef Čongva a šéfredaktor Života Ján Špernoga.

V krátkom príhovore na úvod koncertu veľvyslanec SR Marián Servátka pripomenal o.i. 5. výročie existencie samostatnej Slovenskej republiky a vyjadril radosť z úspešne sa rozvíjajúcich slovensko-poľských vzťahov. Na margo podujatia podotkol, že je to viano-

## NA PRAHU NOVÉHO ROKA

Je zimné nedeleňné popoludnie, krátko po vianočných sviatkoch. Ulica žiari belobou čerstvo napadnutého snehu. Zo striech visia nadol krištálové cencúle, ktoré pripomínajú niektorým azda palisádu, iným klávesnicu klavíra a tým s bohatšou fantáziou snáď aj žraločie zuby. Ozajstné ľadové kráľovstvo, ktoré tu bude vládnúť snáď až do marca.

Do tohto nemého kráľovstva zimnej krásy sa zrazu natíska, najprv celkom slabučký, potom čoraz hlasnejší, zvonivý cengot spiežovcov. Je to vari oneskorený Mikuláš so svojím nádherným sobím záprahom, ktorý zavítal do tohto zabudnutého kraja, aby aj on prišom urobil radosť narodenia? Nie, to si veselo klusajú vrané koniky zapriahnuté do pekných drevených vychádzkových saní. Možno na nich prišli turisti obdivovať tunajší kraj v zimnom rúchu, a možno sú to koledníci zo susednej obce, ktorí prišli zavinovať svojim príbuzným, známym, priateľom, milým...

Vinšujeme si na sklonku roka, pripojíme si na Silvestra šampanským na zdravie a úspešný nastávajúci rok, tentoraz 1998. Zároveň spomíname na predošlý, ktorý je už za nami. Aký bol? Sme s ním spokojní? Obohatil nás o niečo nové, užitočné? Priniesol nám dobré, či zlé skúsenosti?

Vlaňajší rok sme prežili v znamení významného krajanského jubilea - polstoročia činnosti nášho Spolku. Je to veru dlhá doba aj v prípade organizácie, ktorej jadro tvorí dnes už druhá, ba nezriedka i tretia generácia krajanov. Za tých 50 rokov sa už mnohí zakladatelia prvých miestnych skupín na Spiši či Orave pobrali na večný odpočinok. Niektorí sa však dočkali tejto významnej chvíle a oslavovali spolkové, teda aj svoje jubileum. Napriek mnohým prekážkam a tažkým podmienkam Slováci v Poľsku pretrvali a dnes s optimizmom vstupujú do novej päťdesiatky.

Keď si zalistujeme v starších číslach Života, na začiatkutých fotografiách od-

halíme celú plejádu nádherných postáv. Pripomenú nám, aký sme mali silný krajanský aktív, ktorý sa dokázal vzepriť nejednej búrke, čeliť prekážkam, ktorých sme za tie roky mali neúrekom. A predsa vydržali. Preto je mi ľahko pochopiť, prečo ich nástupcovia, samozrejme nie všetci, akosi zláhostajneli k nášmu krajanskému hnutiu. Bola to azda chyba vo výchove detí, alebo príliš silný polonizačný nátlak? Zamyslime sa nad tým dnes, na prahu nového roka. Pouvažujme i o tom, prečo máme slovenské bohoslužby len v šiestich kostoloch na Spiši a v jednom na Orave, prečo by sa aj z ďalších nemohla rozoznievať naša ľubožučná slovenčina, prečo miernu slovenské nápisu na obchodech a prečo nepribúda detí na vyučovaní slovenského jazyka? Pouvažujme a hľadajme cestu nápravy!

Vstupujeme do nového roka s nádejou a presvedčením, že bude lepší ako predošlý. Nestráčajme optimizmus a snažme sa, aby sa naše rady rozširovali, najmä o mladé, národné uvedomelé pokolenie. V tom je naša budúcnosť.

JOZEF PIVOVARČÍK

čný darček Varšavčanom od Slovenska, ktoré si už v povedomí poľských občanov získalo trvalé miesto.

V programe koncertu, ktorý viedla obľúbená slovenská televízna hlásateľka Izabela Pažitková, sme mohli obdivovať skutočne to najlepšie, na čo je dnes slovenská kultúra právom hrdá. Otvorilo ho vystúpenie znamenej vokálnej skupiny Close Harmony Friends pod vedením M. Frančoviča, ktorej členovia pôsobia o.i. vo viedenskej opere a získali viac cien na medzinárodných festivaloch. Zaspievali rad ľudových piesní, náboženských skladieb, čiernoškých spirituálov, gospel songov a kolied, vtom i známu Tichú noc.

Veľký dojem vzbudili vystúpenia známych slovenských operných umelcov - sopránistky Adrianny Kohútikovej a basitu Jána Gallu, ktorí zaspievali v sprievode vynikajúceho klavirista Daniela Buranovského viaceru slávnych árií zo svetovej i slovenskej opernej tvorby. J. Gallu predvedol o.i. áriu Basilia z prvej časti Rossiniho opery Barbier zo Sevilly a prológ Fiesca z opery Simone Boccanegra od G. Verdiho, kym A. Kohútiková očarila divákov o.i. kavatinou Lucie z prvej časti opery G. Donizettiho Lucia di Lammermoor, krásnou uspávankou z opery E. Suchoňa Krútnava a dojímavou Ave Mariou od M. Schneidera-Trnavského. Veľký aplauz divákov získal najmladší účastník, sotva 12-ročný husľový virtuóz zo Žiliny Dalibor Karvay, držiteľ viacerých ocenení na rôznych medzinárodných festivaloch. Napriek mladému veku majstrovsky zahrával niekoľko veľmi náročných skladieb, vtom o.i. scherzo-tarantelu H. Wieniawského a introduku i rondo capriccioso C. Saint-Saensa. Na záver koncertu vystúpil vynikajúci folklórny súbor Technik, pôsobiaci pri Slovenskej technickej univerzite v Bratislave, ktorý predvedol celý rad slovenských ľudových piesní a tancov zo stredného a východného Slovenska, o.i. z Trenčína, Važca, Rakovca i Klenovca.

Cez prestávku sa účastníci koncertu stretli pri poháriku vína, kde si mohli zahorúca vymenit' prvé dojmy z tohto pekného podujatia.

J.Š.

## ZASADANIE EUOREGIÓNU „TATRY”

V Mestskom úrade v Zakopanom sa 14. novembra 1997 konalo ďalšie zasadanie Euroregiónu „Tatry”, na ktorom sa rozhodlo o. i o tom, že IV. kongres Euroregiónu sa uskutoční v Kežmarku. Do Bruselu boli zo stretnutia zaslané plány činnosti Rady so žiadostou o ich dofinancovanie. Z týchto prostriedkov v rámci programu Phare-Credo bude možné o.i. vydať mapu územia Euroregiónu (z oboch strán poľsko-slovenskej hranice) a finančovať cyklus „Panoráma Euroregiónu Tatry”, t.

j. spoločné poľsko-slovenské kultúrne podujatia, ktorých cieľom je najmä popularizácia najzaujímavejších kultúrnych hodnôt tejto oblasti, vzájomné návštavy a vystúpenia ľudových folklórnych súborov a pod. Na jar t.r. bude v rámci programu Regióny bez hraníc vydaná 350-stránková knižka, pod názvom Slovensko-poľské Tatry. Knižka má obsahovať 150 farebných fotografií, 50 máp a okrem slovenskej a poľskej verzie bude vydaná v anglickom, nemeckom, maďarskom a ruskom jazyku.

Primátor Námestova Ivan Krušinský informoval prítomných o.i. o tom, že nakoľko vyše 95% navštěvníkov Oravskej priehrady v minulej sezóne tvorili Poliaci, zabezpečil im sv. omšu v polštine, ktoré odbavovali knázi z Kalwarie Zebrzydowskej. Predseda Euroregiónu Peter Burian hovoril zase o hlavných cieľoch Rady Euroregiónu Tatry, ku ktorým o.i. patrí podporovanie všeestrannej prihraničnej spolupráce a kultúrnej výmeny. (pk)

## ČASOPIS SLNIEČKO MÁ 70 ROKOV

Niet asi dietľača, či školopovinného žiačika, ktorí by nepoznali tento slovenský časopis pre deti a mládež, prinášajúci rozprávky, slovenské povesti, poéziu a iné príspevky s detskou tematikou.

Prvé číslo Slniečka, ktorého vydavateľom bol Čs. Červený križ a Matica slovenská, vyšlo v roku 1927 a autorom obálky (chlapec a dievča v krojoch, hľadiaci na východ slnka), bol Martin Benka. Hlavným ilustrátorom matičného Slniečka sa stal Jaroslav Vodrážka, autor prvého kresleného seriálu pre deti, teda „komixu“ o Smelom Zajkovi. Jeho príbehy inšpirovali neskôr J.C. Hronského, od 1928 šéfredaktora Slniečka k nápisaniu knih „Smely Zajko“, „Smely Zajko v Afrike“, „Tri mûdre kozliatka“ a ďalších. Obdobie matičného Slniečka sa uzavrelo 13. 9. 1950.

Po 19-ročnej nútenej prestávke sa začína druhé obdobie Slniečka, obnoveného vo februári 1969 z iniciatívy spisovateľky Márie Ďuričkovej, do decembra 1970 šéfredaktorky časopisu. V ústrety jej vyšiel riaditeľ vydavateľstva Mladé letá Rudo Moric, a na pôde tohto vydavateľstva vychádzalo Slniečko až do konca roka 1995. Po „zosadení“ M. Ďuričkovej za „priodvážne“ (na vtedajšie časy) témy, sa novým šéfredaktorom stal básnik Ján Turan.

Tretie obdobie Slniečka sa datuje od roku 1990, kedy v rámci celospoločenských zmien mohlo dôjsť k výraznému návratu k matičnému a slovenskému národným hodnotám. Šéfredaktorom sa stal Ondrej Sliacký. Obsah tohto deťského časopisu sa stal pre svojich čitateľov veľmi príťažlivý. Od roku 1996 sa vydavateľom Slniečka stalo Národné literárne centrum.

Okrem detí na Slovensku Slniečko poznajú a radi čítajú tiež krajanské deti na Ora-

ve a Spiši v Poľsku. Pri každom stretnutí s nimi však počúvame ich vzdychy: „Ach, keby nám Slniečko zo Slovenska posielali pravidelnie...“ Dúfajme spolu s nimi, že 70-ročné Slniečko bude už na ne svietiť častejšie. (pk)

## JAZDIME OPATRNE!

Z roka na rok pribúda na našich spišských cestách počet automobilov. Nemám nič proti tomu, ved' napokon žijeme na sklonku 20. storočia a automobil je nezriedka nevyhnutný. Často som však zrozený, čo sa to na našich cestách deje.

Bývam totiž v strede obce. Bez ohľadu na to, či je zima alebo leto, naši spišskí vodiči, najmä tí mladí, jazdia veľmi neopatrne. Sám sa čudujem, ako dostali vodičský preukaz, ved' od každého sa predsa žiada rešpektovanie predpisov a kultúrna i bezpečná jazda. Myslim si, že s tým u nás, a nielen u nás, ani zdaleka tak nie je. Vodiči sú nezriedka priam bezočiví, neberú na nič ohľad a chovajú sa ako ozajstní piráti. Najhoršie je však to, že mnogi jazdia pod vplyvom alkoholu. Som zavedavý, čo vo vikendy robí polícia? Ved' len na pokutách by získala do erárnej pokladnice množstvo peňazí.

Večer, keďže som už trochu starší, sa snážim ani nevychádzať z domu, aby ma neboľaj nejaké motorové vozidlo nezrazilo. Ved' len nedávno bolo niekoľko vážnych dopravných nehôd v Kacvine, ale aj v Jurgove a ďalších obciach. Preto by bolo potrebné, aby polícia viac dohliadala na vodičov a kontrolovala ich. Prevencia by určite zlepšila bezpečnosť a pohyb na cestách.

J.K.

## PRIPOMÍNAME SI JÁNOŠÍKA

Práve uplyva 310 rokov, keď sa v Terchovej 25. januára 1688 narodil slávny slovenský ľudový hrdina, zbojnícky kapitán Juraj Jánošík. Pokrstený bol vo Varíne a v tamomžej matrike sú zaznamenané mená jeho rodičov - Martina Jánošíka a Anny Jánošíkovej, rodenej Cesnekovej. Krstnými rodičmi J. Jánošíka boli Jakub Merjad a Barbora Krištofíková, ktorí pochádzali taktiež z Terchovej.

Juraj Jánošík žil v nezávidenia hodnej dobe, kedy celým vtedajším Uhorskom otriasali stavovské a poddanské vzbury, v dobe veľkého útlaku poddanského ľudu. Na zbožza vydal práve zo vzdoru proti pánom. Je dokázané, že zbojníčil vlastne len dva roky - od septembra 1711 do marca 1713, kedy bol v Klenovci na Gemeri, u svojho druha Tomáša Uhorčíka (známeho pod menom Martin Mravec), lapený a uväznený. Trestné stíhanie proti nemu sa začalo 16. marca 1713 pred Liptovskou súdnou stolicou v Liptovskom



Mikuláši. Po viacmesačnom vypočúvaní bol na základe vtedajšieho právneho poriadku Š. Verbóczyho *Tripartitum Opus Iuris Consuetudinarii Regni Hungariae partiumque annexarum*, doplneného neskoršími královskými dekrétmi, odsúdený na smrť obesením na hák. Rozsudok bol vykonaný 17. marca 1713 na popravisku v Liptovskom Mikuláši.

Osoba Juraja Jánošika je opradená mnohými legendami, ľudovými podaniami a mýtmi, v ktorých tento zbojnícky kapitán urástol na veľkého ľudového hrdinu, človeka nadľudskej moci, ktorý „bohatým bral a chudobným dával“. Stal sa námetom nespocetných rozprávok, povestí, piesní, tancov, divadelných hier, filmov, ba aj televízneho seriálu. Jeho sláva prenikla d'aleko mimo Slovensko.

J.P.

## ODBOJÁRI ZO SPIŠA NA SLOVENSKU

Za výdatnej finančnej pomoci úradu predsedu vlády SR, Domu zahraničných Slovákov a Vojenského historického ústavu sa v dňoch 26.-29.10. min. roka uskutočnil štvordňový zájazd na Slovensko, ktorého sa zúčastnilo 19 krajanov odbojárov zo Spiša. Boli medzi nimi priami účastníci protifašistického odboja, či už v Slovenskom národnom povstani, alebo na iných bojiskách druhej svetovej vojny.

Naša cesta z Novej Belej viedla cez hranicný prieschod v Chyžnom a Dolný Kubín do Ružomberka, kde sme sa na chvíľu zastavili a pozreli si stred mesta. Odtiaľ sme potom námierili rovno do Banskej Bystrice, sídla Slovenského národného povstania. Cestou po Slovensku nás striedavo sprevádzali: Dr. Simonič, p. Baráňiová a zástupkyňa Domu zahraničných Slovákov.

V Banskej Bystrici sme sa pobrali priamo do Pamätníka SNP, kde nás privítal sám riaditeľ tohto významného strediska slovenských dejín. Potom sme si dôkladne prezerali celú expozíciu múzea. Hned na začiatku viacerých zaujali exponáty z obdobia prvej svetovej vojny, vtom medziiným zaujímavé fotografie a dokumenty, vojenský

výstroj a výzbroj, medaily a vyznamenania a ďalšie pamiatky. Pozornosť všetkých však najviac upútali priestory predstavujúce obdobie samostatného slovenského štátu v rokoch 1938 - 1945. Mohli sme si tu teda pozrieť dokumenty a fotografie z vyhlásenia Slovenskej republiky, ale aj zábery týkajúce sa priamo nás, dokumentujúce prinávratenie severného Spiša a hornej Oravy k Slovensku. Viaceri krajania si dlho a s dojatím prezerali tieto cenné historické pamiatky.

Samozrejme veľký záujem našich odbojárov vzbudila expozícia predstavujúca Slovenské národné povstanie. Ani nečudo, ved' viaceri sa priamo zúčastnili bojov v SNP. Preto si pozorne obzerali každý exponát, dokument či fotografiu. Niektorým sa podarilo nájsť na fotografiách svojich druhov, rodákov, susedov či spolubojovníkov zo susedných obcí a svojich veliteľov, tých čo prežili, ale aj tých, čo v bojoch položili svoje životy. Krajania si prehliadli aj prírodné múzeum pri Pamätníku SNP, kde sú vystavené ľažké zbrane z tých čias, tanky, delá, lietadlá a pod. a na pamiatku dostali knihy a publikácie o povstani a iných bojoch 2. svetovej vojny.

Po prehliadke sa naši odbojári stretli na krátkej besede s riaditeľom múzea, počas ktorej si mnohí zaspomínali na dramatické povstalecké chvíle. Vo svojich výpovediach však nemohli opomenúť fakt, že aj ked' bojovali za spoločnú vec, za „našu a vašu slobodu“, po vojne sa na nich akosi rýchlo zabudlo tak na Slovensku, ako aj v Poľsku. Poľský odbojársky zväz (ZBoWiD) im dlhé roky upieral akékoľvek odbojárske práva a odmietať ich prijať za členov tejto organizácie.

Po srdečnej rozlúčke vyradol autobus s odbojármi smerom k Tatram. Navečer boli v Poprade, kde prenocovali a na druhý deň zamierili na východ, do Svidníka, kde navštívili vojenské múzeum. Netreba zdôrazňovať, že všetkých veľmi zaujali vystavené exponáty z obdobia druhej svetovej vojny. Po múzeu ich sprevádzal jeho riaditeľ, ktorý im ukázal všetky najzaujímavejšie pamiatky a porozprával o priebehu oslobodzovacích bojov v tejto oblasti. Aj tu sa prehliadka skončila besedou, veľmi živou a podnetnou.

Zo Svidníka cesta našich odbojárov po stopách bojov druhej svetovej vojny musela viesť predovšetkým na Duklianský priesmyk. Boli predsa medzi nimi priami účastníci preťažkých bojov v tomto priesmyku, ktorí si chceli ešte raz pozrieť miestu, kde prežili azda najťažšie chvíle vo svojom živote. Zastavili sa pri pamätniku padlých, kde mlčky vzdali hold obetiam druhej svetovej vojny. Pozerali tabule s menami padlých a hľadali na nich svojich rodákov, spolubojovníkov, ktorí položili svoje životy za našu slobodu. Spia tu večným spánkom predstaviteľov rôznych národností, Slováci, Rusi, Poliaci, Ukrajinci, Česi a ďalší, na ktorých nesmieme zabudnúť.

Z Duklianskeho priesmyku sme nakrátko odbočili do Vyšného Komárnika, kde sme si pozreli tamojší pohraničný prieschod a niekoľko pamätníkov v nedalekom okoli. Odtiaľ sme sa potom vydali na spiatočnú cestu do Popradu, kde sme mali zabezpečený nočný, a na druhý deň, cez Lysú nad Dunajcom, sme sa vrátili domov.

Chcel by som touto cestou v mene krajanových odbojárov srdečne podakovať všetkým za pomoc pri zorganizovaní zájazdu a za vzornú starostlivosť o nás počas celého pobytu na Slovensku, ktorý nadľho zostane v našej pamäti.

A.B.

## ODIŠIEL OD NÁS

Onedlho (21. marca t.r.) si pripomienieme prvé výročie smrti krajana

### ANDREJA PRIPOŇA



Zosnulý patril k spoluzakladateľom Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Tribši, bol tiež dlhoročným čitateľom Života a obetavým členom miestneho hasičského zboru. Odišiel od nás vzorný krajan, manžel a otec a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Tribši  
OV SSP v Kacvíne

## KOSY A KAMENE...

DOKONČENIE ZO STR. 19

li jeho kajúcnosť, všetci sa na ňom rehotali.

„A kto mi dá rozhrešenie?“ opýtal sa napokon.

„Ja ti dám“ poťapkal ho po pleci Peter Konárik, ktorému sa odveta dokonale vydarila. „Dost“ si sa už natrpel a ešte sa natrpíš! Odpúšťajú sa ti hriechy. Na psí tridsiatok si

vyšiel pre tú slopanicu, lebo trievy človek by neveril, čo sme ti natárali. To sú nie tvoje črevá, ale z diviaka, čo si zastrelil!“

Museli ho držať a polievať vodou, kým neschladol. Keď sa so všetkým horko-ľažko zmieril, povedal chlapom:

„Aspoň to neroztrúbte!“

Sľúbili mu. Po čase o tom nikto nevedel, iba on - a všetci vrchári!

(Z knihy *Vrchári-Betári, Martin 1981*)

# Z KALENDÁRA NA JANUÁR

## Záhradkári

Január, keď príroda odpočíva pod snehovou perinou, sa všeobecne považuje za obdobie príprav v začiatku jarnej pestovateľskej sezóny. Ovšem, už teraz treba uvažovať o tom, čo v novej sezóne chceme pestovať, ale moderní záhradkári začali viaceré prípravy už na jeseň. Teraz ich len doplnujú napr. nákupom semien či hnojív a pod. Fakticky pracovný cyklus trvá vlastne celý rok.

Pokročilejší záhradkári, ktorí si sami dopestovávajú priesady zeleniny, môžu koncom mesiaca robiť prvé výsevy do vykurowaných skleničkov (kto ich má). Možno si tiež, ak náhodou zmizne sneh, pripraviť si parenisko, na ktorého vyhrievanie sa najlepšie hodí konský hnoj, resp. slama či lístie (do 0,5 m). Ušliapanú vrstvu treba prikryť oknami a rohožami a keď sa zohreje, dat' na ňu vrstvu zeminy (0,15-0,20 m). V bytoch za oknom možno rýchliť v črepníkoch alebo debničkách petržlen alebo zeler na vňať, pažitku, žeruču a mladú cibul'ku, ktoré významne obohatia nás jedálny lístok o potrebné vitamíny. Ak to poveternostné podmienky dovolia, možno aj teraz rýlovať záhradku. Ale predovšetkým, čo teraz robíme, je pravidelná kontrola uskladnenej zeleniny. Staráme sa o to, aby v skladoch bola vždy rovnomená teplota (+2-4°C) a vlhkosť vzduchu (80-90 %).

## Ovocinári

V tomto období sa medzi dňom a nocou často vyskytujú veľké tepelné rozdiely, čo má nepriaznivý vplyv na ovocné stromy, najmä na niektoré kôstkoviny. Preto kto pred príchodom zimy nestrieval stromy vápenným

mliekom, mal by to urobit' teraz, aby zabránil praskaniu kôry a iným nepriaznivým následkom teplotných zmien. Streika sa celé pne najlepšie za bezmrazého počasia, aby vápenné mlieko na kôru lepšie priliplo. Okrem streikania chránime stromy proti ohlodaniu zajacmi o.i. ovýjaním kmeňov slamou, papierom, drôteným pletivom a inými chráničmi. V súvislosti s tým treba občasne prekontrolovať oplotenie záhrady, aby sa do nej nedostali zajace a iná zverina.

Január je vhodným obdobím na rezanie vrubl'ov jadroveho ovocia (pre jarné štepenie), ktoré viažeme do zväzkov a ukladáme do tmavej chladnej miestnosti alebo do vhodne upravenej jamy v záhrade na severnej strane domu. Zároveň v záhrade odstraňujeme choré, staré a málovýnosné stromy, kym stromy určené na štepenie zrežeme asi pol metra nad plánovaným miestom preštěpenia. Keď je zima snežná, odstraňujeme zo stromov sneh, resp. ľad, aby sa nepolámal konáre. Podobne ako pri zelenine, treba pravidelne kontrolovať uskladnené ovocie, odstraňovať nahniaté, vetrat' miestnosti, udržovať vhodnú vlhkosť a pod.

## Chovatelia

V januári sa husi začínajú páriť, čomu treba prispôsobiť každodenné kŕmenie. Nedostatok kvalitného krmiva a najmä vitamínov a minerálnych látok by nepriaznivo vplýval na oplodnenosť vajec a liahnivosť. Preto je dobré pridať do krmív napr. postrúhanú mrkvu alebo kŕmny kel. Kto chová kačice a chce, aby začali čím skôr znášať, aj im musí obohaciať krmivá o potrebne vitamíny a minerál-

ne látky. V prípade sliepok, u ktorých každý chovateľ chce udržať vysokú znášku, dôležité je nielen vhodné kŕmenie, ale aj iné podmienky, napr. predĺžovanie dňa (do 14 hodín) umelým osvetlením a udržovanie v kúrnoch vhodnej teploty, ktorá by nemala klesať pod 10°C. Vodné vtáctvo dobre znáša aj nižšie teploty. Za slnečného počasia a bezvetrovia treba hydinu aj za tuhých mrazov vyhnáť aspoň nakrátko do výbehu. Počas veľkých mrazov treba však sliepkam občas pomásiť hrebene a bradové lalôčiky, aby im neomrzli. V osobitných kŕmidlach by hydina mala mať stále k dispozícii hrubý riečny piesok - grit, do ktorého skúsení chovatelia miešajú aj rozdrovené kosti a vajcové škrupiny.

## Včelári

V prírode všetko zdaniu odpočíva, ale vo včeline sa už koncom januára pomaly zoobúdza život. Matka, intenzívne kŕmená včelami, začína klášť vajíčka. Počet buniek zakladených vajíčkami je však malý. Včelár do toho nemôže ani nemá zasahovať. Nadalej platí zásada: nevyrušovať včelstvá v ich zimnom pokoji. Akékol'vek vyrušovanie má totiž za následok uvoľnenie zimného chumáča a zvýšené poberanie medu. V dôsledku toho sa vo výkalovom vaku včely hromadí viac neestraviteľných látok. Ak ich množstvo prekročí polovicu váhy tela včely, tá nemôže zadržať výkaly a začne kalit' v úli, čím pošpiní iné včely. Pud čistoty však nútí včely očistiť prostredie. Preto pohlcujú výkaly, ktorími sú poškodené iné včely, steny buniek a úľov, latky rámkov a pod. Keďže v dôsledku preplnenia výkalových vakov vždy viac a viac včiel začne v úli kalit', ľahko môže dojsť k nákaze a vzniku napr. obávanej červienky. Takéto včelstvá hučia, čo je pre včelára signál, že musí zakočiť. (js)

## ZBIERAME BYLINY

Teraz v zime ľažko hovoríť o zbieraní liečivých byľín. Preto si namiesto nich porozprávame o rastlinách zeleninového typu, ktoré si cez zimu uskladňuje každá domácnosť. Dnes si všimneme MRKVU OBYČAJNÚ (lat. *Daucus Carota L.*, pol. marchew), ktorá má popri veľkých výživných hodnotách aj pozoruhodné liečebné vlastnosti, pre mnohých ľudí nevel'mi známe.

Mrkvu siali už starí Rimania a Germáni, ba radi ju jedli aj naši slovanskí predkovia. Hovorí sa o nej napr. v Kapitolári Karola Veľkého, kde sa poddaným odporúča pestovať práve mrkvu. Pre liečebné účely sa využíva predovšetkým koreň, ktorý sa nesuší, ale správnu v čerstvom stave. Koreň obsahuje značné množstvo oranžového karoténu a cukru, okrem toho silicu, provitamín A, vitamíny B a C, draselné, sódne, vápenaté, železité a sírne soli, pektíny a ďalšie látky. Zriedkavejšie sa zbierajú aj plody (obsahujúce najmä silicu

a terpény), ktoré po vymlátení treba dosušovať.

Mrkva má dokázaný značný účinok proti parazitom. Šťava a silica pôsobia na ich svalovinu najprv dráždivo a potom až ochromujúco. Preto sa využívajú ako liek proti škrkavkám (hlístam) a iným červom. Vysoký obsah provitamínu A veľmi osoží zraku, ktorý chráni pred šeroslepostou. Podľa niektornej západnej literatúry prináša vraj úľavu aj pri rakovinových stavoch. Osvedčuje sa tiež pri zvážených mandliach detí, náklonnosti k polypom a pod. Pre veľký obsah karoténu sa koreň podáva aj pri chorobách pčene, črevných zápaloch, žalúdočných poruchách a pri žltáčkach, najmä u dojčiat a rekonvalescentov. Mrkva má dietetický a močopudný účinok, pôsobí posilňujúco a pre obsah pektínov - podobne ako pri jablkovej diéte - sa uplatňuje ako prostriedok upravujúci stolicu (hnačky). Nálev z plodov (1 čajova lyžica na šálku vody) sa osvedčuje pri srdcových ochoreniamach.

Poznamenajme ešte, že pražený koreň slúži dodnes ako kávovina. Na vidieku ešte aj teraz niektorí farbia mrkvou na žltosivé maslo, aby sa ľahšie predalo. (js)





# VAVRO BREZUĽA

Hej, nebolo junáka, junáka smelšieho, hrdinu väčšieho, ako Ľubietovský Vavro Brezuľa. Turci sa tak nebáli ani strely ani meča ako Brezuľu. A to iba čo sa rozkríkol, a keď sa ešte začal oháňať i svojím palošom, turecké hlavy lietali ako kapustné.

Tureckí vojaci sa ho naspomínali dosť, a keď sa Vavro zjavil v boji, najistejšie bolo pred ním utekat.

Hej, veď sa hnevali na Brezuľu. Hnevali. Za svety by neboli dali, keby sa mu mohli vypomstít.

Ale raz sa predsa len naskytla príležitosť.

Vtrhli do Ľubietovej práve vtedy, keď Brezuľu nebolo doma. I voľne začali šafáriť v jeho dome. Čelad, čo sa bránila, pobili. Ostatných poviazali a chceli odviezť do zajatia. Čo bolo najcennejšie, pokládli na kone, statok povypúšťali, ba ešte i hostinu chceli vystrojiť v Brezuľovom dome, aby sa posilnili na sviatočnú cestu. Rozkázali preto Brezuľovej žene, aby im nachystala teplú večeru.

Čože mala chudera robiť? Vzdychla si a uplakaná sa chytila do varenia.

Tu naraz, akoby z duba spadol, vkročí do pitvora Vavro.

„Daj boh šťastia, žena! Čože tak vyváraš ako na svadbu? Či vari máme hosti?“

„Joj, veru máme, Turci sú tu,“ šeplala tiško žena.

„Nuž a čože varíš našim hostom?“



Vianoce - koláž E. Kidoňovej z Hornej Zubrince. Foto: J. Pivovarčík

„Kapustu,“ odvetila žena.

„A či máš mäsa do nej?“

„Nemám.“

„No dočkaj, hned ti nasekám!“ poovie Brezuľa. Schytí valašku, rozplesti dvere na izbe a zahrní hrubým hlasom:

„Daj boh šťastia!“

Keď Turci začuli známy hlas, zhasli rýchlo svetlo a tak potme sa tisli jedni cez okná, druhí cez dvere, aby sa čím skôr dostali von.

Vavro veru nezažíhal. Iba tak do tmy pozvával valašku a z hostí vráj potom ani jeden neodšiel, aby mu Brezuľa čosi nebol priložil na chrbát.

JOZEF CÍGER HRONSKÝ

## UZIMENÁ NOČNÁ KOŠELA

Bola studená noc. Mesiac vyzeral ako vajce zo skla. Na šnúre visela nočná košeľa, ktorú si ktosi zabudol vonku. Páni moji, tej vám bolo ale zima! Celá sa triasla a drkotala zubami. Nakoniec povedala: „Čo tu budem mrznúť! Pôjdem sa trocha prebehnúť, aby som sa zohriala!“

Zoskočila zo šnúry a poskakovala po dvore. Robila dlhočízne skoky ako nejaký klokan. To vám bolo smiešne! Ale pán, ktorý sa neskoro v noci vrácal domov, si pomysel čosi celkom iné.

„Pomôc! Duch! Strašidlo v nočnej košeli!“ kriačal.

A už ho nebolo. Schoval sa v najbližšom dome. Potom sa už nikdy viac neukázal po zotmení vonku. Ale nočnej košeli sa to náramne zapáčilo. Nechcela sa vrátiť do posteľ. Odstahovala sa na najbližšiu zrúcaninu a tam sa dala zamestnať ako hradné strašidlo.

DANIEL HEVIER

## ZO STARÝCH MÚDROSTÍ

Jeden kôl plot neudrží.

Kto chce dlho žiť, má len vodu pit'.

Keď vtáčka lapajú, pekne mu spievajú.

Nekrič hop, kým si nepreskočil.

Kto má čerta za kmotra, dostane sa ľahko do pekla.

## Ja som malý žiačik...

Ja som malý žiačik, spievam ako vtáčik, pe-sničku no vú ku Kristu Pá-nu. A ja vás  
pý-tam, peniažtek si pý-tam, peniažtek mi daj-te, zbohom ostá vaj-te.

Ja som malý žiačik, spievam ako vtáčik,  
pesničku novú ku Kristu Pánu.  
A ja vás pýtam, peniažtek si pýtam,  
peniažtek mi dajte, zbohom ostávajte.

## VINŠOVAČKY

Vinšujem vám v tento Nový rok,  
aby vám nepadol z pece bok,  
vaším rámom vela tanierov,  
vaším pannám vela frajерov  
a vám gazdīčko, holbu vína,  
aby ste vychovali syna,  
vašej gazdinej praženiciu,  
a na statočku rozmnoženie,  
na poliach, lúkach rozhojenie.  
Vypit, zapest dačo nám dajte  
a všetci sa tu dobre majte.

Vinšujem vám také vinše,  
na môj pravdu neviem inšie.  
Dobrô ráno vinšujem.

MILAN RÚFUS

## MODLITBA ZA STARKÚ

Matička Božia,  
Ty deťom dvakrát milá!  
Počúvaj, čo ti teraz rozpoviem.

Nechaj nám starkú.  
Aby mi dlho žila.  
Starká má pre mňa času, koško  
chcem.

Starká je vľudná.  
Má Boží pokoj na duši.  
Starká sa o nás s nikým nedelí.  
Má času ťubif nás.  
A nič ju nevyruší.  
Pri nej má týždeň sedem nedelí.

Matička Božia,  
Ty, ktorú nepoznáme,  
no vieme o Tebe,  
ozvi sa na môj hlas.

Nechaj nám starkú.  
My spolu niečo máme.  
To nikto viac už nemá  
okrem nás.

## VESELO SO ŽIVOTOM

Tonko sa priplietol do kováčskej dielne. Kováč práve držal v kliešťach žeravé železo.

„Ujo, dajte mi grajciar, ja ho obliznem.“

Kováča premohla zvedavosť, ako to chlapec urobí, nuž mu peniaz dal. Tonko vzal grajciar, dôkladne ho oblizol a spokojne odišiel.

\*\*\*

„Bože môj, Janko, ako to vyzeráš! Nové nohavice, a celé zablatené,“ lamentuje mačička.

„Spadol som do mláky.“

„A v nových nohaviciach?“

„Ked' som padal, ani nebolo kedy preobliecť sa.“

## ČO JE TO?

Mám ja takú sliepočku,  
čo pod zem vajce znesie.  
(ykaimeZ)

Dlho žije, najviac pamäta,  
ale nič neprezradí.  
(anarV)

Stojí a čuší.  
má dlhé uši.  
(rámoS)

Látanička látaná,  
nikde ihľou nepchaná.  
(avark átakartS)

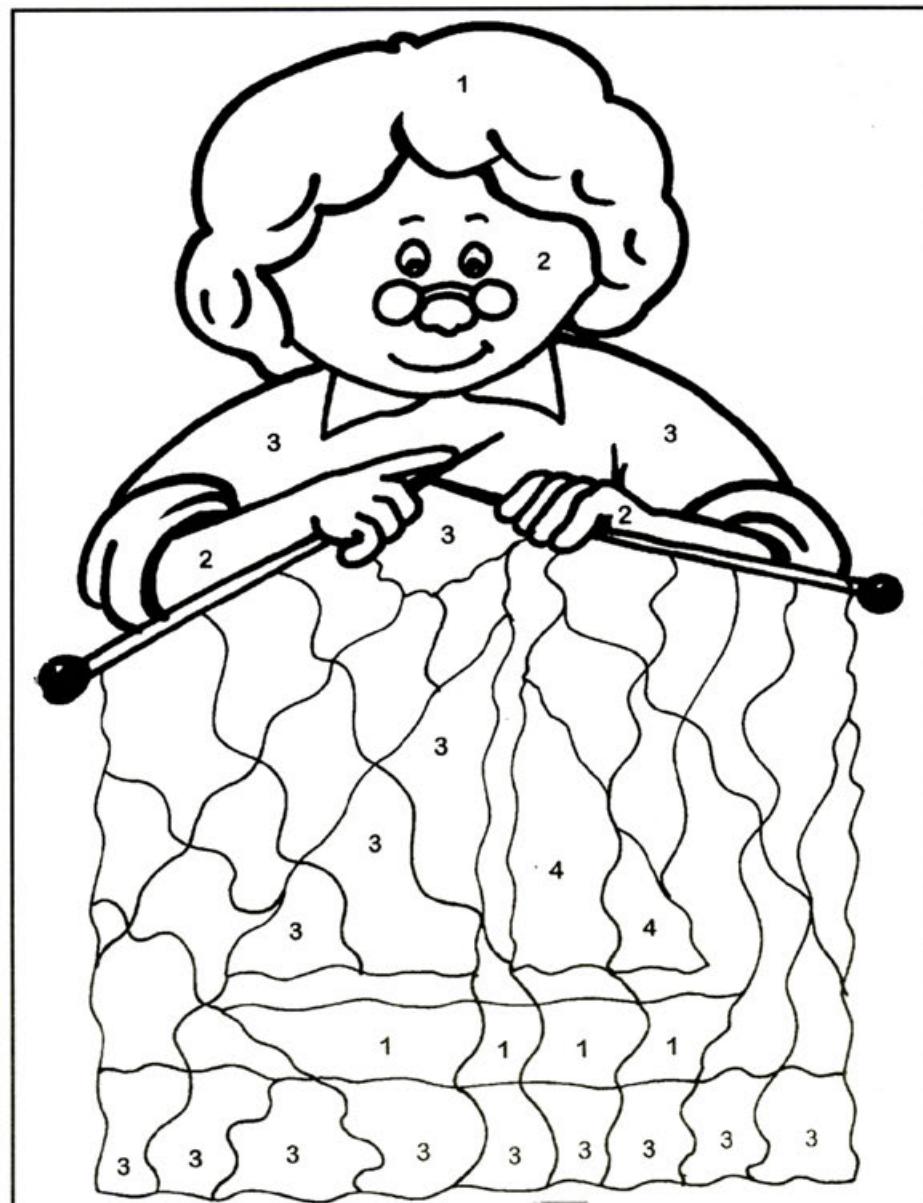
Biely ide dnu a hnédý von.  
(čaloK)

Medzi dvoma brehy,  
biely baran leží.  
(etyrok v akúM)

Sedí paní v okne,  
sukienka jej mokne,  
prišiel k nej mnich,  
on do nej pich  
a ona mu vraví pšš, pšš!  
(akšiŠ)

## MALUJTE S NAMI

Prišla zima a s ňou pravdaže aj veľký chlad, mráz a sneh. Najlepší na sánkovačku je teply pulovér, o ktorom pomyslela naša redakčná babička. Pomôžte jej však s farbou. Polička označené 1 vymaľujte žltou farbičkou, 2 - ružovou, 3 - modrou a 4 - zelenou. Prajeme vám príjemnú zábavu.



# SPLNENÉ NÁDEJE

Ked' sme pred niekoľkými rokmi v tejto rubrike predstavovali profil Martiny Navrátilovej, v tom čase najlepšej tenistky na svete, nepredpokladali sme, že sa na výslni svetového tenisa ocitne čoskoro d'alšia hráčka českého pôvodu Jana NOVOTNÁ. Stalo sa tak koncom novembra min. roka po jej víťazstve nad Francúzkou Mary Pierceovou vo finále turnaja Masters, čiže neoficiálnych tenisových majstrovstiev sveta žien v newyorskej hale Madison Square Garden.

Pre J. Novotnú to bol konečne deň splnených nádejí, tým viac, že vyhrala nielen dvojhru, ale spolu s Američankou Lindsay Davenportovou sa tiež stala majsterkou sveta vo štvorhre. Poslednýkrát turnaj Masters vo dvojhre a štvorhre vyhrala v roku 1983 práve Martina Navrátilová. Jana v New Yorku - ako to zdôrazňovala tlač - zahrála turnaj života a plne si vynahradila všetky doterajšie neúspechy a sklamania.

Od začiatku 90. rokov patrí k elite svetového tenisa. Vyhrala nespočetné množstvo zápasov, ba aj hodne turnajov, ale ani jeden z jej skoro päťdesiatich štartov na granslamových turnajoch (Australian Open, Roland Garros, Wimbledon a US Open) jej nepriniesol úspech. Dostávala sa do štvrtfinále, semifinále, ba trikrát hrala aj vo finále, ale... zakaždým prehrávala. Najbližšie k šťastiu bola v roku 1993 vo finále Wimbledonu, kedy „po-

cesto“ vyradila o.i. G. Sabatiniovú a samu M. Navrátilovú a vo finále sa stretla s Nemkou Steffi Grafou. Prvý set prehrala tesne 6:7. Druhý však po majstrovskej hre vyhrala 6:1 a v treťom, rozhodujúcom, viedla už 4:1 a navyše mala vlastný serw, aby zrazu - ked' už úspech bol tak blízko - začala robiť priam školácke chyby a na všeobecné prekvapenie zápas prehrala. Mnohí z divákov si iste pamätajú scénku z odovzdávania cien - ktorú neskôr televízia viackrát opakovala - ked' horčko plačúcu Novotnú hladká po hlave a utešuje sama princezná Kentu. Týmito slzami prešla do dejín Wimbledonu.

Počas posledného, vlaňajšieho turnaja vo Wimbledone sa opäť prebojovala do finále, v ktorom si zmerala sily s o 13 rokov mladšou, najvýznamnejšou predstaviteľkou novej vlny vo svetovom tenise, Švajčiarkou slovenského pôvodu Martinou Hingisovou. Opäť viedla, hrala perfektne, ofenzívne, aby kdesi v polovicí druhého seta, ako pred štyrmi rokmi, zhasla a prenechala iniciatívu mladšej súperke, ktorá ju aj plne využila. Tentoraz však nevyronila ani jednu slzu, naopak, usmievala sa, ba s princeznou Kentu si aj požartovala a zapomínała na udalosti spred štyroch rokov. To bolo znamenie, že sa Jana zmenila, vyzrela, zachovala si odstup k veciam, ktoré nie sú hodné súz.

Možno práve preto finálový zápas s Mary Pierceovou v New Yorku prešiel Jane Novotnej tak hladko. Síce v prvom sete sa poriadne natrápila, kým ho vyhrala (Pierceová mala dva setboly), ale potom už na kurte vládla suverénne a nikoho nenechala na po-



chybách, kto je v tento deň najlepší. Pripravila si tak k svojej tridsiatke najmilší darček, ktorý si napokon plne zaslúžila. Veľký podiel na jej úspechu má aj jej trénerka, kedy tak tiež veľmi dobrá tenistka, Hana Mandlíková, ktorá Janu trénuje už sedem rokov.

Vítazstvo na turnaji Masters umožnilo Jane Novotnej postúpiť vo svetovom rebríčku na druhé miesto, hned' za spomínanú Martinu Hingisovú. V rozhovore s novinármi povedala, že bude hrať dovtedy, dokedy ju tenis bude tešiť. Má už skoro všetko, na kurtoch zarobila vyše osem miliónov dolárov, nehovoriac o iných príjmoch, za reklamy a pod. K úplnému štastiu jej chýba len jedno grandslamové víťazstvo. A to si zaúmienila v najbližšom období dosiahnuť. Či sa jej to podarí, uvidíme! (js)



## Hviezdy svetovej estrády VEĽKÉ DUO

Pozoruhodnou hudobnou udalosťou posledných týždňov minulého roka bolo vydanie dvoch znamenitých albumov, ktoré nahrali dve veľké dámy svetovej piesne - Američanka Barbra Streisandová a Kanadčanka Celine Dionová. Nebolo by na tom nič zvláštne, keby nie fakt, že obe sólistky zaspievali spolu pesničku *Tell Him*, ktorú potom každá z nich zaradila do svojho albumu.

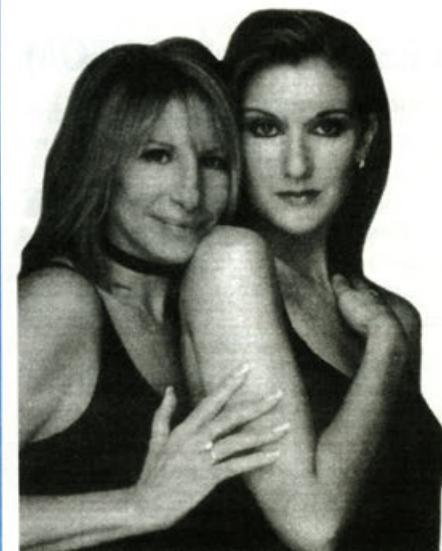
B. Streisandová je nielen vynikajúcou speváčkou, ale aj znamenitou herečkou, tanečnicou, režisérkou, producentkou a hudobnou skladateľkou. Začínala ako speváčka v nočných kluboch v New Yorku a neskôr sa prepracovala na Broadway. Zažiarila hned prvou úlohou v muzikáli *I Can Get It for You Wholesale* (1962), po ktorom nasledovala zmluva na sériu gramofónových nahrávok a televízne vystúpenia. Získaла dva Oscary za skvelý výkon v muzi-

káli *Fanny Girl* a za skomponovanie pesničky *Ewergreen* pre film *A Star Is Born*.

Celine Dionová spieva už 15 rokov a patrí k úzkej svetovej špičke. Mnoho jej nahrávok bolo dlhé mesiace na čele kanadskej hitparády, ba tešilo sa veľkej obľube aj v iných krajinách. Najmä úspech albumu *Falling Into You* urobil z nej superhviezdu a umožnil dosiahnuť neuveriteľný výsledok - 50 miliónov predaných platní a kaziet. Možno predpokladať, že aj posledný album, nazvaný *Let's Talk About Love*, jej popularitu môže len zvýšiť, tým viac, že ju pri nahrávaní sprevádzala známa skupina Bee Gees a jednu z pesničiek *I Hate You I Love You* spieva so slávnym talianskym tenoristom Lucianom Pavarottim.

Album B. Streisandovej sa volá *Higher Ground*, čo je aj názov prekrásnej balady na tejto platni. Celkovo album obsahuje 12 vzrušujúcich, vznešených, melancolických, znamenite zaspievanych pesničiek, nad ktorými pracovala

posledné tri roky. Otvára ho skladba, spájajúca dva kedy sú velké šlágle: *I Believe* a *You'll Never Walk Alone*, ktorých spoločnou témou je viera. Dúfajme, že sa obe platne dostanú aj na nás trh. (js)



## KOŽUŠINY

Sme práve v prostredku zimy, ktorá, najmä v našich horských oblastiach, býva často veľmi studená. V takéto mrazivé dni pokolenie dnešných babičiek vychádzalo z domu v teplých kužušinových kabátoch či bundách, na ramenach musela byť páperistá mantilka a okolo šíje ovinutý líšči golier. Také boli požiadavky vtedajšej módy. Dnes, po tolkých rokoch, opäť pozorujeme návrat k tomuto štýlu, trochu romantickému, ktorý každú ženu, bez ohľadu na vek či postavu, mení na ozajstnú dámu. No, možno neúplný návrat, najmä bez líščích golierov. Trochu iný, rôznorodejší, je aj strih dnešných kožušinových úborov. Nemožno tiež opomenúť dosť závažnú skutočnosť - nahradzovanie prírodných kožuší umelými. Totiž do módy čoraz prudšie zasahuje ekológia, hnutie ochrancov zvierat. Tak či inak, návrat kožušín sa stal faktom. (js)



MÓDA





## CHOROBY KRÓLIKÓW

## Choroby przewodu pokarmowego

**WZDĘCIA.** Przyczyną wzdęcia bywa najczęściej żywienie królików nadmierną ilością zielonek, szczególnie koniczyną zmoczoną rosą lub deszczem, oraz zagrzaną zielonką. Pokarm taki szybko fermentuje w żołądku zwierzęcia i na skutek nagromadzenia dużej ilości gazów następuje wzdęcie. U młodych królików wzdęcie występuje łatwo, kiedy są zbyt wcześnie odsadzane od matki. Chory królik jest smutny, nie ma apetytu, leży na brzuchu z wyciągniętymi tylnymi nogami. Wskutek wzdęcia występuje duszność i niepokój zwierzęcia. W takim przypadku należy przede wszystkim przerwać podawanie karmy i co pół godziny wlewać do pyszczka łyżeczkę wody z dodatkiem 5 kropli amoniu, co powstrzyma dalszą fermentację. Lekarstwo wlewa się ostrożnie i powoli, aby zwierzę nie zachłysnęło się. Przy bardzo silnym wzdęciu oprócz tego podaje się na przeczyszczanie 1 - 2 łyżeczkę od herbaty oleju rycynowego. Po ustąpieniu objawów podaje się królikom małe ilości karmy a wo-

góle to wskazane jest przeglądzenie królików przez 2 dni.

**ZAPARCIE.** Karmienie królików przez dłuższy czas sianem i paszą tręsciwą bez dodatku pasz soczystych powoduje zaparcie. Królik jest niespokojny, nie chce jeść, kał jest spieczony, suchy, oddawany w bardzo małych ilościach lub wcale. W leczeniu należy przerwać podawanie karmy i zadać (łyżeczką od herbaty) środki na przeszczyszczanie - olej rycynowy lub parafinowy.

**BIEGUNKA.** Jest objawem choroby przewodu pokarmowego. Najczęściej występuje u młodych królików przy karmieniu ich paszą spleśniłą, skwaśniałą lub zanieczyszczoną ziemią albo zmarzniętą. Króliki nie mają apetytu, są osłabione, smutne i niespokojne. Kał (wodnisty, cuchnący, z domieszką śluzu) jest oddawany bardzo często. Króliki gwałtownie chudną. W takim przypadku należy zaprzestać podawanie paszy i podać środek przeszczyszczający, aby oczyścić przewód pokarmowy z resztek karmy, która wywołała biegunkę. Podajemy takie środki jak przy zaparciu. Przy długotrwałych biegunkach podaje się wywar z kory dębowej lub napar z rumianku w ilości 2 - 3 łyżeczek od herbaty na pół szklanki wody. Chorą zwierzę umieszcza się w cieplym pomieszczeniu

i przez 24 godziny nie należy dawać nic do jedzenia, a potem podawać karmę lekko strawaną, np. świeżą trawę.

## Porażenie słoneczne i cieplne

U królików trzymanych w ciasnych, dusznych i wilgotnych pomieszczeniach, w upalne dni występuje przegrzanie organizmu i porażenie mózgu. Porażenie może nastąpić również wskutek długiego przebywania na słońcu. Porażenie występuje przede wszystkim u samic karmiących, u królików mających obfite owłosienie oraz u sztuk tuczowych. Występuje przy tym silne pragnienie, posmutnienie oraz osłabienie. Króliki mają silnie zaczerwienione oczy, szybko oddychają, leżą z wyciągniętymi nogami lub na boku. Chatego królika należy natychmiast przemieścić w miejsce ocienione, na głowę robić okłady z zimnej wody. Na porażenie trzeba uważać szczególnie w upalne dni.

## Krzywica

Krzywica powstaje wskutek żywienia królików paszą zawierającą niedostateczną ilość soli mineralnych (np. siano z ląk kwaśnych) i witamin. Najczęściej chorują zwierzęta trzymane w ciasnych, ciemnych klatkach oraz żywione stale jedną karmą (obierzynami lub ziemniakami). Choroba występuje tylko u młodych sztuk, które wówczas nie rosną i stają się smut-



ZUZKA  
VARÍ

## ČO NA OBED?

**LABUŽNÍCKE REZNE.** 4 tel'acie rezne, 4 rovnako veľké plátky šunky, 30 g masla, kúsok sardelovej pasty, 60 g hladkej múky, 1 vajce, 1 lyžica mlieka, 120 g strúhanky, 160 g masti.

Rezne na okraji narežeme, natenko vyklepeme, každý potrieme maslom vymiešaným so sardelovou pastou, naň pritlačíme plátok šunky a celé obalíme műkom, rozšľahaným vajcom, do ktorého sme pridali trocha mlieka, a strúhankou. Rezne obalujeme len ľahko, strúhanku nepritláčame, lebo rezne by boli priveľmi suché. Do rozpálenej masti vložíme rezne tou stranou, kde je šunka, a vypriážime najprv z jednej a potom z druhej strany do červena (celkom asi 10 minút). Hotové rezne potrieme rozpálenným maslom. Podávame so zemiakovými hranolkami, obložené zelenou fazulkou a listami hlávkového šalátu.

**SLANINOVÉ KNEDLE.** 100 g slaniny, 4 žemle, 350 g hrubej múky, sol', 2 vajcia, 1 žltok, 200 g vareného údeného mäsa, 20 g masla, 20 g strúhanky na posypanie, 30 g slaniny na poliatie.

Slaninu pokrájame na kocky, trocha oprážime, pridáme žemle pokrájané na kocky, znova oprážime a necháme vychladnúť. K vychladnutým žemľam primiešame varené údené mäso pokrájané na kocky. Do misy dáme műku, trocha ju osolíme, za stáleho mišania prilejeme asi 2,5 dl studenej polievky z údeného mäsa, pridáme celé vajcia, žltok a vymiešame redšie cesto. Potom do cesta zamiešame vychladnutú zmes opráženej žemle, a necháme asi 30 minút v chlade odpočívať. Potom zo tohto cesta sformujeme podlhovasté knedle, ktoré podľa veľkosti varíme 15 až 20 minút. Uvarené hned' nathrneme dvoma vidličkami, aby unikla para, posypeme ich strúhankou opráženou na masle a polejeme rozskvarenou slaninou. Podávame s dusenou kyslou kapustou.

**PLNENÉ ZEMIAKY.** 600 g väčších zemiakov, 200 g bravčového mäsa, 80 g žemli, 30 g cibule, 1 vajce, 40 g masla, 40 g hladkej múky, 2 dl mlieka, 10 g cukru, voda, sol', čierne korenie, ocot.

Očistene zemiaky vydlabeme. K zomletému mäsu primiešame namočené, vytlačené žemle, vajce, sol', korenie, postrúhanú cibuľu. Touto plnkou naplníme zemiaky, ktoré dáme na kastról, trochu podlejeme vodou a dusíme. Z masla a múky pripravíme bledú zápražku, zalejeme vodou a mliekom, pridáme

sol', cukor a povaríme. Nakoniec okyslíme a pridáme k uduseným zemiakom. Podávame s ryžou.

## ŠALÁTY

**ŠALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY.** 600 g kyslej kapusty, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g údené slaniny, voda, sol', ocot.

Vriacu vodu s octom, sol'ou a cukrom vylejeme na kapstu s pokrájanou cibuľou. Prikryjeme ju a necháme vychladnúť. Potom ju premiešame a polejeme rozpraženou údenou slaninou pokrájanou na kocky. Cibuľu môžeme pridať aj po spreni kapusty, ale sprená je chutnejšia.

**CVIKLOVÝ ŠALÁT.** 600 g cvikly, 10 g cukru, 20 g oleja, chren, rasca, voda, sol', ocot.

Umytú cviklu uvaríme v koži, olúpeme a postrúhame na rezance alebo kolieska. Vložíme do misy a polejeme vodou, v ktorej sme rozmiešali ocot, sol', olej, cukor a tlčenú rascu. Navrch pridáme postrúhaný chren. Šalát môžeme pripraviť aj zo surovej, jemne postrúhanej cvikly.

## MÚČNIKY

**OLADE.** 250 g polohrubej múky, 1 pohár mlieka, 1 vajce, 1 lyžica masla, 1 lyžica cukru, 15 g droždia, 4-5 jablk, sol', olej na vyprážanie.

ne. Po pewnym casie następuje skrywienie kości kończyn i wygięcie kręgosłupa. Może wystąpić także niedowład nóg. Króliki chore na krzywicę trzeba przenieść do obszernych klatek, które wystawia się na słońce. Podaje się karmę zawierającą dużo witamin a więc: soczystą trawę, siano z konicyny lub mieszanki wyki, owies oraz okopowe, szczególnie marchew. Do karmy dodaje się sole mineralne, np. kredę szlamowaną, można także dodawaćtran (1 - 2 łyżeczki od herbaty na sztukę dziennie), który zawiera dużo witamin. Aby nie dopuścić do wystąpienia krzywicy, króliki trzeba odpowiednio żywić i pielęgnować oraz przetrzymywać w obszernych i suchych klatkach.

## Narowy samic po okoceniu

Często zaraz po okoceniu się, samice zjadają swoje młode. Przyczyną jest nieodpowiednie żywienie samic, zwłaszcza brak soli mineralnych. Aby zapobiec zjadaniu młodych, należy króliczki przed okoceniem często wypuszczać z klatki, odpowiednio żywić - soczystą trawą, marchwią, dobrym sianem, a także dodawać do karmy kredę szlamowaną i tranu oraz zapewnić świeżą wodę do picia. Nowonarodzone króliki można zaraz po urodzeniu oddzielić od matki na parę godzin.

HENRYK MĄCZKA



V teplom mlieku rozmešáme cukor, sol' a droždie, vlejeme do preosiatej mýky, pridáme maslo, vajce a dobre premiešame. Cesto prikryjeme obrúskom a na teplom mieste necháme vykysnúť. Medzitým jablká olúpeme, pokrýjame na tenké plátky a tesne pred pečením ich zamiešáme do vykysnutého cesta. Lyžicou namočenou v studenej vode vykrajujeme z cesta kúsky, ktoré v rozpálenom oleji vyprážame do zlata. Podávame posypané cukrom a škoricou, s medom alebo so zaváraninou.

POMARANČOVÝ KOLÁČ S MANDLAMI. 120 g práškového cukru, 4 vajcia, 100 g mandľí, šťava a kôra z 1 pomaranča, 60 g hrubej mýky, 20 g masla a 20 g hrubej mýky na vymästenie a vysypanie formy, 100 g marhuľového lekváru, 2,5 dl šľahačkovej smotany, 1 pomaranč, zavárané čerešne a mandle na ozdobenie.

Cukor a žltky miešame 15 minút. Potom pridáme olúpané a zomleté mandle, postrúhanú pomarančovú kôru a šťavu, z bielkov ušľahaný tuhý sneh a po lyžiciach mýku. Cesto premiešame, vylejeme do vymästenej a vysypanej tortovej formy a upečieme. Vychladnutý koláč potrieme marhuľovým lekvárom a ozdobíme šľahačkou, dielikmi pomaranča, čerešňami a olúpanými mandľami.



## PRAWNIK

### JAKIE BĘDZIE NASZE JUTRO?

#### Ubezpieczenia z funduszem emerytalnym

Czy dzisiaj, kiedy pracujemy zawodowo na etacie, czy też prowadząc działalność gospodarczą, myślimy o przejściu na emeryturę? Z czego będziemy wtedy żyć, jaki będzie nasz poziom życia, i czy będziemy mogli jako emeryci pomóc naszym dzieciom w starcie życiowym? Chciałbym odpowiedzieć na te istotne pytania.

Po 1989 roku przemiany ustrojowe przyniosły naszemu społeczeństwu wielkie zmiany w sferze socjalno-finansowej, w tym również w zasadach zabezpieczenia emerytalnego. Czy to dobrze? Zdecydowanie tak! Powiem więcej - niedopuszczenie społeczeństwa przez tak wiele lat do możliwości sensownego inwestowania w swoją przyszłość, to jedna z największych krzywd, jakiej doznał naród. Drugą nie mniejszą krzywdą jest brak świadomości społecznej w omawianej dziedzinie. Wpływa na to brak informacji, która powinna dotrzeć do każdego, i stąd wynika jeszcze znikome zainteresowanie tym tematem. Mam nadzieję, że niniejsza publikacja pozwoli Państwu zorientować się, o co tutaj chodzi.

Znamy wszyscy państwo system emerytalny, realizowany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), do niedawna w naszym kraju jedyne źródło rent i emerytur. Do tej firmy co miesiąc wpływają tzw. odpisy od naszych wynagrodzeń w wysokości przekraczającej 45 % kwoty brutto. To taki dodatkowy obowiązkowy podatek. Te pieniądze jednak nie czekają na nas. Są od razu wypłacane dzisiejszym emerytom i rencistom. System działania ZUS nazywamy „umową generacji”. Kiedy my będziemy emerytami, nasze wypłaty zależeć będą od wpływów do ZUS-u, realizowanych przez następne pokolenia pracowników. Czy będą na to pieniądze? Niestety prognozy nie są wesołe. Statystyki podają, że w 1950 roku na 1 emeryta przypadało 10 pracowników. Dzisiaj stosunek jest gorszy niż 1:1 a za lat 10 i później, kiedy przyjdzie nam żyć z emeryturą, 1 zatrudniony będzie utrzymywać 2 emerytów. Czy ZUS dotowany dziś przez państwo będzie wtedy w stanie podać wypłatom?

Nowa ustanowiona generalnie zmniejszy emerytury z ZUS-u. Mają one wynosić 30 % a później nawet 20 % paborów pracowniczych. Ale to nie wszystko. Ustawa przewiduje inne, bardziej sensowne źródła finansowania emerytur. System ten wymyślony w Szwajcarii funkcjonuje dziś w większości państw na świecie. Opiera się on na 3 filarach zabezpieczenia emerytalnego. Oprócz emerytur państwowych tworzy się zakładowe fundusze emerytalne, realizowane przez tzw. ubezpieczenia grupowe w

zakładach pracy oraz emerytalne ubezpieczenia indywidualne. Te dwa nowe źródła finansowania emerytur oparte są na polisach kapitałowo-ubezpieczeniowych, gdzie nasze zainwestowane pieniądze zostaną korzystnie pomnożone a dodatkowe warunki polisy zabezpieczą nas i naszych bliskich na wypadek zdarzeń losowych dotyczących naszego zdrowia i życia. Ten system sprawdził się na całym świecie w ciągu ostatnich 120 lat i dzisiaj ocenia się, że takie polisy posiada w różnych krajach 85-92 % obywateli. Pieniądze zainwestowane w omawiane fundusze są bardzo dobrą lokatą kapitału i określa się, że na każdych 5 osób inwestujących swoje oszczędności tylko 1 składa pieniądze w banku, a 4 wykupują polisy.

Mieszkając w Krakowie często spotykam zagraniczne wycieczki złożone z ludzi w wieku emerytalnym. Gdyby ci ludzie utrzymywali się wyłącznie z państwowej emerytury, wynoszącej w tych krajach 10-12 % paborów pracowniczych, nie mieliby możliwości zwiedzenia świata w luksusowych warunkach. To dzięki wykupionym kiedyś polisom żyją dziś dostatnio.

W Polsce nowy system zabezpieczenia emerytalnego zaistniał w 1990 roku. Wówczas na mocy zarządzenia ministra finansów dopuszczono do działania zagraniczne towarzystwa kapitałowo-ubezpieczeniowe. Nie mogą one działać samodzielnie na rynku polskim. Utworzono spółki akcyjne, do których część kapitału wniosły firmy polskie - najbardziej wiarygodne polskie banki. Dzięki temu powierzone przez klientów pieniądze są podwójnie gwarantowane - przez polski „fundusz gwarancyjny” oraz przez znacznie od niego potajemną reasekurację zagraniczną.

Polski rząd sprawuje ścisłą kontrolę nad działalnością towarzystw kapitałowo-ubezpieczeniowych. Zajmuje się tym działający w Ministerstwie finansów - Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń (PUNU) sprawdzając co kwartał bilanse tych firm, a roczne dane bilansowe publikowane są w Monitorze Ministerstwa Finansów. Powierzone przez klientów fundusze mogą być inwestowane w ściśle określony sposób. Nie jest możliwa ryzykowna giełdowa. Ministerstwo Finansów typuje gwarantowane przez państwo inwestycje, w których towarzystwa mogą uczestniczyć. Określona jest również maksymalna część zysku (15 %), jaką towarzystwa mogą przeznaczyć na własne utrzymanie. Reszta zysku powiększa co roku kapitał klientów. Przedstawiciele firm kapitałowo-ubezpieczeniowych tj. agenci i doradcy ubezpieczeniowi mogą pracować pod warunkiem posiadania licencji państwej, przyznawanej po zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego przed komisją PUNU. Takie ścisłe warunki działania sprawiają, że powierzone pieniądze są w pełni bezpieczne.

CIĄG DALSZY W NAST. NUMERZE  
WŁODZIMIERZ P. BOBULA  
licencjonowany doradca ubezpieczeniowy

# HVIEZDY O NÁS



## KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Si príliš tvrdohlavý a neústupčivý. Často sa ti stáva - o čom dobre vieš - že aj keď nemáš pravdu, nechceš sa k tomu priznať. Daj si pozor, lebo v najbližšom čase sa môžeš ocitnúť v takej situácii, v ktorej sa všetky tvoje staré chyby obrátia proti tebe. Premysli si to, a občas daj za pravdu aj iným.



## VODNÁR (21.1.-18.2.)

Máš vysokú mienku o priateľstve a spoločnosti. Si humanista, presiaknutý zmyslom pre kamarátstvo, v čom sa však nikdy nevzdávaš svojej individuality. V tomto mesiaci čaká vodnárov zaujímavé a dôležité stretnutie. Pouvažuj o tom, ako by si to vhodne využil. Môže to byť pre teba veľmi významný okamih.



## RYBY (19.2.-20.3.)

Po dlhom období zdanlivého pokoja opäť dochádza k nedorozumeniam, k čomu v značnej miere prispeala i tvoja nerozhodnosť. Budeš schopný splniť očakávania svojho okolia? Nebude to také jednoduché. Neber na seba naraz príliš veľa povinností, lebo sa môže stať, že dobre nezvládneš ani jednu.



## BARAN (21.3.-20.4.)

V poslednom období sa t'a príliš často zmocňuje nervozita. Zbytočne sa obávaš klebiet, ved' najdôležitejšie je predsa tvoje čisté svedomie. Zachovaj pokoj a rozvahu, onedlho sa všetko ujasní. Ukáž svojmu partnerovi viac srdečnosti a pochopenia. Zabrániš tým zbytočným nepríjemným konfliktom.



## BÝK (21.4.-20.5.)

Neuzatváraj sa do seba. Nesmieš zabúdať, že si členom kolektívu a v širšom význame celej spoločnosti. Aj keď sa snažíš udržať odstup od všetkého, čo sa deje okolo teba, okolnosti t'a nakoniec prinútia zaujať náležitý postoj. Zároveň nedaj sa ovplyvniť zaujatostou a všetko si dobre rozmysli.



## BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

V najbližšom období zažiješ hodne milých chvíľ. Čaká t'a uznanie nadriadených, za ktoré vďačíš najmä radám svojich priateľov. Dá sa povedať, že všetko, do čoho sa v tomto mesiaci pustíš, prinesie ti v budúcnosti úspech a zadostučinenie. Nie je vylúčené, že sa to odrazí aj na zlepšení tvojej finančnej situácie. S nadchádzajúcou cestou môžeš mať veľa starostí. Ak môžeš, odlož ju.



## RAK (22.6.-22.7.)

V tvojom osobnom živote to nebeží najlepšie a ešte mnoho vecí čaká na ujasnenie. Nesmieš to odkladať donekonečna, váhavosť nijako nezlepší tvoju situáciu. Predovšetkým snaž sa byť veľkorysý, ale v základných otázkach nesmieš poľať, ani zmeniť postoj. Úprimný rozhovor medzi štyrmi očami môže priniesť podstatný obrat k lepšiemu.



## LEV (23.7.-23.8.)

V poslednom období si veľmi roztržitý. Daj si pozor medzičinným na peniaze, ktoré vlastnou nepozornosťou môžeš stratiť, napr. pri nakupovaní. Tvoja finančná situácia práve v tomto mesiaci si skutočne vyžaduje veľa opatrnosti a rozvahy. Mal by si si zapamätať starú dobrú radu: Každý halier dvakrát obráť, kým ho utratíš.



## PANCA (24.8.-23.9.)

Môžeš očakávať, že ovzdušie doma a v práci sa pomaly ukludní, čo bude mať na teba priaznivý vplyv. Začneš sa uplne ináč pozerať na svet, pretože doteraz si, nevedno prečo, mal všetkým všetko za zlé. Musíš sa naučiť prijímať priateľskú kritiku a srdečnosť odplácať srdečnosťou, no a predovšetkým nehľadať chyby len u iných, ale aj u seba.



## VÁHY (24.9.-23.10.)

Zdá sa, že si sa úplne zbytočne zapletol do drobných a bezvýznamných sporov, ktoré však môžu mať nepredvídané následky. V najbližšom období by si nemal začínať žiadne väčšie podujatie, lebo by si mohol naraziť na neprekonateľné ľažnosti a nakoniec by si sa ocitol v ešte horšej situácii, ako doteraz.



## ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

V najbližšom období t'a poteší správa, ktorá t'a súčasne presvedčí o stálosti citov kohosi, kto ti je blízky. Bude to zároveň mesiac dôležitých rozhodnutí v tvojom osobnom živote. Zabudneš na všetky doterajšie nedorozumenia a konflikty, na staré výhrady, závisti a výčitky. Dalo by sa povedať, že pred tebou je veľké šťastie a nebo bez mráčika.



## STRELEC (23.11.-21.12.)

Po posledných napinavých týždňoch, plných zhonu a práce, pride konečne uvoľnenie. Čaká t'a čoskoro niekoľko milých a zaujímavých stretnutí, ktoré do tvojho života môžu vniest veľa nového. Tvoja inteligencia, šarmantnosť a dobrá nálada ti prinesú úspech v spoločnosti a získajú ti nových priateľov.

## NÁŠ TEST

# VERÍTE V POVERY?

Ak úprimne odpovieťe na naše otázky, dozviete sa, či ste alebo nie ste poverčiví. Zároveň zistíte, s čím by ste mali bojovať, a snáď dospejete aj k záveru, že povier či predsudkov nie sú zbavení ani vzdelaní a pokrokoví ľudia. Na otázky odpovedajte len „áno“ alebo „nie“.

1. Ak stretnete kominára, chytáte sa za gombík, lebo sa vám zdá, že je to lepšie ako stretnúť napr. holiča?
2. Keď sa potknete, cúvate niekol'ko krokov dozadu?

3. Myslite si, že je „piatok - zlý začiatok“ a trinástka nešťastné číslo?
4. Veríte, že deti narodené v nedele sú šťastné?
5. Myslite si, že lienka (pol'. biedronka) prináša šťastie?
6. Mávate v aute talisman, ktorý vás má chrániť pred nehodou dokonca aj vtedy, keď ste slabý vodič?
7. Boli ste už niekedy u veštkyne?
8. Ste zvyknutí po nejakej nevhodnej výpovedi zaklopáť na drevo (nemaľované) alebo zvoláta „tfu! tfu!“
9. Horovrite priateľom pri rozlúčke napr. „zlom krk“?
10. Považujete pavúka na stene, najmä ráno, za zlé znamenie?
11. Keď vám mačka prebehne cestu, považujete to za zlé znamenie?



Umrel baník. Kamaráti mali Francka veľmi radi, nuž sa ich dosť zišlo na pohrebe i na kare v hostinci u Kúdela. V stiesnej nálade krčmárka ponalievala. Keď sa akosi dlho nik neodhodlával k reči, vstal Náco s pohárikom:

„Nuž, pripime si na Franckovo zdravie,“ povedal tak, ako si bol dávno zvykol.

\*\*\*

Dvaja priatelia si prezerajú múzeum a všimnú si tam pod skleným vrchnákom múmiu. Na vrchnáku je nápis „1198 pred n.l.“

- Čo znamená ten nápis? - pýta sa prvý.

- Neviem, odpovedá druhý. - Možno je to číslo auta, ktoré ho zrazilo.

\*\*\*

- Čo fajčíš?  
- Marsky. A ty?

- Malborky, Camelky, Sparty, Klubové, podľa toho, čo kto ponúkne.

\*\*\*

- Niektorí ľudia sa správajú veľmi čudne.

- Prečo si to myslíš?  
- Poznám jedného muža,

ktorý dvadsať rokov nepobozkal svoju ženu. A potom zmlátil suseda, ktorý raz tú ženu pobozkal!

\*\*\*

Muž je celý rozčarovaný, že namiesto očakávaného syna sa narodilo dievčatko.

- Prečo t'a to tak trápi? - pýta sa ho žena.

- Lebo syn by mi aspoň pomáhal pri umývaní riadu a okien!

\*\*\*

Starček sedí pred domom dôchodcov, keď mu zrazu holub spustí na plece „pozdrav“.

- Počkajte, - vráví sestrička, - priniesem toaletný papier!

- A vy si myslíte, že ten holub bude na vás čakat?

\*\*\*

- Marika, čo si myslíš o mužoch?

- Všetci sú rovnakí. Len platy majú rôzne.

\*\*\*

Stretnú sa dvaja priatelia;

- Za koho budeš hlasovať?

- Ešte neviem, ale podŕme najprv do krčmy! Tam si už nejakého kandidáta nájdeme!

## MENO VEŠTÍ

**MATEJ** - milé, vtipné, malebné, pestré a seriózne meno.

Človek s týmto menom býva najčastejšie tmavší blondín, hnedo-vlasý, niekedy až ryšavý. Vlasy máva obyčajne rovné a len zriedkavo brčkavé. Priemerne vysoký až vysoký, štíhly, má spravidla peknú, súmernú postavu, naznačujúcu pevné zdravie a energiu. Pochádza väčšinou z početnej roľníckej alebo robotníckej rodiny, veľmi so sebou zžitej a intelligentnej. Osud s ním nezachádza príliš láskavo. Matej vlastne od malička prežíva rad menších či väčších drám, medzičinným v dobe svojej mladosti mu zomiera otec. Vychováva ho matka, dobrá a múdra žena. Jeho výchova nie je ľahká, keďže Matej máva bohatú fantáziu a je neposedný.

Matej, ktorý je od detstva nápaditý, vtipný a intelligentný, sa veľmi podobá matke. Po otcovi zase dedí manuálne schopnosti a zmysel pre techniku, preto si často volí praktické, technické povolania. Býva znamenitým elektrikárom, technikom, údržbárom, automechanikom a pod. Ako vedúci pracoviska je dobrý organizátor, náročný voči pracovníkom, ale aj voči sebe.

Poznamenajme ešte, že Matej má rád tanec, film a divadlo, tanec a dobrú knihu. Veľa číta. Niekedy musí nosiť okuliare a má sklon k neurózam, respektíve k žalúdočným a črevným onemocneniam. Keď sa rozhodne pre poľnohospodárstvo, je dobrým odborníkom a vážnym hospodárom. Peniaze si príliš neváži a preto sa ho ani dlho nedržia. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote pripadá medzi dvadsiatkou a tridsiatkou.

Nemáva veľký úspech u žien, žení sa s prvou láskou, dievčaťom, ktoré je o niekoľko rokov mladšie. Má však šťastie. S manželkou vychádza dobre, navzájom si rozumejú, v čom mu pomáha jeho dobroprajná povaha a vrodená inteligencia. Mávajú obyčajne dve alebo tri deti, najčastejšie synov. Celkovo možno povedať, že je dobrým manželom a starostlivým otcom, ktorý sa deťom snaží zabezpečiť vzdelanie a lepšiu budúcnosť. Stáva sa však, že mu manželka občas chorľavie a niekedy chorobe predčasne podľahne. V osamotení sa dožíva vysokého veku a teší sa všeobecnej úcte. (js)



## SNÁR

*Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:*

Odišť z domu - niekto t'a okradne.

Odvážny čin podniknút - príliš sa spoliehaš na šťastie.

Oheň vidieť horieť - pred tebou veľká radosť.

Okovy nosiť - dostaneš dobré miesto.

Okradnutý byť - stratiš dobrého priateľa.

Okuliare nosiť - dožiješ sa vysokého veku; kupovať - musíš byť opatrný; stratiť - staraj sa o svoj majetok; rozbitiť - utrpíš škodu.

Okúzliť niekoho - začínaš sa stávať drzý.

Okúzlený byť - veľmi pravdepodobná strata majetku.

Olej piť - priateľ sa ti postaví do cesty; vidieť horieť - túžiš po nejakej osobe.

Opera, byť v nej - máš radosť z pekných zážitkov.

Opicu vidieť - niekto t'a podvedie; šplhať sa vidieť - daj si pozor pred pošteľcami; hrať sa s ňou - porazíš svojho protivníka.

Opilca vidieť - tvoj protivník ti spôsobi škodu.

Osa, vidieť ju - dostaneš nepríjemnú správu; byť ňou poštianý - prežiješ sklamanie; odháňať ju - nepredvídaný rozchod.

Osie hniezdo - utrpíš stratu; vojsť do neho - čaká t'a neúspech.

Orol, vidieť ho - nemoc, ktorá sa však dobre skončí; lietať vidieť - chráni sa pred stratou nádeje; s koristou vidieť lietať - chráni sa pred nepriateľmi; zastreliť ho - čaká t'a strata; bieleho vidieť - dedičstvo; ako útočí na vás - hanba, poníženie; v klietke vidieť - hanba v rodine.

Ostrohy strieborné nosiť - blahobyt t'a neminie. (js)

## VÝSLEDOK

**7-10 odpovedí „áno“** jednoznačne znamená, že ste až príliš povečiví. Kam sa len pohnete, hľadáte znamenia šťastia či neštastia. Skúste s tým bojovať, aj keď pochybujeme, či sa vám to podarí.

**3-6 odpovedí „áno“** znamená, že ste priemerne povečiví. Aj veríte v povery, ale aj máte isté pochybnosti. Kúpte si „protipoverčivý“ talisman, napr. prasiatko. Ale vážne - máte šance zbaviť sa povier.

**1-2 odpovede „áno“** - je to celkom dobrý výsledok. Každý človek má v sebe trošku neistoty. Na takúto povečivosť možno kľudne prižmúriť oči.

**10 odpovedí „nie“** - určite nehovoríte pravdu. Priznajte sa! (js)

## STÁVA SA...

ŽENA KŇAZOM. Lucy Winkettová je prvá žena v dejinách anglikánskej cirkvi, ktorá začala dušpastiersku činnosť v katedrále sv. Pavla v Londýne. Vysvätili ju, po niekoľkoročných teologických štúdiach, v polovici roka 1996. Po vysvätení skoro rok zastupovala farára v malom londýnskom kostolíku. Potom dostala miesto v spomínamej katedrále sv. Pavla, ktorú sa považuje za baštu tradicionalizmu. Nečudo, že viaceri tamojší kňazi sa dlho zdráhali priať ju medzi seba. Avšak jej neústupčivosť a pevné prevedenie o správnosti svojej životnej cesty prekonali aj tých najzarytejších konzervativcov. Dnes na jej bohoslužbách je kostol vždy preplnený. Na snímke: žena - kňaz.



PROTIREDIVÁ VDOVA. Dimitra Liaiová, vdova po gréckom premiérovi Andreasu Papandreouovi vydala spomienky o svojom ľubostnom dobrodružstve a manželstve s týmto známym politikom. Na prezentácii knihy nazvanej *10 rokov a 54 dní* ju doslova obliehali stovky reportérov. Stále pekná blondínka (42 rokov) sa s geckym premiérom - starším od nej o vyše tridsať rokov - zoznánila v lietadle Olimpic Airwais, kde mu ako letuška ponúkala drinky. Šokujúci verejnú mienku, mimomanželský zväzok premiéra, rozvod a nové manželstvo sa nepriaznivo odrazilo na politickej kariére Papandreoua. Po ôsmich rokoch politických úspechov



prehral volby, k čomu došlo práve po uverejnení v tlači dôvnych fotografií jeho novej manželky, kúpajúcej sa naho v bazéne. Spomienky Dimitry, čiže Mimi, ako ju volajú mnohí Gréci, sú však neobvykle zaujímavé. Nevedno však, či jej pomôžu v boji o dedičstvo, ktorý vedie s manželovými deťmi z prvého manželstva. Na snímke: pôvabná Dimitra.

NIČIVÝ ŽIVEL. Všetci si pamätáme tragickú povodeň v polovici minulého roka, ktorá si len v Poľsku vyžiadala skoro 60 obetí, nevela menej na Morave a v ďalších krajinách. Odhaduje sa, že za posledné štvrtst-

ročie povodne poznačili osudy okolo 60 miliónov ľudí v rôznych kútoch sveta. Valiaca



sa voda každoročne usmrť až 12 000 osôb a približne dva milióny pripraví o obydlie. Záplavy najväčšmi postihujú Činu, Bangladéš, Indiu, Severnú a Južnú Kóreu, Filipíny, Nepál a Vietnam. Veľké škody spôsobujú však aj v krajinách Severnej a Južnej Ameriky. Na snímke: po povodni vo Vietname.

OPIČIE UMEMENIE. V hlavnom meste Rakúska, vo Viedni, sa nedávno konala zaujímavá výstava obrazov. Svoje výtvory na nej predstavila dvadsaťročná... orangutanka Nonia. Podľa viacerých výpovedí niektoré z exponovaných malieb boli však skutočne pozoruhodné a predstavovali značnú umeleckú hodnotu. O úspechu výstavy svedčí fakt, že z dvadsaťichdeviatich obrazov sa predalo až dvadsaťsedem. Utŕžené peniaze - stotisíc šilingov - prišli veľmi vhod Nonjinej domovskej zoologickej záhrade v Schönbrunne. Opica sa maľovaniu venuje už šesť rokov. Každý deň stráví so štetcom v ruke asi hodinu. Sama si mieša farby a prejavuje čoraz väčší cit pre formát. Len málokedy sa jej stane, že prejde bravúrnym ľahom štetca za okraj plátna. Na snímke: neobvykla maliarka pri práci.



HISTÓRIA RODINY TRUMPOVCOV - českéj modelky Ivany a multimilionára Donalda, by podľa mienky viacerých scenáristov mohla byť podkladom pre lepsi seriál, akým bola napr. Dynastia. V 80. rokoch patrili k najznámejším manželským párom. Ich dcéra Ivanka bola pravdepodobne najbohatším nemluvňaťom na svete, keďže už v momente narodenia mala na konte zapísané 300 miliónov dolárov. Trumpovci sa rozili, keď vyšiel najavo Donaldov ľubostný pomer s Marlou Maplesovou, s ktorou sa čoskoro aj oženil. Ani Ivana nezostala sama - vydala sa za talianskeho podnikateľa Riccarda Mazzuchelliego. Osud však chcel, že sa vlni oba manželské páry rozviedli. Novým priateľom Ivany sa stal zberateľ umenia Alfredo Gaetani, kým Donald je zatiaľ sám, aj keď udržuje



dobré vzťahy s oboma bývalými manželkami. Je pritom zaujímavé, že dcéra Ivanka sa veľmi spriateliila s M. Maplesovou, ktorá predsa rozbila manželstvo jej rodičov. Hrávajú spolu basketbal (na snímke) a Donald im často fandí.

SILÁK Z ANTIPODOV. Austrálčan David Huxley prekonal nedávno vlastný svetový rekord v ľahení lietadla. Na letisku v Sydney si zmeral sily s Boeingom 747, ktorého hmotnosť presahovala 187 ton. David s pomocou lana pretiahol lietadlo na vzdialenosť 91 metrov za jednu minútu a 20 sekúnd. Jeho predošlý rekord s takým istým lietadlom predstavoval 54 metrov za 1 minútu a 16 sekúnd. Samozrejme austrálsky silák nemá v tejto oblasti súperov. Už od roku 1986 je uvedený v Guinessovej knihe rekordov a pravidelne zlepšuje svoje najlepšie výkony. Na snímke záber z prekonávania rekordu.

\* \* \*

Ďalší rekord v slávnej Guinessovej knihe zaznamenala skupina kuchárskych majstrov z Tel Avivu (Izrael), ktorá pripravila najväčšie raňajky na svete. Uložili ich na stohoch stojacích vedľa seba na pláži pri Stredozemnom mori. Rad stolov mal dĺžku 1 mile (1,6 km). Kuchári na raňajky spotrebovali: 20 ton syra, 90 tisíc jogurtov, 30 tisíc pudinkov, 3 tisice chlebov, 20 tisíc pohárov džemu, 2 tony kuričných vločiek, 15 tisíc litrov mlieka a 10 tisíc litrov kávy. Časť raňajok sa, žiaľ, pokazila, lebo na pláži sa dostavilo len dvietisíc divákov, ktorí neboli v stave všetko skonsumovať.





Stretnutie I. Gašparoviča s krempašskými krajanmi



Konferencierky na akadémii: A. Lukášová a V. Juchniewiczová

## AKADÉMIA V KREMPACHOCH

### DOKONČENIE ZO STR. 16-17

Po slávnosti sa v miestnej klubovni SSP konalo ešte krátke stretnutie s predsedom NR SR Ivanom Gašparovičom. Neformálne posedenie sa nieslo v prial'skej atmosfére, počas ktorej krajania oboznámili hosta so svojím životom, radostami i starosťami, úspechmi a problémami v krajanskej činnosti. Tajomník ÚV SSP L. Molitoris potom podľačoval predsedovi MS v obci Jánovi Petráškovi za výbornú organizáciu podujatia a krásnu výzdobu sály a javiska. Znamenite si v úlohe hostiteľa počína aj MS v Novej Belej, kde sa na záver uskutočnilo stretnutie hostí osláv s tamojšími krajanmi. Blahoželania k vydanému podujatiu nebolo konca. Nezriedka sa dalo počuť: škoda, že sa slávnosť už skončila...

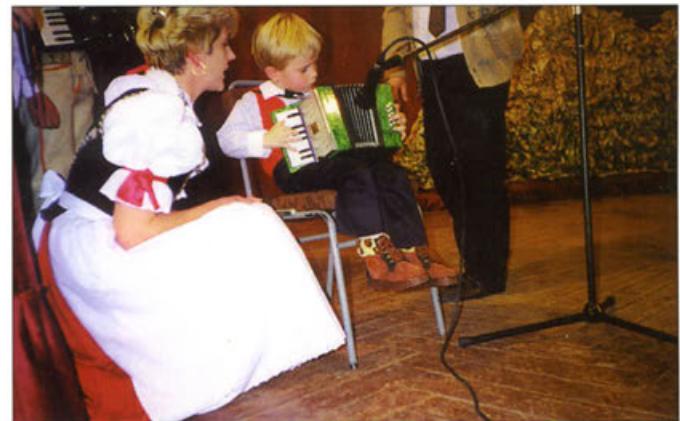
Pre Spolok Slovákov v Poľsku sa začalo obdobie novej päťdesiatky.

**Text: PETER KOLLÁRIK**  
**Foto: J. ŠPERNOGA a P. KOLLÁRIK**

Spieva detský zbor z Krempách pod vedením J. Pierzgu



4-ročný Mirko Bogáčik z Nedece ešte s mamou. Ale o pár rokov...



Spievajú Adrianka a Veronika (3 a 5 r.) Wněkové, taktiež s mamou





Vo Veľkej Lipnici - Skočikoch na Orave. Foto: P. Kollárik



## DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

### WYKONUJE:

jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości  
w formatach A2 i B3  
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)

### ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP  
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków  
tel.: 632-66-04, 633-09-41, tel./fax: 634-11-27  
nr konta: BDK w Lublinie II/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100

### WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993 . . . . .	3,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995 . . . . .	3,50 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994 . . . . .	2,50 zł
Zbigniew Tobijarski, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994 . . . . .	5,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996 . . . . .	5,00 zł